

Tórshavn, tann 4. juli 2008
J.Nr.: 200700061 / 12
(at tilskila í svari)

Frágreiðing

Kanning av 10 fyrítíðarpensjónsmálum og

15 endurbúgvingarmálum hjá Almannastovuni

Innihaldsvirlit:

1. Inngangur	5
2. Fyritíðarpensjónir.....	6
a. Lógargrundarlagið	6
b. 10 mál um fyritíðarpensjón v.m.	8
d. Niðurstøða viðvíkjandi 10 fyritíðarpensjónsmálum.....	28
3. Endurbúgving.....	35
a. Lógargrundarlagið.....	35
b. 15 mál um endurbúgving.....	36
d. Niðurstøða viðvíkjandi 15 endurbúgvingarmálum	66

1. Inngangur

Umboðsmaðurin hefur gjørt av at fremja eina kanning av 10 fyrítíðarpensjónsmálum og 15 endurbúgvíngarmálum hjá Almannastovuni. Heimildin fyri einari slíkari kanning er at finna í § 4, stk. 1, § 5, § 6, stk. 5 og § 8, stk. 1 í umboðsmanslógini.

Í 2005 framdi umboðsmaðurin eina kanning av nøkrum útvaldum málsøkjum hjá Almannastovuni. Viðvíkjandi málunum um fyrítíðarpensjón kom umboðsmaðurin til ta niðurstøðu, at viðgerðin av málunum sum heild ikki hevði verið nøktandi, serliga við atliti at viðgerðartíðini.

Nú, tá ið ein tíð er fráliðin síðani kanningin var framd, hefur umboðsmaðurin gjørt av at fremja eina nýggja kanning av 10 málum um fyrítíðarpensjón. Hetta serliga við atliti til at kanna, um viðgerðin av fyrítíðarpensjónsmálum er betrað.

Síðani umboðsmaðurin framdi kanning sína í 2005 er almannapensjónslógin broytt, sí niðanfyrirstandandi lógarreglur. Hetta hefur m.a. við sær, at Vanlukkutryggingarráðið ikki longur tekur avgerð í málum um fyrítíðarpensjón. Almannastovan tekur nú sjálv avgerð í hesum málum.

Umframt málini um fyrítíðarpensjón hefur umboðsmaðurin valt at kanna 15 endurbúgvíngarmál hjá Almannastovuni. Orsøkin til hetta er, at umboðsmaðurin hefur fingið onkra klagu viðvíkjandi umsókn um endurbúgving, og vildi tí kanna, um málsviðgerðin viðvíkjandi hesum málum hjá Almannastovuni er nøktandi.

Umboðsmaðurin sendi fyríbils frágreiðingina í hesum máli til Almannastovuna til ummælis tann 15. apríl 2008. Almannastovan sendi umboðsmanninum hoyringsskriv sítt tann 21. maí 2008. Høvuðsinnihaldið í hoyringsskrivinum er skrivað inn í frágreiðingina hjá umboðsmanninum. Sjálvt hoyringsskrivið verður hjálgt sum skjal 1 til hesa frágreiðing.

2. Fyriríðarpensjónir

a. Lógargrundarlagið

Í lögtingslóg nr. 48 frá 10. maí 1999 um almannapensjónir o.a., sum seinast broytt við lögtingslóg nr. 165 frá 22. desember 2005, stendur m.a.:

"Kapittul 2 Veitingar

§ 2. Pensjónir eftir hesi lóg eru:

- 1) Fólkapensjón,
- 2) hægsta fyriríðarpensjón,
- 3) miðal fyriríðarpensjón,
- 4) lægsta fyriríðarpensjón
- 5) veitingar eftir kap. 11 og
- 6) Avlamisveiting.

Stk. 2 Allar pensjónir sambært § 4 og §§ 6-8 eru settar saman við eini grundupphædd og eini viðbót. Afturat pensjónunum sambært § 6 og § 7, verður veitt ein avlamisviðbót.

Stk. 3. Afturat pensjónini kunnu eftir reglunum í kapittul 4 verða veittar hesar viðbøtur:

- 1) barnaviðbót,
- 2) Hjálparviðbót,
- 3) røktarviðbót og
- 4) persónlig viðbót.

Stk. 4. Barnaviðbót og persónlig viðbót kunnu ikki tillutast teimum, sum fáa avlamisveiting sambært stk. 1, nr. 6.

...

§ 6. Hægsta fyriríðarpensjón kann tillutast persónum, sum hava fyllt 18 ár, men sum ikki hava fyllt 60 ár, tá umsóknin verður latin inn, ið, orsakað av likamligum ella sálarligum avlamni, mugu roknast sum varandi óarbeiðsførir í eini og hvørjari vinnu, ella sum einans hava smávegis eftir av arbeiðsføri.

§ 7. Miðal fyriríðarpensjón kann tillutast

- 1) persónum, sum hava fyllt 18 ár, men sum ikki hava fyllt 60 ár, tá umsóknin verður latin inn, hvørs arbeiðsføri, orsakað av likamligum ella sálarligum avlamni, varandi er minkað við í minsta lagi 2/3,
- 2) persónum yvir 60 ár, hvørs arbeiðsføri er minkað sum ásett í § 6, og
- 3) einkjum og einkjumonnum við upphaldsskyldu mótvegis børnum undir 18 ár.

§ 8. Lægsta fyriríðarpensjón kann tillutast

- 1) persónum millum 18 og 67 ár, hvørs arbeiðsføri, orsakað av likamligum ella sálarligum avlamni, varandi er minkað við í minsta lagi eini helvt,
- 2) persónum millum 50 og 67 ár og persónum ið hava móttikið pensjón eftir § 7, stk. 1, nr. 3, men hava mist rættin til hesa, tí yngsta barnið hevur fyllt 18 ár, tá viknandi heilsa, vantandi arbeiðsmøguleikar ella aðrar serligar umstøður gera, at viðkomandi hevur brúk fyri hjálp til upphald.

...

§ 9. Í metingini av í hvønn mun arbeiðsførið er minkað eftir § 6, § 7, stk. 1, nr. 1 og 2 og § 8, nr. 1, skal metast um

- 1) ta inntøku, sum viðkomandi verður mettur at kunna forvinna við einum arbeiði, sum svarar til hansara kreftir og færleikar, og sum við atliti til útbúgving og virksemi fyrr, kann verða kravt av honum, samanbórið við ta inntøku, sum persónar við samsvarandi

útbúgving vanliga kunnu forvinna í sama øki,

- 2) aldur, lívsstarv, bústað og arbeiðsmøguleikar, umframt líkindi fyri betran ella versnan av avlamninum,
- 3) slíkar aðrar umstøður, sum hildið verður í tí einstaka førinum, at dentur skal leggjast á í heildarmetingini av skerda arbeiðsførinum.

...

§ 25. Almennastovan tekur avgerð um tillutan av pensjón. Almennastovan tekur avgerð um afturtøku ella flyting til aðra pensjón fyri persónar, sum fáa pensjón sambært § 6, § 7, stk. 1, nr. 1 og 2, §§ 8 og 8a,

- 1) um fyritiðarpensjónistur hevur persónligar inntøkur, sum fara upp um eina upphædd svarandi til dupultu árligu grundupphæddina fyri stök,
- 2) um arbeiðsførið er týðandi betrað ella versnað, og týðandi broytingar henda í viðurskiftum viðvíkjandi arbeiðsmøguleikum, inntøku o.ø. hjá einum pensjónisti, og
- 3) um broytingar eru farnar fram í viðurskiftum hjá persóni, sum fær hjálpar- ella røktarviðbót sambært § 11, sum gera, at roknast má við, at hann ikki longur lýkur treytirnar fyri at fáa slíka veiting.

Stk. 2. Almennastovan kann avgera, at útgjald av fyritiðarpensjón fyribils verður steðgað, tá fyriskipan eftir forsorgarlógini verður sett í verk, sum hevur til endamáls at menna ella endurmenna arbeiðsevni pensjónistsins.

Stk. 3. Almennastovan kann avgera, at eitt mál skal takast upp aftur til kanningar seinni.

Stk. 4. Almennastovan kann avgera, at ein pensjón, í sambandi við afturtøku, skal gjaldast aftur yvir í mesta lagi 12 mánaðir. Harafrtat kann Almennastovan, tá umstøðurnar tala fyri tí, avgera, at rætturin til pensjón fyribils, tó hægst í 3 ár, skal vera hvílandi.

Stk. 5. Almennastovan kann áleggja umsøkjara at møta og geva frágreiðing. Eisini kann Almennastovan áleggja pensjónisti at møta og geva frágreiðing um móttikna frágreiðing.

Stk. 6. Almennastovan kann áleggja umsøkjara at vera við í lýsing av máli, millum annað við at lata seg kanna og viðgera av lækna, ella innleggja til kanningar og viðgerð.

Stk. 7. Almennastovan kann avgera, at mál dettur burtur ella pensjón verður afturtikin, um persónur ikki vil vera við í neyðugum kanningum, uppvenjing ella øðrum fyriskipanum, sum ætlast at hava við sær munandi betran av arbeiðsføri.

Stk. 8. Almennastovan hevur heimild at lata ein ella fleiri sakkøn útinna eftirlit við atlit til arbeiðsføri, ella at kalla pensjónist inn til samrøðu.

Stk. 9. Darvar pensjónistur kanningum hjá Almennastovuni, og verður mett sannlíkt, at nýggj avgerð í málinum fer at hava við sær afturtøku av pensjónini, kann Almennastovan avgera at steðga útgjaldingini. Henda avgerð skal takast skjótast til ber.

Stk. 10. Útreiðslur til eftirlit verða goldnar av Almennastovuni.

Stk. 11. Viðkomandi pensjónistur kann reisa mál eftir stk. 1.

...

Kapittul 8 Umsókn, útgjalding o.a.

§ 30. Veitingar sambært hesi lóg verða bert veittar eftir umsókn.

Stk. 2. Serligt umsóknarblað skal nýtast, tá søkt verður um veiting.

Stk. 3. Tað áliggur Almennastovuni at senda einum og hvørjum upplýsingar- og umsóknarblað til fólkapensjón 3 mánaðir, áðrenn persónurin gerst 67 ár.

Stk. 4. Við umsóknini skulu fylgja upplýsingar og skjalprógv, sum eru neyðug fyri, at avgerð kann takast.

Stk. 5. Læknaváttanir, sum Almennastovan biður um, og aðrar útreiðslur, sum eru fylgja av viðgerðini, verða goldnar sambært hesi lóg.

Stk. 6. Almennastovan kann av sínum eintingum reisa mál um játtan av veitingum eftir hesi lóg.

§ 31. Almennastovan kann krevja skattamyndugleikar, Landsfólkayvirlitið, kommunalar myndugleikar, arbeiðsgevarar og onnur viðkomandi, herimillum sjúkrahús, læknar o.o., ið hava kunnleika til viðurskiftini, eftir upplýsingum av týðningi fyri viðgerð av pensiónsmálum.

§ 32. Pensjón verður veitt frá 1. í mánaðinum eftir, at treytirnar eru loknar, tó í fyrsta lagi frá 1. í mánaðinum aftan á dagfestingina fyri móttøku av umsóknini.

§ 33. Tá umsókn um fyritiðarpensjón er latin Almannastovuni, og mettt verður sannlíkt, at pensjón verður játtað, kann fyritiðarpensjón útgjaldast sum forskot.

Stk. 2. Forskotið verður veitt innanfyri tær upphæddir, sum roknað verður við, at pensjónin fer at verða.

Stk. 3. Um so er, at umsøkjarin fær eina lægri pensjón, verður munurin at rokna sum hjálp uttan afturgjaldsskyldu eftir lóg um almenna forsorg.

Kapittul 9 Kæurættur

§ 39. Avgerðir hjá Almannastovuni sambært hesi lóg kunnu kærast til Kærunevndina í Almannamálum.

Stk. 2. Kærast skal innan 4 vikur eftir, at kærarin hevur fingið fráboðan um avgerðina."

b. 10 mál um fyritiðarpensjón v.m.

Mál nr. 1

48 ára gomul kvinna, sum søkir um hægstu fyritiðarpensjón. Umsóknin er móttikin tann 10. mai 2006. Í umsóknini gevur kvinnan Almannastovuni loyvi til at útvega neyðugar upplýsingar. Heimildarvátanin er soljóðandi:

"Undirritaði gevur Almannastovuni/Færøernes Ulykkesforsikringsråd (FUR) loyvi til at úgvega neyðugar upplýsingar (herundir læknaligar) til nýtslu í viðgerðini av umsókn míni. Samstundis gevi eg Almannastovuni/FUR loyvi til at lata upplýsingar, ið verða mettar neyðugar fyri víðari viðgerð av umsóknini, til kommunulækna, serlækna ella annan myndugleika, ið kann úttala seg í mínum máli. Undirritaði váttar, at upplýsingar, latnar í hesum umsóknarblað, eru sannar. Eg eri kunnað/-ur um, at eg eftir pensjónslógini havi skyldu at boða frá einihvørjari broyting í mínum viðurskiftum, ið kunnu ætlast at hava við sær, at pensjónin lækkar ella fellur burtur. Herundir broytingar í hjúnalagsstöðu og fíggarligum viðurskiftum, umframt longrivarandi upphald uttanlands."

Við skrivi, dagfest tann 30. mai 2006, biður Almannastovan kommunulækna um læknávátan, og biður samstundis umsøkjaran um at seta seg í samband við læknan og umbiðja eina viðtalutið. Í læknávátanini, ið er móttikin tann 26. juli 2006, hevur læknin gjørt eina meting av arbeidsførleikanum hjá kvinnuni. Læknin mælir frá endurbúgving, av tí at kvinnan hevur lítla útbúgving. Vegna hennara aldur og kyn metir læknin, at likamliga støða hennara mest sannlíkt ferð at versna, um hon heldur áfram í likamliga krevjandi arbeiði.

Almannastovan biður síðani kvinnuna koma til samrøðu, fyrst við skrivi, dagfest 27. oktober 2006, og síðandi við skrivi, dagfest 21. november 2006. Upprit frá samrøðunum liggur ikki í málinum.

Við skrivi, dagfest 3. apríl 2007, sendir Almannastovan, eftir tilmæli frá læknaráðgevanum, áheitan um serlæknávátan til Landssjúkrahúsið. Tann 20. apríl 2007 er serlæknávátan móttikin á Almannastovuni.

Tann 25. mai 2007 hevur Almanastovan móttikið ummæli frá lækna ráðgeva. Í vátanini stendur m.a., at støðan hjá umsøkjaranum neyvan ferð at betrast munandi, at avlamni er varandi, at umsøkjarin ikki klárar líkamliga krevjandi arbeiði vegna ryggpínu, hevur trupulleikar við samskipti vegna niðursetta hoyrn, kann tó enn røkja lættari arbeiði niðursetta tíð, og at vinnuevnini eru varandi skerd við eini helvt ella meira.

Almanastovan hevur útfylt innanhýsis skjal A, dagfest tann 18. juni 2007: Lýsing av máli um fyritiðarpensjón vegna avlamni el. varandi sjúku ella avlamisveiting. Málsviðgerðin metir ikki, at tað er sannlíkt at umsøkjarin megnar bókliga endurbúgving. Umsøkjarin hevði møguliga, fyri rygginum, klára eitt lættari arbeiði, men tað er stórliga ivasamt um tað er møguligt at finna slíkt arbeiði. Orsøkin er, at hon afturat trupulleikunum við rygginum hevur niðursetta hoyrn sum vildi verið ein forðing, um hon t.d. skuldi arbeitt í einum handli. Eisini verður mettt sera ósannlíkt at finna henni eitt lættari arbeiði, sum hon megnar.

Tann 18. juni 2007 vóru skjøl og upplýsingar í hesum máli sendar kvinnuni til hoyringar, sambært § 18, stk. 1 í fyrisitingarlógini.

Tann 18. juni 2007 eru inntøkuupplýsingar frá árunum 1991-2007 fingnar til vega frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Almanastovan hevur tann 26. juni 2007 útfylt innanhýsis skjal D: tilráðing, har mælt verður til at játta pensjón.

Í standard blað D hjá Almanastovuni stendur, hvørji skjøl skulu leggjast við í málsmappu á Pensjónsfund. Hesi eru: tilráðing, lýsing, umsókn, kommunulæknaváttan, evt. serlæknaváttan, sjúkrahúsútskriftir, brævaskifti við umsøkjara, lækna o.t., onnur skjøl, herundir evt. upprit um arbeiðs/endurbúgvingarroyndum, upprit frá samrøðum v.m., og upprunaskjøl.

Málið er viðgjørt á Pensjónsfundi tann 5. juli 2007, har avgjört var at játta lægstu fyritiðarpensjón, sambært § 8, nr. 1 í almannapensjónslógini.

Tann 14. august 2007 verður avgerðin send umsøkjaranum. Niðurstøðan er soljóðandi:

"Meting og grundgeving fyri avgerðini:

Við stóði í upplýsingunum í málinum, herundir um aldur, arbeiðsøki og arbeiðsroyndir tygara higartil, verður ikki mettt, at rímilligt er at krevja av tygum, at tygum skulu betra tygara møguleikar á arbeiðsmarknaðinum við endurbúgvingarfyriskipan el. líkn.

Almanastovan metir, at arbeiðsførleiki tygara er skerdur við meiri enn eini helvt orsakað av heilsuligu trupulleikunum, men metir ikki, at hann er skerdur so nógv, at tygum ikki kunnu arbeiða parttíð í lættari ófaklærdum arbeiði og harvið forvinna nakað av inntøku. Mettt verður, at tygum við tygara arbeiðsroyndum og við atlit til tygara kreftir og færleikar, eiga at kunna átaka tygum eitt annað meiri hóskandi arbeiðið í einar 15-20 tímar um vikuna.

Niðurstøða/avgerð:

Við støði í omanfyri standandi grundgevingum metir Almanastovan, at tygara arbeidsfæri er niðurstøtt við í minsta lagi eini helvt og hevur tí avgjørt at tilluta tygum lægstu fyritiðarpensjón, sambært § 8, nr. 1 í almannapensjónslógini.

Almannastovan metir ikki, at tygum kunnu roknast sum varandi óarbeitsfær í eini og hvørjari vinnu, einans hava smávegis eftir av arbeidsfæri ella at arbeidsfæri tygara er minkað við í minsta lagi við 2/3, sum er treyt fyri at tillutað ávikavist hægstu ella miðal fyritiðarpensjón sambært §§ 6 og 7, nr. 1 í almannapensjónslógini.

Gjørt verður vart við, at mál viðvíkjandi fyritiðarpensjón verða tikin upp til nýggja viðgerð, sambært § 25, stk. 1 í almannapensjónslógini, um týðandi broytingar henda í arbeidsfærinum, arbeidsmøguleikum, inntøkuviðurskiftunum e.ø. viðurskiftum, ið hava týðning fyri, um treytirnar fyri fyritiðarpensjón eru loknar.

Tygum fáa skjótast til ber nærri at vita um upphæddir, útgjald o.a. Tygara málsviðgerði á veitingardeildini er ...

Avrit av viðkomandi lógargreinum úr almannapensjónslógini er hjálagt.

Avgerðin kann innan 4 vikur kærast til Kærunevndina í almanna- og heilsumálum, Føroya Kærustovnur, Skálatrøð 20, Postrúm 45, FO-110 Tórshavn.

Avrit av hesum skrivi er sent til ..., kommunulækna, ..."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin í hesum málinum er 15 mánaðir. Tað ganga umleið 8 mánaðir frá tí, at kommunulæknaváttan er móttikin á Almanastovuni, til biðið verður um serlæknaváttan. Hetta meti eg als ikki vera nøktandi. Tað er heldur ikki nøktandi, at Almanastovan ikki sendir umsøkjaranum fráboðan um avgerðina, fyrr enn 5 vikur eftir, at avgerðin er tikin. Hetta átti at verið eitt avgreiðslumál, ið átti at verið avgreitt fáar dagar eftir, at avgerðin var tikin.

Viðvíkjandi standard heimildarvátanini, ið er trykt á hvørt umsóknarblað, skal umsøkjari, sambært seinasta reglubroti, eisini skriva undir uppá, at umsøkjari er kunnaður um, at hann hevur skyldu til at boða frá einhvørjari broyting í sínum viðurskiftum, ið kunnu ætlast at hava við sær, at pensjónin lækkar ella fellur burtur. Hetta hevur ikki nakað við innheintan av upplýsingum at gera, men er ein upplýsing til umsøkjari um, hvørja skyldur hann hevur. Teksturin er skrivaður við lítlum, til seinast í heimildarvátanini. Eftir mínari meting verður tað ikki við hesum, nóg væl upplýst, hvør skylda áliggur umsøkjaranum. Eg fari at ráða Almanastovuni til at skilja hesa orðing frá heimildarvátanini.

Mál nr. 2

55 ára gomul kvinna, sum søkir um fyritiðarpensjón. Umsóknin er móttikin tann 17. februar 2006. Heimildarvátan til at innheinta og víðarilata upplýsingar er latin Almanastovuni.

Við skrivi, dagfest tann 21. februar 2006, heitur Almanastovan á kommunulækna um gera eina kanning/meting av umsøkjaranum, ið hevur

søkt um fyrítíðarpensjón. Almennastovan biður samstundis umsøkjaran um at seta seg í samband við læknan og umbiðja eina viðtalutíð.

Av tí at Almennastovan ikki móttækur læknávátan frá kommunulækninum, sendir Almennastovan tann 23. august 2006, tann 28. november 2006, og tann 2. januar 2007 áminning til kommunulæknan.

Tann 5. februar 2007 móttækur Almennastovan læknávátanina. Læknin metir, at arbeiðsevniini hjá umsøkjaranum eru munandi niðursett í hesari vinnu og aðrari vinnu, sum setur krøv til rygg og bein. Somuleiðis kann hon ikki arbeiða á eitt nú røktarheimi, tí har krevst, at ein kemur rættiliga nógv í samband við vatn og sápu.

Ímillum skjøluni, ið kommunulæknin hevur sent Almennastovuni, er ein serlæknávátan frá 30. mai 2006.

Tann 13. mars 2007 móttækur Almennastovan vátan frá læknaráðgeva viðvíkjandi heilsustøðuni hjá umsøkjaranum. Læknaráðgevin metir at vinnuevniini eru skerd varandi við meira enn eini helvt, men at umsøkjarin kann klára lættari ikki-likamligt arbeiði.

Tann 20. apríl 2007 eru inntøkuupplýsingar fingnar til vega frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Almennastovan hevur útfyllt innanhýsis skjal A, dagfest tann 16. juni 2007: Lýsing av máli um fyrítíðarpensjón vegna avlamni el. varandi sjúku ella avlamisveiting. Í skjalinum stendur m.a., at umsøkjarin er í arbeiði, men klárar ikki at arbeiða fulla tíð. Málsviðgerðin metir tað verða ósannlíkt, at endurbúgving vil betra um støðuna. Umsøkjarin er knapt 56 ár og heilsuviðurskiftini forða henni í at arbeiða fulla tíð. Málsviðgerðin metir, at um umsøkjarin fær møguleika fyri at arbeiða hálva tíð, kann hon varðveita tilknýtið til arbeiðsmarknaðin í fleiri ár.

Tann 18. juni 2007 vóru skjøl og upplýsingar í hesum máli sendar kvinnuni til hoyringar, sambært § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini. Við skrivi, dagfest 21. juni 2007, viðmerkti kvinnan, at hennara heilsustøða tíverri ikki var batnað, men hinvegin versna. Hon hevði arbeitt lítið teir seinastu tveir mánaðirnar vegna pínu.

Almennastovan hevur tann 26. juni 2007 útfyllt innanhýsis skjal D: tilráðing, har mælt verður til at játta pensjón. Hjalagt tilráðingini eru skjøluni í málinum.

Málið er viðgjørt á Pensjónsfundi tann 5. juli 2007, har avgjört var at játta lægstu fyrítíðarpensjón, sambært § 8, nr. 1 í almannapensjónslógini.

Tann 17. juli 2007 verður avgerðin send umsøkjaranum. Í niðurstøðuni stendur m.a.:

"Meting og grundgeving fyri avgerðini:

Við støði í upplýsingum í málinum, herundir um arbeiðsøki og arbeiðsroyndir tygara higartil, verður ikki mettt, at rímligt er at krevja av tygum, at skula betra tygara møguleikar á arbeiðsmarknaðinum við endurbúgvingarfyriskipan el. líkn.

Almannastovan metir, at arbeiðsførleiki tygara er skerður við meiri enn eina helvt orsakað av heilsuligu trupulleikunum, men metir ikki, at hann er skerður so nógv, at tygum ikki kunnu arbeiða parttíð í lættari arbeiði. Tygum eru í starvi í ..., sum tygum kunnu varðveita, um tygum arbeiða umleið ½ tíð og skipa uppgávarnar soleiðis, at tygum ikki átaka tygum tær tyngstu uppgávarnar. Mett verður, at hetta er ein góð loysn, og at tað eisini læknaliga er samsvar í hesum.

Niðurstøða/avgerð:

Við støði í omanfyri standandi grundgevingum metir Almannastovan, at tygara arbeiðsføri er niðurstøtt við í minsta lagi eina helvt og hevur tí avgjørt at tilluta tygum lægstu fyritiðarpensjón, sambært § 8, nr. 1 í almannapensjónslógini.

...

Avgerðin kann innan 4 vikur kærast til Kærunevndina í almanna- og heilsumálum, Føroya Kærustovnur, Skálatrøð 20, Postrúm 45, FO-110 Tórshavn."

Mín viðmerking:

Tað tekur 1 ár og 5 mánaðar at avgreiða hetta fyritiðarpensjónsmál. Hetta er long málsviðgerðartíð í einum slíkum máli. Orsøkin er, at Almannastovan, hóast fleiri áminningar, ikki fær læknaváttan frá kommunulækna, fyrr enn umleið eitt ár eftir, at áheitan um læknaváttan er send. Eg skilji, at tað í summum førum kann vera trupult at fáa eina læknaváttan til vega, men eftir mínari meting kundi Almannastovan stýtt um viðgerðartíðina í hesum máli við at sent fleiri áminningar. Tað er alt ov leingi at bíða í 6 mánaðir, áðrenn fyrsta áminning verður send.

Mál nr. 3

62 ára gomul kvinna, sum søkir um fyritiðarpensjón. Umsóknin er móttikin tann 12. juni 2006. Heimildarvátan til at innheinta og víðarlata upplýsingar er latin Almannastovuni saman við umsóknini.

Við skrivi, dagfest tann 20. juli 2006, biður Almannastovan kommunulækna um læknaváttan, og biður samstundis umsøkjaran um at seta seg í samband við læknan og umbiðja eina viðtalutíð. Av tí at Almannastovan ikki móttækur læknaváttan frá kommunulæknanum, sendir Almannastovan tann 10. november 2006 og tann 12. desember 2006 áminning til kommunulæknan.

Tann 19. februar 2007 móttækur Almannastovan læknaváttanina. Diagnosan er lungaastma, hjartaflimran, fylgir eftir æðrabruna, og kroniskt skinnabeinssár. Læknin metir, at kvinnan ikki longur klárar at røkja sítt arbeiði vegna heilsutrupulleikar.

Í skjølunum, ið kommunulæknin hevur sent Almannastovuni, liggja fleiri serlæknaváttanir, tann nýggjasta er frá yvirlækna á medesinsku deild á Landssjúkrahúsinum, dagfest 10. januar 2006.

Tann 29. mai 2007 ringdi umsøkjarin til Almannastovuna fyri at spyrja til pensjónsmál sítt. Almannastovan biður tá umsøkjaran koma til samrøðu

tann 4. juni 2007 kl. 13.30. Upprit frá samrøðuni er skrivað tann 14. juni 2007.

Almannastovan hevur útfylt innanhýsis skjal A, dagfest tann 11. juni 2007. Málsviðgerðin metir ikki, at tað er realistiskt við endurbúgving, tí talan er um ein 63 ára-gamla kvinnu við lítlari og ongari skúlagongd. Málsviðgerðin metir ikki, at kvinnan hevur nakrar arbeiðsførleikar eftir, eisini aldurin havandi í huga. Hon hevur klára seg við ófaklærdum arbeiði, men hetta klárar hon ikki meira. Um kvinnan bindur fri, er sannlíkt, at heilsustøðan verður stationer, men um hon ikki ger tað, kann heilsan versna.

Tann 11. juni 2007 vóru skjøl og upplýsingar í hesum máli sendar kvinnuni til hoyringar, sambært § 18, stk. 1 í fyrisitingarlógini. Kvinnan ringdi til Almannastovuna tann 13. juni 2007, og upplýsti, at hon hevði einki at viðmerkja.

Tann 11. juni 2007 eru inntøkuupplýsingar fingnar til vega frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Almannastovan hevur tann 14. juni 2007 útfylt innanhýsis skjal D: tilráðing, har mælt verður til at játta lægstu fyritiðarpensjón sambært § 8, stk. 1 í almannapensjónslógini.

Málið er viðgjørt á Pensjónsfundi tann 5. juli 2007, har avgjört var at játta lægstu fyritiðarpensjón sambært § 8, nr. 1 í almannapensjónslógini.

Tann 16. august 2007 verður avgerðin send umsøkjaranum. Niðurstøðan í skrivinum var soljóðandi:

"Meting og grundgeving fyri avgerðini:

Við støði í upplýsingum í málinum, herundir um heilsuviðurskifti, aldur, arbeiðsøki og arbeiðsroyndir tygara higartil, verður ikki met, at rímilligt er at krevja av tygum, at skula betra tygara móguleikar á arbeiðsmarknaðinum við endurbúgvingarfyriskipan el. líkn.

Hóast arbeiðsførleiki tygara er nógv skerdur orsakað av heilsuligu trupulleikum, metir Almannastovan ikki, at hann er skerdur so nógv, at tað útilokar, at tygum arbeiða nakrar tímar um vikuna í lættari arbeiði og harvið forvinna nakað av inntøku. Mett verður, at tygum við tygara arbeiðsroyndum og við atlit til tygara kreftir og færleikar, eiga at kunna at átaka tygum eitt hósandi arbeiði í einar 15-20 tímar um vikuna.

Niðurstøða/avgerð:

Við støði í omanfyri standandi grundgevingum metir Almannastovan, at tygara arbeiðsføri er niðurst sett við meiri enn eini helvt og lúka tygum tí treytirnar fyri at fáa lægstu fyritiðarpensjón sambært § 8, stk. 1 í almannapensjónslógini. Mett verður ikki, at tygum eru varandi óarbeiðsførir í eini og hvørjari vinnu ella einans at hava smávegis eftir av arbeiðsføri, sum er treytin hjá umsøkjarum, ið hava fyllt 60 ár, fyri fáa miðal fyritiðarpensjón sambært § 7, nr. 2 í almannapensjónslógini.

...

Avgerðin kann innan 4 vikur kærast til Kærunevndina í almanna- og heilsumálum, Føroya Kærustovnur, Skálatrøð 20, Postrúm 45, FO-110 Tórshavn.

..."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin í hesum máli er umleið 14 mánaðir. Hetta meti eg ikki vera næktandi málsviðgerðartíð í einum fyriritíðarpensjónsmáli.

Almannastovan biður ikki um kommunulæknaváttan fyrr enn 5 vikur eftir at stovnurin hevur móttikið umsóknina. Tað hevði stytt um viðgerðartíðina, um læknaváttan varð umbiðin, tá ið Almannastovan móttók umsókn um fyriritíðarpensjón.

Almannastovan móttekur ikki kommunulæknaváttan, fyrr enn umleið 7 mánaðir eftir, at áheitan um læknaváttan er send. Almannastovan sendi fyrstu áminning umleið 4 mánaðir eftir, at áheitan var send kommunulækna. Eg fari at mæla Almannastovuni til at senda fyrstu áminning fyrr, og síðani senda áminning við jøvnum millumbilum.

Síðani ganga aftur umleið 4 mánaðir, áðrenn umsøkjarin er til samrøðu á Almannastovuni. Eisini í hesum førinum kundi Almannastovan stytt um viðgerðartíðina við at hildið samrøðuna fyrr.

Síðani ganga umleið 6 vikur frá tí, at avgerð um at játta fyriritíðarpensjón er tikin, til at avgerðin verður fráboðað umsøkjaranum. Eisini hetta avgreiðsluskriv átti at verið avgreitt beinanvegin.

Mál nr. 4

44 ára gomul kvinna, sum søkir um hækkan av fyriritíðarpensjón. Umsóknin er móttikin tann 22. januar 2007. Heimildarvátan er latin Almannastovuni saman við umsóknini.

Tann 31. januar 2007 biður Almannastovan kommunulækna um læknaváttan, og biður samstundis umsøkjaran um at seta seg í samband við læknan og umbiðja eina viðtalutíð.

Tann 13. apríl 2007 móttekur Almannastovan læknaváttanina. Læknin metir, at líkamligi førleikin hjá umsøkjaranum er munandi niðursettur. Hóast kvinnan hevur 10. flokk, og 1 ára útbúgving, kann hon ikki bjóða seg fram á arbeiðsmarknaðinum. Hon hevur fyri nøkrum árum síðani gjørt eina roynd at arbeiða 10-12 tímar um vikuna. Hon gavst eftir umleið tveimum árum, av tí hon maktaði tað ikki.

Ímillum skjøluni, ið kommunulæknin hevur sent Almannastovuni, liggur ein serlæknaváttan, dagfest 9. januar 2007.

Almannastovan hevur útfyllt innanhýsis skjal A, dagfest tann 19. juni 2007. Málsviðgerðin metir ikki, at endurbúgving ella vart starv er realistiskt vegna heilsustøðuna hjá kvinnuni. Kvinnan hevur viðfødða hjartasjúku, trupulleikar við rygginum, urinsýrugikt og lunga sjúku, og hevur fingið miðal pensjón, síðan hon var 18 ár. Málsviðgerðin metir, at kvinnan er óarbeiðsfør í einum og hvørjum arbeiði, og mælir tí til hækkan av pensjón.

Tann 19. juni 2007 eru inntøkuupplýsingar fingnar til vega frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Tann 21. juni 2007 vóru skjøl og upplýsingar í hesum máli sendar kvinnuni til hoyringar, sambært § 18, stk. 1 í fyrisitingarlógini.

Almannastovan hevur tann 22. juni 2007 útfyllt innanhýsis skjal D: tilráðing, har mælt verður til, at kvinnan fær játtað hækkan av pensjón, sambært § 6 í almannapensjónslógini, grundað á at hon er óarbeiðsfør í einum og hvørjum arbeiði.

Málið er viðgjørt á Pensjónsfundi tann 5. juli 2007, har avgjört var at játta hægstu fyritiðarpensjón, sambært § 6 í almannapensjónslógini.

Tann 18. juli 2007 verður avgerðin send umsøkjaranum. Brot úr skrivinum er soljóðandi:

"Avgerð um hækkan av tygara fyritiðarpensjón

Víst verður til umsókn tygara um fyritiðarpensjón, dagfest 18.01.2007, móttikin á Almannastovuni tann 22.01.2007. Avgerð er tikin í málinum á fundi tann 05.07.2007.

Avgjört er sambært § 6 í almannapensjónslógini, at tilluta tygum hægstu fyritiðarpensjón við gildi frá 01.02.2007.

Við stóði í upplýsingum í málinum, herundir serliga um heilsuviðurskiftini, metir Almannastovan, at tygara heilsustøða er versnað soleiðis, at tygum mugu roknast sum varandi óarbeiðsfør í eini og hvørjari vinnu, ella bara at hava smávegis eftir av arbeiðsføri, orsakað av heilsuligu trupulleikunum. Tí lúka tygum treytirnar í § 6 í almannapensjónslógini fyri tillutan av hægstu fyritiðarpensjón.

..."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin í hesum máli er umleið 6 mánaðir. Hesa málsviðgerðartíð havi eg sum so onga viðmerking til.

Mál nr. 5

61 ára gomul kvinna, sum søkir um fyritiðarpensjón. Umsóknin er móttikin tann 16. oktober 2006. Heimildarvátan er latin Almannastovuni saman við umsóknini.

Tann 3. november 2006 biður Almannastovan kommunulækna um læknávátan, og biður samstundis umsøkjaran um at seta seg í samband við læknan og umbiðja eina viðtalutíð. Tann 12. desember 2006 sendi Almannastovan áminning til kommunulæknan.

Tann 13. februar 2007 móttukur Almannastovan læknávátanina. Læknin metir, at kvinnan er óarbeiðsfør í ófaklærda arbeiði sínum, har hon hevur arbeitt alt sítt lív. Seinastu tvey árinu eru arbeiðsevnini so líðandi minkaði orsakað av pínu í knøunum. Eina tíð kláraði hon seg við heilivági, men nú

orkar hon ikki meira vegna þínuna. Læknin metir, at endurbúgvingarmøguleikarnir eru smáir í hesum førinum.

Tann 22. mai 2007 er umsøkjari innkallað til samrøðu á Almannastovuni tann 30. mai 2007. Tann 30. mai 2007 er upprit skrivað frá samrøðu við umsøkjaran.

Tann 30. mai 2007 eru inntøkuupplýsingar fingnar til vega frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Almannastovan hevur útfyllt innanhýsis skjal A, dagfest tann 10. juni 2007. Málsviðgerðin skrivar, at talan er um eina 61 ára gamla kvinnu við slitgikt, sum í meira enn 40 ár hevur arbeitt tungt, ófaklært arbeiði. Málsviðgerðin metir ikki, at endurbúgvingarmøguleiki er til staðar, av tí at kvinnan onga skúlagongd hevur. Kvinnan fær í løtuni stuðul frá ALS, men innan avmarkaða tíð fellur hon úr skipanini. Mælt verður til, at hon fær játtað fyritiðarpensjón.

Tann 10. juni 2007 vóru skjøl og upplýsingar í hesum máli sendar kvinnuni til hoyringar, sambært § 18, stk. 1 í fyrisitingarlógini.

Almannastovan hevur tann 14. juni 2007 útfyllt innanhýsis skjal D: tilráðing, har mælt verður til at játta pensjón av heilsuligum og sosialum orsökum.

Málið er viðgjørt á Pensjónsfundi tann 5. juli 2007, har avgjört var at játta lægstu fyritiðarpensjón, sambært § 8, nr. 1 í almannapensjónslógini.

Tann 18. juli 2007 verður avgerðin send umsøkjaranum. Brot úr skrivinum er soljóðandi:

"Avgerð um fyritiðarpensjón

Víst verður til umsókn tygara um fyritiðarpensjón, dagfest 16.10.2006, móttikin á Almannastovuni tann 16.10.2006. Avgerð er tikin í málinum á fundi tann 05.07.2007.

Avgjört er at tilluta tygum lægstu fyritiðarpensjón, sambært § 8 stk. 1 í almannapensjónslógini frá 01.11.2006 at rokna.

Lýsing av málinum:

...

Endurbúgving/arbeiðsroynd er ikki roynt tí at tað ikki verður mett, at hetta fer at viðvirka til, at tygum fara at fóta tygum betur á arbeiðsmarknaðinum.

Í læknávátan frá ..., kommunulækna, dagfest 12.02.2007 verður sagt frá, at tygum hava slitgikt í knønum, sum hevur við sær, at tygum ikki klára at arbeiða ... Upplýst verður, at slitgiktapínan byrjaði fyri 2 árum síðani; og at røntgen vísir serliga artrosu vinstru megin. Tygum hava fingið ...viðgerð í vinstra knæi. Sjúkan er varandi og hava avleiðingarnar av henni við sær skerjingar í tygara arbeiðsførleika.

Meting og grundgeving fyri avgerðini:

Við støði í eini heildarmeting av tygara heilsustøðu, samanhildið við tygara aldur og vánaligu útlitum til at finna annað hóskandi arbeiði fulla tíð, verður mett, at tygara arbeiðsførleiki er skorin við í minsta lagi eini helvt. Við støði í upplýsingum í málinum,

herundir um heilsuviðurskifti, arbeiðsøki og arbeiðsroyndir tygara higartil, verður ikki mett, at rímiligt er at krevja av tygum, at tygum skulu betra tygara møguleikar á arbeiðsmarknaðinum við endurbúgvingarfyriskipan el.likn.

Hóast arbeiðsførleiki tygara er nógv skerdur orsakað av heilsuligu trupulleikunum, metir Almennastovan ikki, at hann er skerdur so nógv; at tað útilokar, at tygum arbeiða nakrar tímar um vikuna í lættari arbeiði og harvið forvinna nakað av inntøku. Mett verður, at tygum við atliti til tygara kreftir og færleikar, eiga at kunnu at átaka tygum eitt annað meiri hóskandi arbeiði í einar 15-20 tímar um vikuna.

Niðurstøða/avgerð:

Við støði í omanfyri standandi grundgevingum metir Almennastovan, at tygara arbeiðsføri er niðurstøtt við meiri enn eini helvt og lúka tygum tí treytirnar fyri at fáa lægstu fyriritðarpensjón sambært § 8, stk. 1 í almannapensjónslógini. Mett verður ikki, at tygum eru varandi óarbeiðsfør í eini og hvørjari vinnu ella einans at hava smávegis eftir av arbeiðsførinum, sum er treytin hjá umsøkjarum, ið hava fyllt 60 ár, fyri fáa miðal fyriritðarpensjón sambært § 7, nr. 2 í almannapensjónslógini.

...

Avgerdin kann innan 4 vikur kærast til Kærunevndina í almanna- og heilsumálum, Føroya Kærustovnur, Skálatroð 20, Postrúm 45, FO-110 Tórshavn.

..."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin í hesum málinum er umleið 9 mánaðir. Tað ganga meira enn 3 mánaðir frá tí at kommunulæknaváttan er móttikin til samrøða verður hildin. Hetta er í longra lagi. Umframt hetta havi eg ikki viðmerkingar til hetta málið.

Mál nr. 6

47 ára gamal maður, sum søkir um fyriritðarpensjón. Umsóknin er móttikin tann 18. desember 2006. Heimildarvátan er latin saman við umsóknini.

Tann 9. mars 2007 biður Almennastovan kommunulækna um læknaváttan, og biður samstundis umsøkjaran um at seta seg í samband við læknan og umbiðja eina viðtalutíð. Tann 22. mars 2007 móttekur Almennastovan læknaváttanina. Í læknaváttanini stendur m.a., at umsøkjarin hevur stórar trupulleikar við lungunum. Hann orkar so at siga einki. Hann er als ikki arbeiðsførur sum støðan er, og útlitini eru ikki góð. Læknin metir, at óarbeiðsføri er fult, varandi og versnandi.

Ímillum skjøluni, sum kommunulæknin hevur sent Almennastovuni, liggur ein serlæknaváttan frá yvirlækna á Landssjúkrahúsinum, dagfest 24. august 2006, og eitt ummæli frá serlækna á Ríkissjúkrahúsinum, dagfest 4. desember 2006.

Tann 20. apríl 2007 eru inntøkuupplýsingar fingnar til vega frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Almennastovan hevur útfyllt innanhýsis skjal A, dagfest tann 23. apríl 2007. Málsviðgerðin metir ikki, at endurbúgving er realistisk sum heilsustøðan er. Umsøkjarin hevur seinastu 8 árin verið merktur av versnandi heilsu og heilsustøðan er nú so vánalig, at ongi útlit eru til at fara til arbeiðis aftur.

Tann 15. maí 2007 hefur Almennastovan móttikið ummæli frá lækna ráðgeva. Í ummælinum stendur, at avlamni umsækjarans er varandi, at eingi útlit eru til betring, at umsækjari kann ikki rækja onnur störv, og at vinnuevnini eru skerð varandi og fult út. Umsækjari er óarbeiðsförur.

Tann 14. júní 2007 vóru skjöl og upplýsingar í hesum máli sendar mannum til hoyringar, sambært § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini.

Almennastovan hefur tann 19. júní 2007 útfyllt innanhýsis skjál D: tilráðing.

Málið er viðgjört á Pensjónsfundi tann 5. júlí 2007, har avgjört var at játta hægstu fyritingarpensjón, sambært § 6 í almennapensjónslógini.

Tann 18. júlí 2007 verður avgerðin send umsækjaranum. Skrivið var soljóðandi:

"Avgerð um fyritingarpensjón

Víst verður til umsókn tygara um fyritingarpensjón, dagfest 12.12.2006, móttikin á Almennastovuni tann 18.12.2006. Avgerð er tikin í málinum á fundi tann 05.07.2007.

Avgjört er at tilluta tygum hægstu fyritingarpensjón, sambært § 6 í almennapensjónslógini við gildi frá 01.01.2007.

Við stóði í upplýsingum í málinum, herundir serliga um heilsuviðurskiftini, metir Almennastovan, at tygum mugu roknað sum varandi óarbeiðsförur í eini og hvørjari vinnu, ella bara at hava smávegis eftir av arbeiðsföri, orsakað av heilsuligu trupulleikunum. Tí lúka tygum treytirnar í § 6 í almennapensjónslógini fyri tillutan av hægstu fyritingarpensjón.

Mett verður ikki, vísandi til tygara heilsustöðu, at rímligt er at krevja av tygum, at tygum skulu betra tygara móguleikar á arbeiðsmarknaðinum við endurbúgvingarfyriskipan e.l.

Gjört verður vart við, at mál viðvíkjandi fyritingarpensjón verða tikin upp til nýggja viðgerð, sambært § 25, stk. 1 í almennapensjónslógini, um týðandi broytingar henda í arbeiðsförinum, arbeiðsmóguleikum, inntøkuviðurskiftum e.ø. viðurskiftum, ið hava týðning fyri, um treytirnar fyri fyritingarpensjón eru loknar. Pensjónisturin sjálvur kann biðja um at fáa málið tikið upp aftur, um tilíkar broytingar henda.

Tygum fáa skjótast til ber nærri at vita um upphæddir, útgjald o.a. Tygara málsviðgerði á Veitingardeildini á Almennastovuni er ...

Avrit av viðkomandi lógargreinum úr almennapensjónslógini er hjálagt.

Avrit av hesum skrivi er sent til ..., kommunulækna, ..."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin í hesum máli er umleið 7 mánaðir. Almennastovan sendir ikki áheitan um læknávátan til kommunulækna fyrr enn umleið 3 mánaðir eftir, at umsóknin er móttikin. Hetta er als ikki nøktandi. Almennastovan hevði kunna stýtt munandi um viðgerðartíðina í hesum máli, um áheitan um læknávátan var send skjótari til kommunulækna.

Mál nr. 7

61 ára gamal maður, sum søkir um fyrítíðarpensjón. Umsóknin er móttikin tann 12. desember 2006. Heimildarvátan til at innheinta og víðarilata upplýsingar er latin saman við umsóknini.

Tann 15. desember 2006 biður Almanastovan kommunulækna um læknávátan, og biður samstundis umsøkjaran um at seta seg í samband við læknan og umbiðja eina viðtalutíð. Tann 19. desember 2006 móttækur Almanastovan læknávátanina, og í henni stendur, at lungnafunktiún hjá umsøkjaranum er vánalig, og at hetta samsvarar við subjektiva upplivilsi hjá umsøkjaranum av hvørja arbeiðsorku hann hevur. Kommunulæknin metir, at støðan hjá umsøkjaranum er varandi, og harumframt versnandi.

Við skrivi, dagfest 2. mars 2007, biður Almanastovan síðani mannin koma til samrøðu tann 15. mars 2007 kl. 14.00. Einku upprit liggur í málinum frá samrøðuni.

Almanastovan hevur útfylt innanhýsis skjal A, dagfest tann 22. mars 2007. Málsviðgerðin skrivar, at umsøkjarin klárar arbeiðsuppgávur, ið ikki eru kropsliga krevjandi, men at hann ikki klárar fulltíðararbeiði. Hann hevur møguleika at átaka sær smávegis arbeiðsuppgávur, ið hann kann røkja, um hann sjálvur kann leggja sína arbeiðstíð og sítt arbeiðsavrik til rættis, alt eftir hvussu hann er fyri heilsuliga. Inntøkan er minkað munandi seinastu 4 árin vegna heilsuligar trupulleikar.

Tann 1. mai 2007 eru inntøkuupplýsingar fingnar til vega frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Tann 25. mai 2007 hevur Almanastovan móttikið ummæli frá læknaráðgeva. Av ummælinum framgongur, at umsøkjarin hevur bronkitis, hóttandi KOL og gikt í rygginum, at avlamni umsøkjarans er varandi, at hann ikki klárar likamliga hart arbeiði, men at hann tó kann klára lættari, parttíðar arbeiði, og at vinnuevnini eru skerd varandi við 2/3 ella meira.

Tann 7. juni 2007 vóru skjøl og upplýsingar í hesum máli sendar manninum til hoyringar, sambært § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini.

Almanastovan hevur tann 13. juni 2007 útfylt innanhýsis skjal D: tilráðing, har mælt verður til at játta pensjón.

Málið er viðgjørt á Pensjónsfundi tann 5. juli 2007, har avgjørt var at játta lægstu fyrítíðarpensjón, sambært § 8, nr. 1 í almannapensjónslógini.

Tann 19. juli 2007 verður avgerðin send umsøkjaranum. Brot úr skrivinum er soljóðandi:

"Avgerð um fyrítíðarpensjón

Víst verður til umsókn tygara um fyrítíðarpensjón, dagfest 10.12.2006, móttikin á Almanastovuni tann 12.12.2006. Avgerð er tikin í málinum á fundi tann 05.07.2007.

Avgjört er at tilluta tygum lægstu fyritiðarpensjón sambært § 8. stk. 1 í almannapensjónslógini frá 01.01.2007 at rokna.

Lýsing av málinum:

...

Tygum skiftu vinnuveg av tí, at tygum ikki kláraðu sitandi arbeiði og hava tygum tey seinastu 15 árin, arbeitt sum ... Seinastu árin hava tygum bert átikið tygum lættari arbeiði og hava í lýtuni bert smávegis arbeiðsuppgávur. Endurbúgving/arbeiðsroynd er ikki roynd, tí at tað ikki verður met, at hetta fer at viðvirka til, at tygum fara at fóta tygum betur á arbeiðsmarknaðinum.

Tygum hava kroniska bronchitis og gikt í lendunum. Kommunulæknin sigur í læknávátan, móttikin á Almannastovuni tann 08.02.2007, at tygum hava vánaliga lungnafunktiún, og tað er vegna kroniska bronchitis og hóttandi KOL (kroniska obstruktiva lungasjúku). Sjúkan er varandi og hava avleiðingarnar av henni við sær skerjingar í tygara arbeiðsførleika.

Meting og grundgeving fyri avgerðini:

Við støði í upplýsingum í málinum, herundir um aldur, heilsuviðurskifti, arbeiðsøki og arbeiðsroyndir tygara higartil, verður ikki met, at rímligt er at krevja av tygum, at tygum skulu betra tygara møguleikar á arbeiðsmarknaðinum við endurbúgvingarfyriskipan el.líkn.

Hóast arbeiðsførleiki tygara er nógv skerdur orsakað av heilsuligu trupulleikum, metir Almannastovan ikki, at hann er skerdur so nógv, at tað útilokar, at tygum arbeiða nakrar tímar um vikuna í lættari arbeiði og harvið forvinna nakað av inntøku. Mett verður, at tygum við tygara útbúgving og arbeiðsroyndurn og við atlit til tygara kreftir og færleikar, eiga at kunnu at átaka tygum eitt arbeiði nakrar tímar um vikuna.

Niðurstøða/avgerð:

Við støði í omanfyri standandi grundgevingum metir Almannastovan, at tygara arbeiðsføri er niðurstøtt við meiri enn eini helvt og lúka tygum tí treytirnar fyri at fáa lægstu fyritiðarpensjón sambært § 8, stk. 1 í almannapensjónslógini. Mett verður ikki, at tygum eru varandi óarbeiðsførur í eini og hvørjari vinnu ella einans at hava smávegis eftir av arbeiðsføri, sum er treytin hjá umsøkjarum, ið hava fyllt 60 ár, fyri fáa miðal fyritiðarpensjón sambært § 7, nr. 2 í almannapensjónslógini.

...

Avgerðin kann innan 4 vikur kærast til Kærunevndina í almanna- og heilsumálum á Foroya Kærustovnur, Skálatrøð 20, Postrúm 45, PO-110 Tórshavn.

..."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin í hesum málinum er umleið 7 mánaðir. Tað ganga umleið 3 mánaðir frá tí at kommunulæknávátan er móttikin á Almannastovuni, til umsøkjarin er til samrøðu á Almannastovuni. Hetta kundi verið skjótari atborið. Annars havi eg ikki aðrar viðmerkingar til hetta málið.

Mál nr. 8

53 ára gomul kvinna, sum søkir um fyritiðarpensjón. Umsóknin er móttikin tann 31. august 2006. Heimildarvátan er latin saman við umsóknini.

Tann 22. september 2006 biður Almannastovan kommunulækna um læknávátan, og biður samstundis umsøkjaran um at seta seg í samband við læknan og umbiðja eina viðtalutíð. Tann 24. november 2006 móttækur Almannastovan læknávátan frá serlækna á Landssjúkrahúsinum, og í henni stendur m.a., at sjúklingurin bert hevur 7. klassa, hevur arbeitt ófaklært

arbeiði alt sítt lív, og fær afturstig viðvíkjandi sjúku síni, tá ið hon hevur likamliga hart arbeiði. Læknin metir ikki, at sjúklingurin kann klára likamliga hart arbeiði. Vegna hennara stuttu skúlagongd, vil tað verða trupult at finna eitt arbeiði, ið hon klárar, uttan at hon skal ígjøgnum longri endurbúgving. Støðan hjá sjúklinginum er varandi, móguleikar eru ikki til betran, og tí má væntast, at sjúklingurin í tíðarbilum ferð at verða heilt óarbeiðsfør.

Umsøkjari hevur, tann 2. mars 2007, ringt til Almannastovuna, og rykt eftir viðgerðini av pensjónsmáli sínum. Notat er skrivað frá samrøðuni. Av notatinum sæst, at málsviðgerðin hevur biðið um orsaka, og sagt, at málsviðgeri umsøklarans ikki er til staðar, men at nýggjur málsviðgeri ikki er at hitta fyrr enn 12. mars 2007.

Tann 22. mars 2007 hevur Almannastovan móttikið ummæli frá læknaráðgeva. Í ummælinum stendur, at tað neyvan er móguleiki fyri betran av avlamninum, at avlamni er varandi, at sjúklingurin ikki kann klára sítt vanliga arbeiði, at sjúklingurin í tíðarbilum vil verða heilt óarbeiðsfør, og vinnuevnini eru skerd varandi við 2/3 el. meira.

Tann 25. mai 2007 hevur umsøkjari verið til samrøðu á Almannastovuni. Notat er skrivað frá samrøðuni. Av notati í málinum sæst, at umsøkjari er illa nøgd við, at hon hevur skula biða so leingi at koma til samrøðu.

Almannastovan hevur útfylt innanhýsis skjal A, dagfest tann 20. juni 2007. Í skjalinum stendur m.a., at talan er um eina kvinnu á 53 ár við sjúku. Kvinnan hevur bert 7 ára skúlagongd. Endurbúgvingarroynd er ikki gjørd. Viðkomandi hevur sjálv bert ynski um at søkja fyrítíðarpensjón. Hevur ikki móguleika fyri at átaka sær arbeiði undir vanligum umstøðum, soleiðis at hon kann verða sjálvforsyrgandi. Málsviðgerðin metir, at tað verður torført at finna henni eitt arbeiði, har hon kann verða sjálvforsyrgandi.

Tann 21. juni 2007 eru inntøkuupplýsingar fingnar til vega frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Tann 22. juni 2007 vóru skjøl og upplýsingar í hesum máli sendar kvinnuni til hoyringar, sambært § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini.

Almannastovan hevur tann 25. juni 2007 útfylt innanhýsis skjal D: tilráðing. Málsviðgerðin metir, at tað er grundarlag fyri fyrítíðarpensjón.

Málið er viðgjørt á Pensjónsfundi tann 5. juli 2007, har avgjørt var at játta miðal fyrítíðarpensjón, sambært § 7, nr. 1 í almannapensjónslógini.

Tann 24. juli 2007 verður avgerðin send umsøklararanum. Brot úr skrivinum er soljóðandi:

"Meting og grundgeving fyri avgerðini:

Við stóði í upplýsingum í málinum, herundir um arbeiðsøki og arbeiðsroyndir tygara higartil, verður ikki mett, at rímligt er at krevja av tygum, at tygum skulu betra tygara móguleikar á arbeiðsmarknaðinum við endurbúgvingarfyriskipan el.líkn., tí

Almannastovan metir ikki, at ein endurbúgvingar- ella arbeiðsroynd fer at viðvirka til, at tygum fara at fóta tygum betur á arbeiðsmarknaðinum.

Grundað á læknaligu upplýsingarnar í málinum metir Almannastovan, at tygara vinnuevni varandi eru skorin við í minsta lagi 2/3. Mett verður tó ikki, at tygum kunnu roknast sum varandi óarbeiðsfør í eini og hvørjari vinnu, ella einans at hava smávegis eftir av arbeiðsförinum.

Hóast arbeiðsførleiki tygara er nógv skerdur orsakað av heilsuligu trupulleikunum, metir Almannastovan ikki, at hann er skerdur so nógv, at tað útløkar, at tygum arbeiða nakrar tímar um vikuna í lættari ófaklærdum arbeiði, og harvið forvinna nakað av inntøku. Mett verður, at tygum við tygara arbeiðsroyndum og við atlit til tygara kreftir og færleikar, eiga at kunnu átaka tygum eitt lættari arbeiði í einar 10-12 tímar um vikuna. Arbeiðsútboðið í økinum, tygum bógva, skuldi ikki forða fyri hesum.

Niðurstøða/avgerð:

Við støði í omanfyristandandi grundgevingum metir Almannastovan, at tygara vinnuevni varandi eru skorin við í minsta lagi við 2/3, og hevur tí avgjørt at tilluta tygum miðal fyritiðarpensjón, sambært § 7, nr. 1 í almannapensjónslógini. Almannastovan metir ikki, at tygum eru varandi óarbeiðsfør í eini og hvørjari vinnu ella einans hava smávegis eftir av arbeiðsförinum. Tí kann hægsta fyritiðarpensjón sambært § 6 í almannapensjónslógini ikki tillutast tygum.

...

Avgerðin kann innan 4 vikur kærast til kærunevndina í almanna- og heilsumálum, Føroya Kærustovnur, Skálatrøð 20, Postrúm 45, FO-110 Tórshavn."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin í hesum málinum er 11 mánaðir. Tað er ikki nøktandi, at einki hendir í málinum í 6 mánaðir frá tí, at Almannastovan móttækur læknávátan, tann 24. november 2006, til umsøkjarin er til samrøðu á Almannastovuni, tann 25. mai 2007. Tað ganga nærum 3 vikur frá tí at avgerð er tikin til avgerðarskriv verður sent umsøkjaranum. Hetta er í longra lagi.

Mál nr. 9

46 ára gamal maður, sum søkir um fyritiðarpensjón. Umsóknin er móttikin tann 16. november 2006. Heimildarvátan er latin saman við umsóknini.

Tann 29. november 2006 biður Almannastovan kommunulækna um læknávátan, og biður samstundis umsøkjaran um at seta seg í samband við læknan og biðja um eina viðtalutíð. Tann 7. desember 2006 móttækur Almannastovan læknávátanina. Læknin metir ikki, at umsøkjarin longur er mentur at útinna sítt vanliga arbeiði, ið er hart likamligt arbeiði. Hetta vegna pínu og objektívt ávíst degenerativar- og arthosubroytingar í akslum, ryggi og knøum. Í læknávátanini verður harumframt mett, at støðan hjá umsøkjaranum er varandi og versnandi, einki útlit er til betring. Hjalagt læknávátanini frá kommunulæknanum, er ein serlæknávátan frá Klaksvíkar Sjúkrahúsi, dagfest 18. apríl 2006.

Í málinum liggur eitt upprit frá samrøðu við umsøkjaran, dagfest 28. desember 2007. Rætta dagfestingin er allarhelst: 28. desember 2006.

Umsøkjarin hevur rykt Almannastovuni eftir svarið í málinum tann 22. desember 2006, 5. januar 2007, 5. februar 2007, 20. februar 2007 og 14. mai 2007.

Tann 27. februar 2007 hevur Almannastovan móttikið ummæli frá lækna ráðgeva. Í ummælinum stendur, at tað ikki eru útlit fyri betran av avlamninum, at avlamni er varandi, at umsøkjarin ikki klárar likamliga krevjandi arbeiði, men at hann klárar lættari arbeiði, og at vinnuevnini eru varandi skerd við 2/3 ella meira. Læknin mælir til, at sjúkuupplýsingar verða innheintaðar viðvíkjandi úrsliti av røntgenkanning av knæi.

Við skrivum, dagfest 28. februar 2007 og 2. mars 2007, sendir Almannastovan, eftir tilmæli frá lækna ráðgevanum, áheitan til Landssjúkrahúsið um at senda Almannastovuni úrslit av røntgenkanning. Tann 6. mars 2007 eru upplýsingarnar móttiknar á Almannastovuni.

Almannastovan hevur útfylt innanhýsis skjal A, dagfest tann 19. juni 2007. Í skjalinum stendur m.a., at umsøkjarin er ófaklærdur, og hevur arbeitt hart likamligt arbeiði alt sítt lív. Hann noyddist at gevast við sínum arbeiði, av tí hann megnaði ikki arbeiði uttan at fáa sera nógva pínu. Hann hevur verið alkoholmisnýtari í nógv ár. Endurbúgving hevur verið roynd, men royndirnar eru miseydnaðar. Arbeiðsroynd er ikki roynd. Málsviðgerðin metir ikki, at tað er realistiskt at gjøgnumføra skúlagongd vegna sosialar og heilsuligar trupulleikar. Mett verður, at umsøkjarin kann vera niðurslitin, og bert kann arbeiða fáar tímar um vikuna. Hann hevur ikki stórar móguleikar sum ófaklærdur. Málsviðgerðin dugir ikki at síggja, at fleiri tiltøk kunnu verða roynd í hesum málinum.

Tann 25. juni 2007 vóru skjøl og upplýsingar í hesum máli sendar manninum til hoyringar, sambært § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini. Í skrivinum verður sagt, at umsøkjarin sjálvur hevur ynskt at fingið málið við á næsta pensjónsfund tann 5. juli 2007, uttan at hava havt høvi at gera viðmerkingar.

Tann 25. juni 2007 eru inntøkuupplýsingar fingnar til vega frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Almannastovan hevur tann 25. juni 2007 útfylt innanhýsis skjal D: tilráðing.

Málið er viðgjørt á Pensjónsfundi tann 5. juli 2007, har avgjört var at játta miðal fyritiðarpensjón, sambært § 7, nr. 1 í almannapensjónslógini.

Tann 25. juli 2007 verður avgerðin send umsøkjaranum. Brot úr skrivinum er soljóðandi:

"Meting og grundgeving fyri avgerðini:

Við støði í upplýsingum í málinum, herundir um heilsuviðurskifti, arbeiðsøki og arbeiðsroyndir tygara higartil verður ikki met, at framhaldandi endurbúgvingarroyndir fara at viðvirka til, at tygum fara at fóta tygum betur á arbeiðsmarknaðinum.

Grundað á heilsuupplýsingarnar í málinum metir Almannastovan, at tygara vinnuevni varandi eru skorin við í minsta lagi 2/3, men ikki at tygum kunnu roknast sum varandi óarbeiðsførur í eini og hvørjari vinnu, ella einans at hava smávegis eftir av arbeiðsførinum.

Hóast arbeiðsførleiki tygara er nógv skerður orsakað av heilsuligu trupulleikunum, metir Almannastovan ikki, at hann er skerður so nógv, at tað útilokar, at tygum arbeiða nakrar tímar um vikuna í einum lættari ófaklærdum arbeiði, og harvið forvinna nakað av inntøku. Mett verður, at tygum við tygara arbeiðsroyndum og við atlit til tygara kreftir og førleikar, eiga at kunnu átaka tygum eitt lættari arbeiði í einar 10-12 tímar um vikuna. Arbeiðsútboðið í økinum, tygum bógva, skuldi ikki forða fyri hesum.

Niðurstøða/avgerð:

Grundað á eina samlaða meting av heilsuupplýsingunum í málinum, og við støði í omanfyri standandi grundgevingum metir Almannastovan, at tygara vinnuevni varandi er skorin við í minsta lagi 2/3. Almannastovan hevur tí avgjørt at tilluta tygum miðal fyritiðarpensjón, sambært § 7, nr. 1 í almannapensjónslógini. Almannastovan metir ikki, at tygum eru varandi óarbeiðsførur í eini og hvørjari vinnu ella einans hava smávegis eftir av arbeiðsførinum. Tí kann hægsta fyritiðarpensjón sambært § 6 í almannapensjónslógini ikki tillutast tygum.

...

Avgerðin kann innan 4 vikur kærast til kærunevndina í almanna- og heilsumálum, Føroya Kærustovnur, Skálatrøð 20, Postrúm 45, FO-110 Tórshavn.

..."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin í hesum málinum er umleið 8 mánaðir. Tað ganga meira enn 4 mánaðir frá tí, at allir upplýsingar eru til taks í málinum, til málið verður lagt fyri Pensjónsfund. Tað ganga síðani nærum 3 vikur frá tí at avgerð er tikin til avgerðarskriv verður sent umsøkjaranum. Hesi málsviðgerðarstig eru í longra lagi.

Mál nr. 10

52 ára gamal maður, sum søkir um miðal fyritiðarpensjón. Umsóknin er móttikin tann 29. mars 2005. Heimildarvátan er latin saman við umsóknini.

Tann 5. juli 2005 biður Almannastovan kommunulækna um læknávátan, og biður samstundis umsøkjaran um at seta seg í samband við læknan og umbiðja eina viðtalutíð. Tann 8. september 2005 móttekur Almannastovan læknávátanina, og í henni stendur m.a., at umsøkjarin hevur arbeitt hart likamligt arbeiði alt sitt lív, men at hann ikki kann fara í hetta arbeiði aftur, nú hann er so lamin og veikur í høgra beini, og vandi er fyri, at mjødnin kann fara úr lið. Umsøkjarin hevur onga útbúgving. Hann býr á lítlari oyggj, og har er einki arbeiði fyri hann uttan onkur stampur at egna nú og tá. Støðan hjá umsøkjaranum er varandi, møguliga kann arbeiðsførleikin betrast, um musklarnir í høgra beini styrkjast, arbeiðsførleikin kann eisini versna vegna aldursviknan.

Við skrivi, dagfest 16. november 2005, verður umsøkjarin biðin um at koma til samrøðu á Almannastovuni tann 6. desember 2005 kl. 11.00. Upprit frá samrøðuni liggur ikki í málinum.

Tann 23. januar 2006 eru inntøkuupplýsingar fingnar til vega frá Toll- og Skattstovu Føroya.

Almannastovan hevur útfyllt innanhýsis skjøl A, B, D og E, dagfest tann 23. januar 2006. Málsviðgerðin skrivar m.a., at umsøkjarin ikki er áhugaður í endurbúgving. Hann sær seg ikki føran fyri at røkja nakað starv við tí førleika hann hevur, og hann kann ikki venda aftur til hart likamligt arbeiði orsaka av heilsustøðuni. Umsøkjarin sigur, at hann seinastu árin hevur roynt at arbeiðt lættari standandi arbeiði, men hann klárar illa at standa. Mælt verður til at játta pensjón.

Tann 30. januar 2006 var málið lagt fyri á Pensjónsfundi. Á fundinum verður mettt, at helvtin av vinnuevnunum eru burtur. Avgjørt verður at biðja um eina læknaváttan frá ortopedkirurgi.

Tann 7. februar 2006 biður Almannastovan serlækna á Landssjúkrahúsinum um serlæknaváttan. Almannastovan móttukur, tann 21. apríl 2006, serlæknaváttan frá serlækna á Landssjúkrahúsinum. Niðurstøðan hjá serlæknanum er, at talan er um ein 53 ára gamlan mann, ið hevur verið skurðviðgjørður í høggru mjødni, og skal nú eisini skurðviðgerðast í vinstru mjødni. Tað hjálpir uppá hansara pínu, men serlæknin metir ikki, at umsøkjarin kann fara aftur til hart likamligt arbeiði. Tó er tað ikki ómøguligt, at sjúklingurin 3-6 mánaðir eftir skurðviðgerðina vil kunna átaka sær minni tyngjandi arbeiði, har hann ikki skal standa allan dagin.

Tann 22. mai 2006 varð málið viðgjørt á Pensjónsfundi. Á fundinum verður avgerð tikin um, at biða við meting av pensjónsgrundarlagnum, inntil hálv ár eftir skurðviðgerðina. Hetta av tí, at støðan ikki er stationer enn. Støðumeting av vinnuevnunum skal innheintast eitt hálv ár eftir skurðviðgerðina.

Tann 5. januar 2007 sendi Almannastovan skriv til serlækna á Landssjúkrahúsinum við fyrispurningi um, nær umsøkjarin skuldi skurðviðgerast. Almannastovan móttukur skriv frá serlæknanum tann 15. februar 2007, har sagt verður, at umsøkjarin var skurðviðgjørður tann 15. mai 2006. Serlæknin skýtur upp, at biða verður við meting um, hvørt umsøkjarin kann koma aftur í arbeiði.

Tann 15. mars 2007 varð málið tikið upp á pensjónsfundi. Avgjørt var at útseta málið til støðumeting frá serlækna fyriliggur.

Við skrivi, dagfest 11. apríl 2007, sendir Almannastovan áheitan um serlæknaváttan til Landssjúkrahúsið. Tann 11. juni 2007 er serlæknaváttan móttikin á Almannastovuni. Samanumtikið sigur serlæknin, at sjúklingur við tvíliðaðari mjadnaprotesu ikki er egnaður til likamliga krevjandi, standandi ella gangandi arbeiði. Í hesum førinum metir serlæknin, at arbeiðsføri er varandi og nógv niðursett.

Málið er viðgjört á Pensjónsfundi tann 21. juni 2007, har avgjört var at játta miðal fyrítíðarpensjón, sambært § 7, nr. 1 í almannapensjónslógini.

Tann 11. juli 2007 verður ætlaða avgerðin saman við skjølum í hesum máli sendar umsøkjaranum til hoyringar. Tann 20. juli 2007 var umsøkjari á Almannastovuni, har hann boðaði frá, at hann ongar viðmerkingar hevði til málið.

Tann 23. juli 2007 verður avgerðin send umsøkjaranum. Brot úr skrivinum er soljóðandi:

"Avgerð um fyrítíðarpensjón

Víst verður til umsókn tygara um fyrítíðarpensjón, dagfest 23.03.2005, móttikin á Almannastovuni tann 29.03.2005. Avgerð er tikin í málinum á pensjónsfundi tann 21.06.2007.

Avgjört er at játta tygum miðal fyrítíðarpensjón, sambært § 7, nr. 1 í almannapensjónslógini frá 01.04.2005 at rokna.

Lýsing av málinum:

Tygum eru 54 ára gamal, eru ógiftur og hava ikki upphaldsskyldu mótvegis børnum undir 18 ár. Tygum eru ófaklærdur og hava arbeiðsroyndir sum ... Tygum góvust við arbeiðinum í 2000, tá tygum fingu ein skaða umborð á bátinum. Endurbúgving/arbeiðsroynd er ikki roynd, tí at tað ikki verður met, at hetta fer at viðvirka til, at tygum fara at fóta tygum betur á arbeiðsmarknaðinum.

Sambært serlæknaváttan frá ..., ortopedkirurgi, dagfest 04.06.2007, eru tygum nú viðgjördur fyri vinstru mjødni fyri góðum ári síðani, men tað hevur gingið strilti at koma í gongd aftur. Tygum eru plágaður av pínu í lendunum við útstrálan til beinini, tá tygum ganga, hóast avstandurin er stuttur. Serlæknin metir, at við mjadnaprotesu báðu megin, eru tygum ikki egnaður til tungt standandi ella gangandi arbeiði og tí metir hann, at vinnuevnini eru stórliga minkaði varandi.

Sjúkan er varandi og hava avleiðingarnar av henni við sær skerjingar í tygara arbeiðsførleika.

Sambært skrivi dagfest 11.07.2007 hava tygum havt høvi til at gera viðmerkingar til upplýsingar og skjøl, herundir læknaligu upplýsingarnar og tilráðingina frá Arbeiðsmarknaðardeildini, ið hava ligið til grund fyri avgerðini. Tygum møttu á Almannastovuni tann 20.07.2007 og boðaðu frá, at tygum ongar viðmerkingar hava til skjølini.

Meting og grundgeving fyri avgerðini:

Við støði í upplýsingum í málinum, herundir um heilsuviðurskifti, arbeiðsøki og arbeiðsroyndum tygara higartil og við atlit til tygara aldur, verður ikki met, at rímligt er at krevja av tygum, at tygum skulu betra tygara móguleikar á arbeiðsmarknaðinum við endurbúgvingarfyriskipan el.líkn.

Hóast arbeiðsførleiki tygara er nógv skerdur orsakað av heilsuligu trupulleikunum, metir Almannastovan ikki, at hann er skerdur so nógv, at tað útilokar, at tygum arbeiða nakrar tímar um vikuna í lættari ófaklærdum arbeiði og harvið forvinna nakað av inntøku.

Mett verður, at tygum við tygara arbeiðsroyndum og við atlit til tygara kreftir og færleikar, eiga at kunnu at átaka tygum eitt hóskandi arbeiði í einar 10-12 tímar um vikuna.

Niðurstøða/avgerð:

Við stóði í omanfyrirstandandi grundgevingum metir Almannastovan, at tygara arbeiðsføri varandi er minkað í minsta lagi við 2/3. Almannastovan hevur tí avgjørt at tilluta tygum miðal fyritiðarpensjón, sambært § 7, nr. 1 í almannapensjónslógini frá 01.04.2005. Almannastovan metir ikki, at tygum eru varandi óarbeiðsførur í eini og hvørjari vinnu ella einans hava smávegis eftir av arbeiðsførinum. Tí kann hægsta fyritiðarpensjón sambært § 6 í almannapensjónslógini ikki tillutast tygum.

Gjørt verður vart við, at mál viðvíkjandi fyritiðarpensjón verða tikin upp til nýggja viðgerð, sambært § 25, stk. 1 í almannapensjónslógini, um týðandi broytingar henda í arbeiðsførinum, arbeiðsmøguleikum, inntøkuviðurskiftunum e.ø. viðurskiftum, ið hava týðning fyri, um treytirnar fyri fyritiðarpensjón eru loknar.

...

Avgerðin kann innan 4 vikur kærast til kærunevndina í almanna- og heilsumálum, Føroya Kærustovnur, Skálatrøð 20, Postrúm 45, FO-110 Tórshavn.

..."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin í hesum málinum er umleið tvey og eitt hált ár. Eg havi hesar viðmerkingar til ymsu málsviðgerðarstigini í málinum:

Almannastovan sendir ikki áheitan um læknaváttan til kommunulækna fyrr enn umleið 3 mánaðir eftir, at umsóknin er móttikin. Hetta er als ikki nøktandi.

Málið varð fyrstu ferð tikið upp á Pensjónsfundi fundi tann 30. januar 2006. Á fundinum metti læknaráðgevin, at helvtin av vinnuevnum hjá umsøkjaranum vóru dottin burtur. Avgjørt var, at biðja um eina serlæknaváttan.

Almannastovan bíðar tó við at gera meira við málið til serlæknaváttan fyriliggur. Eisini eftir at serlæknaváttan er móttikin, tann 21. apríl 2006, verður avgjørt á Pensjónsfundi, tann 22. mai 2006, at bíða við meting av pensjónsgrundarlagnum, inntil hált ár eftir skurðviðgerðina. 7 ½ mánaða seinni spyr Almannastovan serlækna eftir málinum. Eftir svari frá serlækna, tekur Pensjónsfundurin aftur avgerð um at útseta málið til støðumeting frá serlækna fyriliggur. Ikki fyrr enn nýggj serlæknaváttan fyriliggur, tann 11. juni 2007, verður málið tikið upp aftur á Pensjónsfundi, tann 21. juni 2007.

Eg fari í hesum førinum at minna á móguleikan í § 25, stk. 1 í almannapensjónslógini. Sambært hesi grein hevur Almannastovan móguleika fyri at veita umsøkjara fyritiðarpensjón, tá ið læknaváttan fyriliggur, og síðani taka málið upp aftur til nýggja viðgerð um týðandi broytingar henda í eitt nú arbeiðsførinum.

d. Niðurstøða viðvíkjandi 10 fyritiðarpensjónsmálum

Tá ið Almanastovan viðger fyritiðarpensjónsmál, er uppgávan hjá Almanastovuni, at:

1. fáa umsókn um fyritiðarpensjón, jb. § 30 í almannapensjónslógini, og heimildarvátan til innheintan av upplýsingum, jb. § 31 í almannapensjónslógini,
2. lýsa málið á nøktandi hátt, soleiðis at nøktandi grundarlag er til at taka avgerð í málinum, jb. § 31 í almannapensjónslógini,
3. meta um, av innkomnu upplýsingunum, hvørt umsøkjarin skal fáa hægstu, miðal, ella lægstu fyritiðarpensjón v.m. sambært §§ 6, 7 og 8 í almannapensjónslógini, og í hvønn mun arbeidšføri er skert, jb. § 9 í almannapensjónslógini,
4. notera upplýsingar av týdningi fyri málið, jb. § 6, stk. 1 í innlitslógini,
5. fremja partshoyring, um upplýsingar um veruligu umstøðurnar í málinum ikki eru til fyrimuns fyri umsøkjara, jb. § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini,
6. fáa samtykki frá umsøkjara, um viðkvæmar upplýsingar skulu latast víðari, jb. § 10, stk. 1, nr. 1 í løgtingslóg nr. 73 frá 8. mai 2001 um viðgerð av persónsupplýsingum, við seinni broytingum,
7. taka avgerð um tillutan av pensjón, jb. § 25 í almannapensjónslógini, og fráboða umsøkjaranum avgerðina,
8. grundgeva og veita kæruegleiðing, um avgerðin ikki til fulnar gongur umsøkjaranum á mæti, jb. §§ 21 og 24 í fyrisingarlógini,
9. hava rímiliga málsviðgerðartíð, og
10. veita umsøkjara fyritiðarpensjón, jb. § 32 í almannapensjónslógini. Eg havi tó bert kannað málsviðgerðina í 10 fyritiðarpensjónsmálum til avgerð verður tikin; ikki til peningaliga veitingin verður latin umsøkjara.

1. Viðvíkjandi umsókn og heimildarvátan

Umsókn er fingin til vega í øllum teimum 10 málunum um fyritiðarpensjón, ið eg havi kannað. Á umsóknarblaðnum skrivar umsøkjarin undir uppá heimildarvátan til innheintan av upplýsingum. Hetta er í tráð við § 30, stk. 1 og § 31 í almannapensjónslógini.

Eg fari tó at viðmerkja, at umsøkjarin í standardheimildarvátanini á umsóknarblaðnum, eisini skrivar undir uppá, at umsøkjarin er kunnaður um, at hann hevur skyldu til at boða frá einhvørjari broyting í sínum viðurskiftum, ið kunnu ætlast at hava við sær, at pensjónin lækkar ella fellur burtur. Hetta hevur ikki nakað við innheintan av upplýsingum at gera, men er ein upplýsing til umsøkjaran um, hvørjar skyldur hann hevur. Teksturin er skrivaður við lítlum, til seinast í heimildarvátanini, og kann umsøkjarin tí lættliga koma til ikki at varnast innihaldið. Eftir mínari meting verður tað ikki við hesum nóg týðiliga upplýst, hvør skylda áliggur umsøkjaranum viðvíkjandi fráboðan um broytingar í viðurskiftum hansara. Eg fari at mæla Almanastovuni til at skilja hesa orðing frá heimildarvátanini.

Almannastovan hevur í hoyringsskrivi sínum, dagfest 21. mai 2008, boðað frá, at Almannastovan er samd í, at upplýsingarskyldan ikki eigur at verða skrivað saman við heimildarvátanini. Almannastovan fer at taka støðu til, hvat eigur at verða nevnt í umsóknarblaðnum um skyldur umsøkjarans, og hvat eigur at verða kunnað honum, eftir at fyritiðarpensjón er tillutað. Almannastovan viðmerkir, at tá ið Almannastovan sendir umsøkjaranum, sum hevur fingið játtað fyritiðarpensjón, kunningarskriv um pensjónsupphæddir, eftirgjald av pensjón o.a. verður eitt standardskjal lagt við, har greitt verður frá upplýsingarskylduni hjá viðkomandi.

Eg taki undir við, at hetta verður gjørt.

2. Viðvíkjandi lýsing av málunum

Sambært fyrisingarrættinum er tað ein meginregla, at almennir myndugleikar hava skyldu til at lýsa eitt mál á nøktandi hátt, áðrenn avgerð verður tikin, hetta fyri at tryggja, at avgerðin verður tikin á einum lógligum og sakligum grundarlagi. Í § 31 í almannapensjónslógini er nevnt, hvønn Almannastovan kann krevja upplýsingar frá viðvíkjandi pensjónsmálum.

Almannastovan innheintar inntøkuupplýsingar frá Toll- og Skattstovu Føroya í øllum teimum 10 málunum.

Í øllum 10 fyritiðarpensjónsmálunum hevur Almannastovan innheintað kommunulæknávátan, sum prógv fyri heilsustøðuni hjá umsøkjaranum. Í málunum nr. 2, 3, 4 og 6 hevur kommunulæknin harumframt sent Almannastovuni serlæknávátanir av eldri dagfesting, sum gjøllari prógva heilsustøðuna hjá umsøkjaranum. Í máli nr. 9 hevur Almannastovan eftir tilmæli frá lækna ráðgevanum biðið um úrslit av røntgenkanningum á Landssjúkrahúsinum, áðrenn støða varð tikin í málinum. Hetta eisini fyri at fáa nøktandi grundarlag til at taka avgerð út frá. Í máli nr. 10 hevur Almannastovan í fleiri umførum biðið um serlæknávátanir.

Umboðsmaðurin hevur spurt Almannastovuna, hvørja mannagongd Almannastovan hevur viðvíkjandi innheintan av ummæli frá lækna ráðgeva. Almannastovan hevur í hoyringsskrivi sínum, dagfest 21. mai 2008, greitt frá, at sum meginregla verða allir læknaligir upplýsingar í fyritiðarpensjónsmálum lagdir til lækna ráðgevan. Undantøk verða tó gjørd í bráfeingismálum, t.v.s. har umsøkjarin er álvarsliga sjúkur, og tað er tørvur á einari heilt skjótari viðgerð. Endamálið við hesum er, at Almannastovan hevur allar neyðugar upplýsingar, áðrenn málið verður lagt fyri pensjónsfund. Lækna ráðgevin metir um tað er neyðugt við fleiri upplýsingum í málinum, t.d. serlæknávátanum ella sjúkrahúsjournalum og týðir upplýsingarnar, so tað er gjørligt hjá sosialráðgevanum at gera sína meting av skerda arbeiðsførleikanum.

Eg havi ikki viðmerkingar til hesa mannagongd, men kann staðfesta, at bert í 6 av teimum 10 málunum, sum umboðsmaðurin hevur fingið til láns frá

Almannastovuni, hefur Almannastovan, umframt kommunulæknaváttan, innheintað ummæli frá lækna ráðgeva.

Umframt hetta bjóðar Almannastovan í 7 av teimum 10 málunum, umsøkjaranum inn til eina samrøðu á Almannastovuni. Umboðsmaðurin hefur spurt Almannastovuna, hvat endamálið er við samrøðunum, og hvørja mannagongd stovnurin hefur viðvíkjandi samrøðum. Almannastovan hefur í hoyringsskrivi sínum greitt frá, at endamálið við samrøðuni er at avklára støðu umsøklarans nærri, herundir móguleikar og forðingar við atlit til arbeiði og endurbúgving og nærri lýsing av grundarlagnum fyri móguligari pensjón og vavinum av skerda arbeiðsførleikanum. Samrøða er ikki neyðug í førum, har skerjingin í arbeiðsførinum er eyðsæð, tí talan er um sera álvarsama sjúku, ið er varandi og útlit ikki eru til betring við viðgerð o.ø. Almannastovan hefur gjørt eitt uppritarblað "upprit til samrøðu", fyri at geva sosialráðgevanum eitt amboð til stýring av samrøðuni. Tað er ikki eitt krav, at hetta skal brúkast, men samrøðan skal noterast.

Eg havi ikki viðmerkingar til hesa mannagongd, men eg fari at loyva mær at ivast í, um tað var neyðugt við einari samrøðu í málum nr. 3 og nr. 5. Talan var í hesum málum um umsøklarar, ið vóru yvir 60 ár.

3. Viðvíkjandi meting av arbeiðsmóguleikum, og hvør pensjón skal tillutast
Sambært § 9 í almannapensjónslógini skal Almannastovan, í metingini av í hvønn mun arbeiðsføri er minkað eftir §§ 6, 7 og 8, meta um inntøku- og arbeiðsmóguleikar v.m. hjá umsøkjaranum. Hetta hefur Almannastovan gjørt í øllum teimum 10 málunum, ið eg havi eftirkannað.

4. Viðvíkjandi notatskylduni

Í málum nr. 1, 7 og 10 er upplýst, at umsøkjari er boðin til samrøðu. Tó er einki upprit skrivað frá hesum samrøðum. Sambært § 6 í innlitslógini hefur Almannastovan skyldu til at skriva niður upplýsingar viðvíkjandi veruligu umstøðunum, ið hava týðning fyri avgerðina í málunum. Tað er ikki nøktandi, at einki upprit liggur í málinum frá samrøðum.

Umboðsmaðurin hefur spurt Almannastovuna, hví upprit ikki er skrivað frá hesum samrøðum. Almannastovan sigur í hoyringsskrivi sínum, at tað er sera óheppið, at notat ikki er skrivað í máli nr. 1, 7 og 10. Almannastovan metir tað tó verða sannlíkt, at innihaldið í samrøðunum er skrivað inn í lýsingarblað A, uttan at hetta framgongur av skjalinum. Almannastovan vil framyvir broyta mannagongdina hesum viðvíkjandi, soleiðis at í teimum førum innihaldið í samrøðuni er ein partur av "lýsingarblaði A", skal tað framganga av skjalinum, at upplýsingar frá samrøðuni eru endurgivnar har. Eg taki svarið frá Almannastovuni til eftirtektar.

5. Viðvíkjandi partshoyring

Sambært § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini skal ein partur, ið ikki er kunnigur við ávísar upplýsingar um veruligu umstøðurnar í málinum, verða hoyrdur um hesar upplýsingar, áðrenn avgerð verður tikin. Hetta er bert galdandi, um upplýsingarnar ikki eru til fyrimuns fyri viðkomandi part.

Partshoyring er framd í ðllum teimum 10 fyriritíðarpensjónsmálunum, ið eg havi fingið til láns frá Almannastovuni. Hetta er í tráð við § 18, stk. 1 í fyritingarlógini viðvíkjandi teimum málunum, har hægsta fyriritíðarpensjón ikki verður játtað. Men í málum nr. 4 og nr. 6 verður hægsta fyriritíðarpensjón játtað, og kortini verður partshoyring framd. Umboðsmaðurin hevur spurt Almannastovuna, hví hetta verður gjørt, tá ið allir upplýsingar tykjast vera til fyrimuns fyri umsøkjaran. Almannastovan svaraði í hoyringsskrivi sínum, at mannagongdin á fyriritíðarpensjónsøkinum er tann, at um ivi er um ein upplýsing er til fyrimuns ella ikki, verður partshoyring framd. Tað vil siga, at tað sum meginregla verður partshoyrt um faktiskar upplýsingar. Ein sosialráðgevi hevur ikki læknaligan førleika, og kann tí ikki vera vísur í, at allar upplýsingar eru til fyrimuns. Tí verða málini send til hoyringar, áðrenn tey verða send á pensjónsfund. Eg eri samd við Almannastovuni í hesum sjónarmiðum. Er ivi um, hvørt upplýsingar eru til fyrimuns fyri umsøkjaran, eigur at verða partshoyrt. Tað kann koma fyri, at ein sosialráðgevi hevur mælt til hægstu fyriritíðarpensjón, men at pensjónsfundurin kortini, við støði í læknaligum upplýsingum í málinum, tekur avgerð um, at játta miðal ella lægstu fyriritíðarpensjón. Út frá hesum sjónarmiði er neyðugt at umsøkjarin verður partshoyrdur, hóast mælt verður til hægstu fyriritíðarpensjón. Almannastovan gevur umsøkjarum 14 dagar til partshoyring, hetta skuldi ikki drigið málið óneyðuga leingi út.

Í máli nr. 9 verða skjøl og upplýsingar sendar umsøkjaranum til hoyringar tann 25. juni 2007. Í skrivinum til umsøkjaran verður sagt, at umsøkjarin sjálvur hevur ynskt at fingið málið við á næsta pensjónsfund tann 5. juli 2007, uttan at hava høvi at gera viðmerkingar. Av tí at umsøkjarin hevur fingið skjøl og upplýsingar, og sostatt hevur havt høvi til at gera viðmerkingar áðrenn fundin, skuldi hann ynskt tað, havi eg ikki viðmerkingar til hetta málsviðgerðarstig.

Í máli nr. 10 verður ætlaða avgerðin, saman við skjølum í hesum máli, send umsøkjaranum til hoyringar. Seinni var umsøkjarin inni á Almannastovuni og boðaði frá, at hann ongar viðmerkingar hevði til málið. Eg havi ikki viðmerkingar til hetta málsviðgerðarstig.

6. Víðarilatan av upplýsingum

Á umsóknarblaðnum skrivur umsøkjarin undir uppá heimildarvátan viðvíkjandi víðarilatan av upplýsingum. Hetta er í tráð við § 10, stk. 1, nr. 1 í løgtingslóg nr. 73 frá 8. mai 2001 um viðgerð av persónsupplýsingum, við seinni broytingum.

7. Viðvíkjandi tillutan av pensjón

Í øllum teimum 10 málunum, ið eg havi fingið til láns frá Almannastovuni, tekur Almannastovan avgerð um tillutan av fyriritíðarpensjón, og fráboðar umsøkjaranum avgerðina skrivliga.

8. Viðvíkjandi grundgeving og Kæruvegleiðing

Sambært § 21 og § 24, stk. 1 í fyrisingarlógini skal ein avgerð, ið er fráboðað skrivliga, hava grundgeving og kæruegleiðing uttan so, at hon til fulnar gongur partinum á mæti.

Í øllum teimum 10 málunum, ið eg havi fingið til láns frá Almanastovuni, verður grundgivið fyri avgerðini. Kæruegleiðing verður givin í øllum málum uttan málum nr. 4 og nr. 6. Í hesum málum var hægsta fyritiðarpensjón játtað sambært § 6 í almannapensjónslógini, og varð tí ikki neyðugt við kæruegleiðing.

Málsviðgerðin av hesum 10 málum var sostatt í tráð við § 21 og § 24, stk. 1 í fyrisingarlógini.

9. Viðvíkjandi málsviðgerðartíðini

Sum sæst omanfyri í gjøgnumgongdini av hesum 10 fyritiðarpensjónsmálum, havi eg nógvar viðmerkingar til málsviðgerðartíðina í hesum málum. Eg fari niðanfyri at taka samanum hesar viðmerkingar.

Tá ið Almanastovan móttækur umsókn um fyritiðarpensjón, eigur Almanastovan beinanvegin at senda skriv til kommunulækna við umbøn um læknávátan. Í máli nr. 3 seinkar hetta málinum í 5 vikur, í máli nr. 6 og 10 seinkar hetta málinum í 3 mánaðir. Hetta leingir um samlaðu málsviðgerðartíðina, og er als ikki nøktandi.

Metir Almanastovan, at tað, umframt kommunulæknávátan, er neyðugt at biðja um serlæknávátan, eigur Almanastovan beinanvegin, tá ið stovnurin móttækur kommunulæknávátan, at senda skriv til serlækna við umbøn um serlæknávátan. Í máli nr. 1 ganga 8 mánaðir frá tí, at kommunulæknávátan er móttikin, til biðið verður um serlæknávátan. Hetta seinkar málinum óneyðuga leingi, og er als ikki nøktandi.

Móttækur Almanastovan ikki umbidnu læknávátanir, eigur Almanastovan at senda áminning. Almanastovan sendir áminningar, men eftir mínari meting verða áminningarnar sendar ov seint. Í máli nr. 2 ganga 6 mánaðir, áðrenn Almanastovan sendir fyrstu áminning, og í máli nr. 3 ganga 4 mánaðir, áðrenn fyrsta áminning verður send. Eg fari at mæla Almanastovuni til at senda fyrstu áminning skjótari, og síðani at senda áminning við jøvnum millumbilum. Hetta fyri at skunda undir, at lækni sendur læknávátan.

Ætlar Almanastovan at bjóða umsøkjara til samrøðu, eigur hetta at verða gjørt so skjótt sum gjørligt eftir, at læknávátanir eru innheintaðar. Í máli nr. 3 ganga 4 mánaðir frá tí, at kommunulæknávátan er móttikin til samrøða verður hildin, í máli nr. 5 og nr. 7 ganga 3 mánaðir frá tí, at kommunulæknávátan verður móttikin til samrøða verður hildin, og í máli nr. 8 ganga 6 mánaðir frá tí, at serlæknávátan er móttikin, til samrøða verður hildin. Hetta er ikki nøktandi, og er eisini við til at leingja málsviðgerðartíðina.

Tá ið málið er nøktandi lýst, verður máli lagt fyri á Endurbúgvingar- og pensjónsfundi. Í máli nr. 9 ganga 4 mánaðir frá tí, at allar upplýsingar eru fingnar til vega, til málið verður lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Hóast tað í hesum førinum krevst málsviðgerð, so sum at skriva upprit og fyrireika málið til fund, haldi eg ikki hesa málsviðgerðartíð verða nøktandi.

Í máli nr. 10 fari eg at minna Almennastovuna á møguleikan í § 25, stk. 1 í almennapensjónslógini. Sambært hesi grein hevur Almennastovan møguleika fyri at veita umsøkjara fyrítíðarpensjón, tá ið læknávátan fyriliggur, og síðani taka málið upp aftur til nýggja viðgerð, um týðandi broytingar henda í eitt nú arbeiðsførinum, j.b. § 25, stk. 1, nr. 2. Um Almennastovan fylgdi ásetingini í § 25, stk. 1, hevði Almennastovan kunna stýtt munandi um málsviðgerðartíðina í máli nr. 10.

Almennastovan eigur at senda umsøkjara avgerðarskriv, so skjótt sum gjørligt eftir at avgerð er tikin í fyrítíðarpensjónsmálinum. Í máli nr. 5 ganga 5 vikur frá tí, at avgerð er tikin til avgerðarskriv verður sent, og í máli nr. 6 ganga 6 vikur frá avgerð, til avgerðarskriv verður sent. Hetta er ikki nøktandi. Eisini er tað í longra lagi, at tað í málunum nr. 8 og nr. 9 tekur nærur 3 vikur frá tí, at avgerð er tikin til avgerðarskriv verður sent.

Almennastovan hevur í hoyringsskrivi sínum boða frá, at hon er samd við umboðsmanninum í, at møguleikin í § 25, stk. 1 í almennapensjónslógini kundi verið nýttur í máli nr. 10. Í hesum førinum var tó talan um ein umsøkjara, ið livdi av forsorgarhjálp í tí tíðarskeiðnum viðgerðin av fyrítíðarpensjónsmálinum fór fram. Forsorgarveitingin var hægri enn lægsta fyrítíðarpensjón. Allarhelst var hetta viðvirkandi til, at § 25, stk. 1 ikki var nýtt í hesum førinum, eins og fyrilit vóru tikin fyri, at Almennastovan hevði skyldu til at lýsa málið á nøktandi hátt, áðrenn avgerð varð tikin. Eg taki hesa viðmerking til eftirtektar.

Fyri at betra um málsviðgerðartíðina í fyrítíðarpensjónsmálum, fari eg at mæla Almennastovuni til at broyta mannagongd viðvíkjandi málunum um fyrítíðarpensjón, soleiðis at Almennastovan leggur seg eftir beinanvegin at avgreiða tey skriv, ið kunnu avgreiðast víðari uttan nakra málsviðgerð.

Her hugsi eg um:

- At skriv viðvíkjandi umbøn um kommunulæknávátan verða send avstað so skjótt sum gjørligt eftir, at umsókn er móttikin,
- At skriv viðvíkjandi umbøn um serlæknávátan, tá ið slík er neyðug, verður sent avstað so skjótt sum gjørligt eftir, at kommunulæknavátan er móttikin,
- At læknaummæli, tá ið slíkt er neyðugt, verður fingið til vega, so skjótt sum gjørligt eftir, at læknávátan er móttikin,
- At samrøða við umsøkjara verður hildin so skjótt sum gjørligt eftir, at allar vátanir eru innheintaðar,
- At avgerðarskriv verður sent so skjótt sum gjørligt eftir at avgerðin er tikin, o.s.fr.

- Harumframt fari eg at mæla Almannastovuni til at senda fyrstu áminning viðvirkjandi læknaváttan fyrr enn gjørt verður í dag, og síðani minna á málið við jøvnum millumbilum.

Verður hetta gjørt, kann málsviðgerðartíðin í fyrítíðarpensjónsmálum verða munandi stytta.

Í hoyringsskrivi, dagfest 21. mai 2008, segði Almannastovan, at stovnurin var fult út samdur við umboðsmanninum viðvirkjandi viðmerkingunum til málsviðgerð, og tók viðmerkingarnar til eftirtektar. Almannastovan hevur roynt at gera nakað við trupulleikan viðvirkjandi fyrítíðarpensjónsmálum. Almannastovan upplýsti, at ein skrivari nú hevur til uppgávu at umbiðja kommunulæknaváttan, tá ið umsókn um fyrítíðarpensjón er móttikin, leggja kommunulæknaváttan til læknaráðgevan, umbiðja serlæknaváttan, um læknaráðgevin metur tað neyðugt, senda áminning til kommunulækna umleið 6. hvørja viku, og 3. hvønn mánaða til serlækna. Hesar uppgávur verða allar gjørdar á nøktandi hátt í dag. Skrivarin byrjaði í januar 2007, og frá umleið summar 2007 vóru hesi viðurskifti komin í rættlag.

Eg kann bert fegnast um tey stig, ið Almannastovan hevur tikið fyri at betra um málsviðgerðartíðina í fyrítíðarpensjónsmálum.

Almannastovan sigur harumframt, at stovnurin er samdur við umboðsmanninum, at samrøðan við umsøkjaran eigur at verða hildin so skjótt sum gjørligt eftir, at læknaváttanir eru innheintaðar, og at ov long tíð gongur áðrenn avgerðarskriv verða send umsøkjara. Tó sigur Almannastovan, at tað er trupult at fáa hesi málsviðgerðarstig avgreidd skjótari. Eitt longri tíðarskeið í fjør vár og summar hevði Almannastovan trupulleikar við, at eingin leiðari var á deildini, vantandi starvsfólkaorku, og drúgt var at fáa umsóknir til leysu størvini á deildini. Við verandi starvsfólkaorku metir Almannastovan tað eisini verða trupult at fáa avgerðarskriv send til umsøkjara innan 3 vikur eftir, at avgerð er tikin í málinum.

Eg fari at heita á Almannastovuna um at arbeiða við at betra hesi málsviðgerðarstig.

3. Endurbúgving

a. Lógargrundarlagið

Endurbúgving verður veitt sambært § 18, stk. 1 í forsorgarlógini: "Lbkg. nr. 100 frá 2. marts 1988 om offentlig forsorg", sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 99 frá 1. november 2007. § 18, stk. 1 var, inntil 1. januar 2008, soljóðandi:

"§ 18. Når det anses for påkrævet af hensyn til en persons mulighed for fremtidig at klare sig selv og sørge for sin familie, kan der ydes pågældende hjælp til uddannelse og erhvervsmæssig optræning eller omskoling."

Síðani umboðsmaðurin hevur fingið hesi 15 málini til láns frá Almannastovuni, er § 18 í forsorgarlógini broytt, j.b. løgtingslóg nr. 99 frá 1. november 2007. Lógarbroytingin hevur ikki týdning fyri hesi mál, av tí at hon kom í gildi tann 1. januar 2008, tvs. eftir at avgerð var tikin í teimum 15 málunum, ið umboðsmaðurin hevur kannað. Tí verður lógarbroytingin ikki tikin við her.

Á heimasíðuni hjá Almannastovuni stendur soljóðandi vegleiðing um endurbúgving:

"Endurbúgving

Hevur tú skerðan arbeiðsførleika, kanst tú fáa endurbúgvingarstuðul, um tað er ein neyðug fortreyt fyri, at tú kann gerast fíggjarliga sjálvbjargin.

Endurbúgving kann verða veitt sum ráð og vegleiðing, arbeiðsroynd, umskúling, upplæring, arbeiðsvenjing, styttri ella longri skeið og sum vanlig útbúgving.

Sum dømi um persónar, sum kunnu vera í eini støðu, har endurbúgvingarstuðul er neyðugur fyri at gerast fíggjarliga sjálvbjargin við arbeiði, kunnu nevast:

- persónar, ið bera likamligt ella sálarligt brek
- einsamallir upphaldarar, sum eru í eini støðu, sum avmarkar teirra arbeiðsførleika
- ung, sum eru seinment ella bókliga veik
- persónar, sum leingi hava verið arbeiðsleysir, har aðrar stuðulsfyriskipanir ikki hava hjálpt
- persónar, sum hava djúptøknar arbeiðsligar ella útbúgvingarligar trupulleikar
- persónar, sum fáa sjúkradagpengar, og sum ikki kunnu væntast at kunna fara aftur til sama arbeiðið
- persónar við serligum sálarligum ella sosialum trupulleikum, hermillum t.d. misnýtslu ella kriminaliteti.

Veitingin kann vera sum fyribils upphaldshjálp, lærlingaløn, grundløn innan viðkomandi yrki, iskoyti til løn e.a. Hetta treytað av, hvør endurbúgvingarleiðin er."

(<http://www.almannastovan.fo>)

Av tí at § 9, stk. 2 og § 15, stk. 2 í forsorgarlógini verða nýttar í niðanfyrirstandandi endurbúgvingarmálum, verða greinirnar endurgivnar her. § 9, stk. 2 í forsorgarlógini er soljóðandi:

"Stk. 2. Sum hjálp til upphald verður sambært stk. 1 vanliga útgoldið í mesta lagi ein upphædd samsvarandi við fólkapensjóns grundupphæddina við einum iskoyti fyri hvørt

barnið, samsvarandi barnaviðbótini eftir lögtingslóg um almannapensjónir. Við ásetan av hjálp má annars takast fyrilit fyri tilíkkum føstum útreiðslum, sum grundaðar á livikorini higartil kunnu metast at vera rímligar, og leggjast dentur á livikorini frameftir, sum kunnu gerast ein fylgja av tí broyting, sum er hend í støðuni hjá viðkomandi ella familjuni. Tann samlaða veitingin kann ikki fara upp um ta upphædd, sum verður útgoldin til persónar, ið fáa dagpening eftir hægsta satsi, og sum ikki hava aðrar inntøkur. Tó kann samlaði stuðulin, ið verður útgoldin persónum í sambandi við vantandi arbeiðsmøguleikar, ikki vera hægri enn hægsta útgjaldið frá ALS, og viðkomandi skal ikki hava aðrar inntøkur.”

§ 15, stk. 2 í forsorgarlógini er soljóðandi:

”Stk. 2. Hvis en person har udgifter til sygebehandling, medicin, tandbehandling eller lignende, der ikke dækkes efter lovgivning for Færøerne om offentlig sygeforsikring eller social ulykkesforsikring, kan der ydes hjælp hertil, såfremt pågældende ikke selv har midler til at afholde udgifterne.”

b. 15 mál um endurbúgving

Mál nr. 1

Tann 7. desember 2005 sendi ein 47 ára gomul, útlendsk kvinna, umsókn um uppihaldshjálp til Almannastovuna. Á umsóknarblaðnum hevði kvinnan sett kross við endurbúgving, tað vil siga, at kvinnan ynskti endurbúgving. Á umsóknarblaðnum hevur kvinnan undirskrivað eina heimildarvátan, ið loyvir Almannastovuni at útvega allar fyri málsviðgerðina neyðugar upplýsingar um hennara viðurskifti.

Tann 13. mars 2007 er upprit um endurbúgving skrivað á Almannastovuni. Kvinnan er nú 49 ár, og ynskir at koma á ALV-skúlan við Áir at taka 9.-10. flokk. Eingin skrivlig umsókn um endurbúgving liggur í málinum, annað enn omanfyrenevnda umsókn um uppihaldshjálp. Í uppritinum stendur m.a., at kvinnan hevur arbeitt sum flakakvinna, inntil hon varð sjúkrameldað í 2006. Hon er framhaldandi óarbeiðsfør vegna sjúku. Umsøkjarin skilur føroyskt, men tosar mest danskt. Hevur brúk fyri meira skúlagongd fyri at styrkja um føroyska málførleikan.

Tann 7. mai 2007 móttetur Almannastovan læknafrágreiðing frá kommunulækna. Í læknavátanini stendur, at óarbeiðsføri hjá kvinnuni er fult, at hon hevur liðagikt, at hon ikki klárar arbeiði, ið er tyngjandi fyri hendur og øklar, og at kvinnan eigur at fáa endurbúgving.

Tann 14. mai tekur Endurbúgvingar- og pensjónsfundurinn avgerð um at fáa avrit av journalini á Landssjúkrahúsinum. Skriv verður sent til Landssjúkrahúsið hesum viðvíkjandi tann 24. mai 2007. Umsøkjarin verður samstundis kunnaður um hetta. Journalin er móttikin á Almannastovuni tann 5. juni 2007. Í journalini er ein læknavátan frá serlækna, dagfest 24. apríl 2007.

Tann 21. juni 2007 verður málið aftur lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund, ið tekur avgerð um ikki at veita stuðul til endurbúgving. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

"Søkir um endurbúgving at taka 9. flokk við Áir, tí hon hefur ilt í handliðunum. Kommunulæknin skivur liðagikt í síni kommunulæknaváttan frá 03.05.2007, men í reumatologisku læknaváttanini frá 24.04.2007 verður sagt, at talan er um slitgikt í hondunum. Mett verður ikki, at tað er endurbúgvingargrundarlag, og hevði tað verið tað, hevði endurbúgvingarleiðin verið ivasom, aldurin havandi í huga. Hildið verður, at hon eigur at finna okkurt lættari handligt arbeiði á ófaklærda arbeiðsmarknaðnum, t.d. í handli, og møguliga eigur AMD at hjálpa henni at leita."

Tann 9. juli 2007 sendir kommunulæknin aftur eina læknaváttan til Almastovuna. Kommunulæknin metir, at tað er órealistiskt at ímynda sær, at kvinnan vendur aftur til sítt vanliga arbeiði, av tí at hon ikki klárar likamliga hart arbeiði. Hon hovnar á hondum og fótum, um hon verður belastað. Kvinnan hefur fleiri ferðir verið hjá kommunulæknanum við hovnaðum liðum, ikki somu lið hvørja ferð. Tó mest í fingralið og handlið, men eisini einkultar ferðir við hovnaðum liðum um øklar og knø. Hetta er hent, tá ið kvinnan hefur havt likamliga hart arbeiði. Kommunulæknin stuðlar ynskinum hjá umsøkjaranum at taka 9.-10. flokk, við atliti til seinni útbúgving til t.d. námsfrøðing.

Í notati, dagfest tann 17. juli 2007, skivur málsviðgeri á Almastovuni, at deildin hefur fingið fleiri upplýsingar frá kommunulækna, og at málið tí verður lagt aftur fyri á Endurbúgvingar- og pensjónsfund.

Kvinnan verður kunnað um avgerðina í skrivi, dagfest 23. juli 2007. Skrivið er soljóðandi:

"Viðvíkjandi umsókn um stuðul til endurbúgving

Víst verður til umsókn tína um stuðul at taka 9. flokk á Skúlanum við Áir komandi skúlaárið 2007/2008.

Almastovan hevur avgjørt ikki at játta tær endurbúgvingarstuðul.

Umsóknina um endurbúgvingarstuðul grundar tú við heilsutrupulleikum. Tú upplýsir, at tú fyri uml. 1½ ári síðani fekk trupulleikar við, at hendur og fatur hovnaðu, serliga høgra hond og armur.

Almastovan hevur í sambandi við málsviðgerðina biðið um frágreiðing frá ..., kommunulækna, sum í skrivi sínum, dagf. 03.05.2007 sigur, at tú hefur liðagikt. Í reumatologiskari læknaváttan frá 24.04.2007 verður sagt, at talan er um slitgikt í hondunum.

Umsóknin er viðgjørd sambært § 18, stk. 1 í forsorgarlógini. (Når det anses for påkrævet af hensyn til en persons mulighed for fremtidig at klare sig selv og sørge for sin familie, kan der ydes pågældende hjælp til uddannelse og erhvervs-mæssig optræning eller omskoling.) Sambært hesi lógargrein kann hjálp verða veitt til útbúgving, vinnuliga uppvenjing ella umskúling, tá tað verður mettt alneyðugt við atliti til møguleikarnar hjá umsøkjaranum fyri framyvir at kunna klára seg sjálvan og upphalda familjuni. Tað kunna vera bæði heilsuligar og sosialar grundir til, at ein umsøkjari er forðaður í at brúka síni arbeiðsevni í løntum arbeiði og harvið klára seg sjálvstøðugt figgjarliga.

Við stóði í upplýsingunum í málinum verður ikki mett at heilsuligar forðingar eru fyri, at tú kanst klára eitt lættari handligt arbeiði á arbeiðsmarknaðinum t.d. í handli. Møguliga eigur Arbeiðsmarknaðardeildin at hjálpa við at leita eftir arbeiði.

Avgerðin kann innan 4 vikur frá móttøku av hesum skrivi kærast til Kærunevndina í Almannamálum, Føroya Kærustovnur, Skálatrøð 20, Postsmoga 45, FO-110 Tórshavn."

Tann 31. august 2007 er soljóðandi notat skrivað frá endurbúgvingar- og pensjónsfundi tann 30. august 2007:

"Skriv er komið frá kommunulæknanum dagfest 09.07.2007, har hann mælir til endurbúgving, tí hon hevur slitgikt. Hetta broytir ikki okkara áðurgjørdu niðurstøðu viðvíkjandi endurbúgvingargrundarlag. Eisini skal sigast, at hon er í arbeiði."

Mín viðmerking

Bert ein umsókn um upphaldshjálp, dagfest 7. desember 2005, liggur í málinum, har kvinnan hevur sett kross við endurbúgving.

Kvinnan fær sjúkradagpening, og kann, sambært kommunulæknanum, ikki fara aftur til likamliga krevjandi arbeiði, hon er bert 49 ár, tá ið Endurbúgvingar- og pensjónafundurin tekur avgerð um at nokta endurbúgving, og hevur sostatt umleið 18 ár eftir á arbeiðsmarknaðinum. Tá ið kvinnan søkti um upphaldshjálp, var hon bert 47 ár. Tað kann tí undra, at hendan kvinnan ikki fær stuðul til endurbúgving. Eisini kann tað undra, at Endurbúgvingar- og pensjónsfundurin ikki tekur hædd fyri, at kommunulæknin hevur staðfest, at bæði hond- og fótliðir hjá kvinnuni hovna, tá ið hon verður belastað.

Á næsta Endurbúgvingar- og pensjónsfundi verður mett, at kvinnan kann finna okkurt lættari handligt arbeiði, t.d. kann arbeiða í handli. Tó sæst ikki av málinum, at kvinnan hevur verið til samrøðu á Almanastovuni, soleiðis at mett kann verða um, hvørt kvinnan er før fyri at arbeiða í handli ella lættari handligt arbeiði.

Almanastovan hevur innheintað kommunulæknaváttan og síðani fingið serlæknaváttan, tá ið biðið varð um journalina frá Landssjúkrahúsinum. Sambært notati frá Endurbúgvingar- og pensjónsfundi og avgerðarskrivinum, var tað hendan serlæknaváttanin, ið førði til, at endurbúgvingarstuðul varð noktaður. Tað var tí í stríð við § 18, stk. 1 í fyrisitingarlógini, ikki at partshoyra umsøkjaran um hesa læknaváttan.

Í avgerðarskrivinum verður sagt, at "Møguliga eigur Arbeiðsmarknaðardeildin at hjálpa við at leita eftir arbeiði." Boðskapurin í hesum setningi er ótýðillur og til líttla hjálp hjá móttakaranum. Almanastovan hevur, í skrivum til borgaran, skyldu til at orðað seg so klárt og týðiligt sum gjørligt, soleiðis at borgarin skilir týðningin av tí, ið verður fráboðað.

Málsviðgerðartíð

Kvinnan sækir um upphaldshjálpi í desember 2005, men upprit um endurbúgving verður ekki skrivað fyrr enn í mars 2007, tað vil siga eitt ár og trýggjar mánaðir eftir at umsókn er móttikin á Almannastovuni. Hetta er ekki nøktandi.

Frá tí at upprit um endurbúgving verður skrivað í málinum, ganga umleið 4 mánaðir til málið er avgreitt, men av tí at gongd er í málinum alla tíðina, og læknaligir upplýsingar, bæði serlæknávátta og kommunulæknávátta, skulu innheintast, havi eg ekki viðmerkingar til hesi málsviðgerðarstig.

Mál nr. 2

Tann 14. juni 2007 er upprit um endurbúgving gjørt á Almannastovuni. Talan er um eina 29 ára gamla kvinna, sum sækir um framhaldandi stuðul til endurbúgving til at taka HF-skeið uppá 3 ár. Hon hevur 10. flokk. Tað serliga í støðuni hjá umsøkjaranum er, at hon er einsamøll við einum brekaðum barni. Eingin skrivlig umsókn um endurbúgving liggur í málinum.

Í innanhýsis notati, dagfest 3. mai 2004, um almennu støðuna hjá umsøkjaranum stendur, at sosiala netverkið hjá umsøkjaranum er veikt. Foreldrini hjá umsøkjaranum stuðla henni, men kunnu ikki taka ábyrgdina av brekaða barninum burturav. Pápin at barninum er ikki til nógvan stuðul, tá ið tað kemur til at taka ábyrgd av barninum. Bústaðarviðurskiftini eru ikki nøktandi. Kvinnan býr inni hjá foreldrunum, og hevur ikki egnan køk og bað.

Ein læknávátta viðvíkjandi soni umsøklarans liggur í málinum, men eingin læknávátta viðvíkjandi umsøkjaranum sjálvum.

Tann 21. juni 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Avgjørt verður at veita stuðul til endurbúgving til HF í 2 ár. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

“Sækir um framhaldandi stuðul til endurbúgving á HF-skeiði í ..., við leingjandi lestri í 3 ár. Mett verður, at tað er endurbúgvingargrundarlag, soleiðis, at hon kann fáa eina útbúgving, svarandi til miðnám. Við úrslitinum frá skúlanum við Áir í huga, er tað einki sum talar fyri, at hon hevur tørv á longri HF-skeiði enn vanligt. Játtað verður tí í mesta lagi 2 ár á HF; og tað verður ikki játtað framhaldandi endurbúgvingarstuðul til fakliga førleika.

Alternativið hjá henni, eftir HF-námið, um hon sjálv ikki kemur víðari, er tann ófaklærði arbeiðsmarknaðurin.”

Tann 26. juni 2007 verður soljóðandi skriv sent kvinnuni:

“Viðvíkjandi umsókn um stuðul til endurbúgving

Víst verður til umsókn tína um stuðul til at taka HF skeið í ... við leingjandi lestri í 3 ár, móttikin á skúlanum við Áir tann 23.05.2007. Málið hevur verið fyri á Endurbúgvingarfundi tann 21.06.2007.

Almannastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til HF skeið tó í mesta lagi 2 ár eftir § 18 í forsorgarlógini.

LØGTINGSINS UMBOÐSMAÐUR

Mett verður, at tað er endurbúgvingargrundarlag, soleiðis, at tú kanst fáa eina útbúgving, svarandi til miðnám. Við úrslitinum frá skúlanum við Áir í huga, er tað einki sum talar fyri, at tú hevur tørv á longri HF-skeiði enn vanligt. Játtað verður tí í mesta lagi 2 ár á HF; og tað verður ikki játtað framhaldandi endurbúgvingarstuðul til fakliga førleika. Alternativ við hjá tær, eftir HF-námið, um tú sjálv ikki kemur víðari, er tann ófaklærði arbeiðsmarknaðurin.

Játtanin

Játtanin umfarar útreiðslur til

- upphalds - um upphaldsveitingina, sí nærri niðanfyrri
- bókur eftir vátan frá útbúgvingarstaðnum/læranum og við innlitan av rokning/kvittan
- ferðaútreiðslir (buskort)
- undirvísingartilfar (pappír, skriviamboð, o.t.) eftir rokning (í mesta lagi 300 kr./ár)
- skúlatasku (í mesta lagi 300 kr. einferð)

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú

- fylgir undirvísingini í nøktandi mun
- boðar útbúgvingarstaðnum frá, um tú gerst sjúk
- boðar Almannastovuni frá um sjúkraleigan er longrivarandi, meiri enn ?
- boðar Almannastovuni frá, um tú heldur uppát í ótíð við útbúgvingini
- boðar Almannastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggjarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Ummæli frá útbúgvingarstaðnum

Almannastovan fer við jøvnum millumbilum at biðja útbúgvingarstaðið um frágreiðing og meting av, hvussu tað gongur fakliga, herundir úrslit av termins- og ársroyndum og próvtøkum annars. Útbúgvingarstaðið verður eisini biðið um at boða Almannastovuni frá, um tú ikki fylgir undirvísingini á nøktandi hátt.

Útbúgvingarstuðul ÚS

Persónar undir endurbúgving skulu søkja ÚS-stuðul frá Stuðulsstovninum. Stuðulin verður hvønn mánaða drigin frá útroknaðu upphaldveitingini.

Upphaldsveitingin

Veitingin til upphalds verður tann sama, sum tygum higartil hava móttikið og verður umsitin av økisdeildini í ...

Veitingin verður ásett sambært § 9, stk. 2 í forsorgarlógini. Í ásetan av veitingini verður fíggjarligi tørvurin fyrst kannaður og umfarar útrokningin hesar útreiðslur:

- grundupphædd til mat, klæði, persónliga røkt o.t. (svarandi til grundupphædd í fólkapensjónini)
- bústaðarútreiðslur
- el- og hitaútreiðslur
- sjúkrakassalimagjald
- og móg. aðrar rímiligar fastar útreiðslur

Vanliga kann stuðulin ikki fara uppum eina upphædd, ið svarar til hægst móguliga dagpeningaútgjaldið sambært lógini um dagpening vegna sjúku vm.

Støðið fyri mánaðarligu veitingini verður tí antin ein upphædd, svarandi til útroknaða tørvin ella svarandi til sjúkradagpeningahámark. Frá hesi upphædd verða drignar allar inntøkur hjá umsøkjaranum og móguligum hjúnafelaga.

Tað er ein fyrirtreyt fyri at fáa upphaldsveiting, at tygum ikki hava ogn, t.v.s. peningaogn ella fastogn, ið kann seljast. Tó undantikið sethús til egnan bústað.

Veitingin verður umsitin av økisdeildini í ... og fáa tygum nærri at vita um útrokningina av tygara uppihaldsveiting á økisdeildini."

Eftirfylgjandi er soljóðandi notat skrivað í málið:

"EP-fundur tann 30.08.2007: Sambært HF-skeiði í Klaksvík ber ikki til hjá henni at lesa í 2 ár vegna plásstrot. Vit taka av í 3 ára lesnað."

Mín viðmerking:

Eingin skrivlig umsókn um endurbúgving liggur í málinum. Tað sæst ikki av málinum, nær málið er visiterað til Arbeidsmarknaðardeildina. Eingin læknávátta viðvíkjandi umsøkjaranum liggur í málinum. Av tí at nýggjar upplýsingar ikki eru innheintaðar í hesum málinum, er eingin trupulleiki viðvíkjandi partshoyring sambært § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini.

Eg skilji ikki, at Almanastovan í avgerðarskrivinum boðar kvinnuni frá, at kvinnan ikki fær játtað framhaldandi endurbúgvingarstuðul til fakligan førleika. Almanastovan eigur í hvørjum einstøkum endurbúgvingarmáli at meta um, hvørt stuðul til endurbúgving skal latast. HF er ein miðnámsútbúgving, og tí ikki førleikagevandi í sjálvum sær. Eftir mínari meting átti Almanastovan heldur at gjørt eina endurbúgvingarætlan í samráð við kvinnuna, soleiðis at kvinnan, tá ið endurbúgvingarleiðin varð av, kundi klára seg sjálvan og barn sitt.

Harumframt haldi eg, at hugburðurin í avgerðarskrivinum er óhøviskur og ómotiverandi. Sagt verður, at alternatividd eftir HF-námið, um hon ikki sjálv kemur víðari, er tann ófaklærði arbeidsmarknaðurin. Eg fari at biðja Almanastovuna umhugsa slíkar útsagnir í avgerðarskrivum til viðskiftafólk síni. Slíkar útsagnir kunnu bert fáa viðskiftafólk, sum eru í einari veikari støðu, at missa móti.

Málsviðgerðartíðin, frá tí at upprit er skrivað, til avgerð verður fráboðað, er 12 dagar.

Mál nr. 3

Tann 11. apríl 2007 hevur Almanastovan móttikið eina umsókn um uppihaldshjálp frá einum 18 ára gomlum manni. Umsøkjarin hevur á umsóknarblaðnum sett kross við endurbúgving, og hevur á umsóknarblaðnum undirskrivað heimildarvátta viðvíkjandi innheintan av øllum fyri málsviðgerðina neyðugar upplýsingar um síni viðurskifti.

Við skrivi, dagfest tann 23. apríl 2007, biður Almanastovan mannin um at koma til samrøðu tann 7. mai 2007 kl. 13.00, vísandi til at hesin hevur søkt um endurbúgving til at gera seg lidnan við miðnámskúla. Notat, dagfest 7. mai 2007, er gjørt frá samrøðuni.

Tann 18. mai 2007 er upprit um endurbúgving gjørt á Almanastovuni. Í uppritinum stendur m.a., at umsøkjarin hevur cystiska fibrosu. Hann arbeidir av og á 1-2 tímar um vikuna. Sambært umsøkjaranum og mammu hansara,

hefur hann ikki sama möguleika sum onnur ung at arbeiða við síðuna av skúlanum vegna sítt viðfevnda brek.

Í málinum liggur læknaváttan, dagfest 8. mai 2006, frá yvirlækna á medesinsku deild á Landssjúkrahúsinum; læknaváttan, dagfest 31. oktober 2005, frá yvirlækna á Ríkissjúkrahúsinum; og læknaváttan, dagfest 19. august 2003, frá lækna á Juliane Marie Centret í Keypmannahavn. Tað sæst av læknaváttanunum, at umsøkjari hevur fingið staðfest kroniska og lívlanga cystiska fibrosu.

Tann 21. juni 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Í fundarnotatinum verður sagt, at umsøkjari søkir um endurbúgving til miðnámsskúla, tí hann hevur Cystiska Fibrosu. Talan er um eitt viðfevnt brek, og tí verður avgjørt at veita stuðul til endurbúgving.

Tann 22. juni 2007 verður soljóðandi skriv sent manninum:

"Viðvíkjandi umsókn um stuðul til endurbúgving

Víst verður til umsókn tína um stuðul til skúlagongd, móttikin á Almennastovuni tann 12.04.2007.

Almennastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til liðugtgerð av ... (miðnámsskúla – mín viðm.) eftir § 18, stk. 1 í forsorgarlógini. Stuðulin er galdandi frá 11. mai 2007 til juni 2009.

Játtanin

Játtanin umfarar útreiðslur til

- upphalds - um upphaldsveitingina, sí nærri niðanfyrri
- bøkur eftir váttan frá útbúgvingarstaðnum/læranum og við innlatan av rokning/kvittan
- ferðaútreiðslur (busskort)
- undirvísingartilfar (pappír, skriviamboð, o.t.) eftir rokning (í mesta lagi 500 kr./ár)
- skúlatasku (í mesta lagi 300 kr. einaferð)
- roknimaskinu (í mesta lagi 300 kr. einaferð)

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú

- fylgir undirvísingini í nøktandi mun
- boðar útbúgvingarstaðnum frá, um tú gerst sjúkur
- boðar Almennastovuni frá um sjúkralagan er longrivarandi, meiri enn ein mánað
- boðar Almennastovuni frá, um tú heldur uppat í ótíð við útbúgvingini
- boðar Almennastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Útbúgvingarstuðul ÚS

Persónar undir endurbúgving skulu søkja ÚS-stuðul frá Stuðulsstovninum. Stuðulin verður hvønn mánaða drigin frá útroknaðu upphaldveitingini.

Upphaldsveitingin

Veitingin verður ásett sambært § 9, stk. 2 í forsorgarlógini. Í ásetan av veitingini verður fíggarligi tørvurin fyrst kannaður og umfarar útrokningin hesar útreiðslur:

LØGTINGSINS UMBOÐSMAÐUR

- grundupphædd til mat, klæði, persónliga røkt o.t. (svarandi til grundupphædd í fólkapensjónini)
- bústaðarútreiðslur, max 1000 krónur fyri heimabúgvandi
- sjúkrakassalimagjald
- og móg. aðrar rímiligar fastar útreiðslur

Bert útreiðslur sum eru skjalprógvaðar verða íroknaðar veitingini og verður tú biðin um at lata Almennastovuni útreiðsluskjøluni skjótast tilber, soleiðis at ein útrokning kann gerast.

Vanliga kann stuðulin ikki fara uppum eina upphædd, ið svarar til hægst móguliga dagpeningaútgjaldið sambært lógini um dagpening vegna sjúku vm.

Støðið fyri mánaðarligu veitingini verður tí antin ein upphædd, svarandi til útroknaða tørvin ella svarandi til sjúkradagpeningahámark. Frá hesi upphædd verða drignar allar inntøkur hjá umsøkjaranum og móguligum hjúnafelaga.

Tað er ein fyrirtreyt fyri at fáa upphaldsveiting, at tú ikki hevur ogn, t.v.s. peningaogn ella fastogn, ið kann seljast. Tó undantikið sethús til egnan bústað.

Veitingin verður umsitin av økisdeildini í ... og fáa tygum nærri at vita um útrokningina av tíni upphaldsveiting á økisdeildini."

Mín viðmerking:

Eg havi onga viðmerking til, at bert læknaupplýsingar av eldri dagfesting verða lagdar til grund í hesum máli. Talan er um lívslanga sjúku.

Málsviðgerðartíðin, frá tí at umsókn er móttikin, til avgerðarskriv verður sent, er umleið 2 mánaðir.

Mál nr. 4

Tann 13. juni 2007 er upprit um framhaldandi stuðul til endurbúgving gjørt á Almennastovuni. Talan er um ein 28 ára gamlan mann, ið sambært sálarfrøðingi, hevur ein moderatan borderline persónleika, hevur verið úti í misbrúki og harðskapi, og hevur fingið ymiska viðgerð fyri rúsevnismissnýtslu. Málsviðgerðin metir, at grundarlag er fyri at játtað HF grundað á sálarlig og sosial viðurskifti. Eingin skrivlig umsókn um framhaldandi endurbúgving liggur í málinum.

Tað sæst av notati í málinum, at málið er visiterað til Arbeidsmarknaðardeildina tann 5. apríl 2001.

Hjálagt uppritinum var skriv, dagfest 27. februar 2001, frá sálarfrøðingi á Landssjúkrahúsinum, og skriv, dagfest 31. januar 2005, frá viðgerðarstovni. Í skrivunum verður sálarliga og sosiala støða umsøkjarans lýst.

Tann 20. januar 2003 hevur umsøkjarin undirskrivað eina heimildarvátan, ið heimilar Almennastovuni at útvega sær neyðugar upplýsingar til viðgerð av umsóknini um endurbúgving, tað verið seg heilsuligar ella sosialar upplýsingar og/ella inntøku- og ognarupplýsingar.

Tann 21. juni 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

“Søkir um endurbúgvingarstuðul til at taka HF-skeið ..., sum hann vónandi verður upptikin á í summar. Hann hevur klárað seg væl í 9. flokki við Áir, og tí tykist henda leiðin vælgrundað, eins og hildið verður, at tað er endurbúgvingargrundarlag. Tí verður HF-skeiðið játtað.”

Tann 22. juni 2007 verður soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

“Viðvíkjandi umsókn um stuðul til endurbúgving

Víst verður til umsókn tína um stuðul til HF.

Almannastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til HF eftir § 18, stk. 1 í forsorgarlógini.

Játtanin

Játtanin umfatar útreiðslur til

- upphalds - um upphaldsveitingina, sí nærri niðanfyri
- bøkur eftir vátan frá útbúgvingarstaðnum/læraranum og við innlitan av rokning/kvittan
- ferðaútreiðslur (buskort)
- undirvísingartilfar (pappír, skrivamboð, o.t.) eftir rokning (í mesta lagi 500 kr./ár)
- roknimaskinu (bílíggastu forsvarligu)

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú

- fylgir undirvísingini í nøktandi mun
- boðar útbúgvingarstaðnum frá, um tú gerst sjúk
- boðar Almannastovuni frá um sjúkralegan er longrivarandi, meiri enn 14 dagar
- boðar Almannastovuni frá, um tú heldur uppat í ótíð við útbúgvingini
- boðar Almannastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggjarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Ummæli frá útbúgvingarstaðnum

Almannastovan fer við jøvnum millumbilum at biðja útbúgvingarstaðið um frágreiðing og meting av, hvussu tað gongur fakliga, herundir úrslit av termins- og ársroyndum og próvtøkum annars. Útbúgvingarstaðið verður eisini biðið um at boða Almannastovuni frá, um tú ikki fylgir undirvísingini á nøktandi hátt.

Útbúgvingarstuðul ÚS

Persónar undir endurbúgving skulu søkja ÚS-stuðul frá Stuðulsstovninum. Stuðulin verður hvønn mánaða drigin frá útroknaðu upphaldveitingini.

Upphaldsveitingin

Veitingin til upphalds verður tann sama, sum tygum higartil hava móttikið og verður umsitin av økisdeildini í ...”

Mín viðmerking:

Eingin skrivlig umsókn viðvíkjandi framhaldandi endurbúgving liggur í málinum. At málið er visiterað til Arbeidsmarknaðardeildina í 2001, hevur ikki týðning fyri viðgerðina av umsóknini í 2007.

Eg havi onga viðmerking til, at váttnir av eldri dagfesting verða lagdar til grund í hesum máli.

Eftir mínari meting er tað ikki næktandi, at Almanastovan ikki, í samráð við umsøkjara, ger eina ætlan fyri, hvør endurbúgvingarleiðin skal verða. Hetta soleiðis, at umsøkjari, tá ið endurbúgvingarleiðin er av, kann gerast sjálvbjargin. HF er ein miðnámsútbúgving, og ikki førleikagevandi í sjálvum sær. Miðnámsútbúgvingin eigur tí at verða ein liður í einari størri endurbúgvingarætlan.

Málsviðgerðartíðin, frá tí at upprit er skrivað til avgerðarskriv verður sent, er 8 dagar.

Mál nr. 5

Við skrivi, dagfest 12. juni 2007, søkir Ungdómsháskúla í Danmark um framhaldandi endurbúgvingarstuðul vegna ein 19-ára gamlan mann. Maðurin hevur longu verið næmingur á skúlanum í eitt ár, og søkt verður um eitt ár afturat.

Á heimasíðuni hjá ungdómsháskúlanum stendur soleiðis um skúlan:

"... er et tilbud til unge mennesker over 18 år, som har eller har haft særlige psykiske vanskeligheder.

Skolen modtager max. 14 elever fra hele landet.

Grundtvigs højskoletanker om at oplive og oplyse er skolens bærende princip under hensyntagen til de særlige vanskeligheder vores elevgruppe har med sig.

De fleste af vore elever har oplevet mange nederlag og er præget af manglende selvværd og kontaktvanskeligheder: unge med udviklingsforstyrrelse, hyppigst Asperger Syndrom, samt unge med en psykiatrisk diagnose.

Gennem samværet med andre unge, med en tæt kontakt til stedets lærere, gennem gode oplevelser i det daglige virke på skolen, på ture og rejser, forsøger vi at vende tidligere nederlag til sejre.

Eleverne har mulighed for jævnligt at tale med en ungdomspsykiater. Viser der sig behov for anden specialishjælp, er skolen behjælpelig med dette."

Tann 25. juni 2007 er upprit viðvíkjandi endurbúgving gjørt á Almanastovuni. Í uppritinum verður sosiala støðan hjá umsøkjaranum lýst, m.a. verður sagt, at umsøkjari hevur asperger syndrom, sum er eitt lívlangt brek.

Í málinum liggur eitt ummæli, dagfest 16. mai 2006, frá sálarfrøðingi á "Center for autisme" í Bagsværd, Danmark. Í málinum liggja eisini tvey ummæli frá sálarfrøðingi, dagfest ávikavist 28. august 2005 og 10. apríl 2006. Í ummælanum verður sagt, at umsøkjari hevur fingið staðfest Asperger syndrom í sambandi við, at hann luttók í eini kanning, sum Sernámsdepilin gjørði í 2001 til 2004 fyri at lýsa talið á børnum og ungum við autismu í Føroyum.

Tann 5. juli 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

"19-ára gamal maður søkir um framhaldandi uppihald á ... Hetta, tí at tey enn halda, at tað eru menningarmøguleikar. Játtað verður 1 ár afturat, men vit skulu biðja stovnin um at halda eyga við møguligum vinnumøguleikum, tá komandi skeið er av."

Tann 10. juli 2007 er soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

"Viðvíkjandi umsókn um stuðul til framhaldandi uppihald á ... ungdomshøjskole

Víst verður til umsókn tína um stuðul til framhaldandi uppihald á ... ungdomsháskúla.

Almannastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til skúlauppihald í framhaldandi 1 ár sambært § 18 í forsorgarlógini.

Veitingin

Játtanin umfatar útreiðslur til:

- Skúlagjald
- Lummapening
- kostpening (møguliga)
- sjúkrakassalimagjald
- útreiðslur av ferðing heim 2 ferðir um árið
- 10 tímar stuðul um vikuna á skúlanum

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú:

- møtir til undirvísing í nøktandi mun
- boðar skúlanum frá, um tú gerst sjúkur
- letur skúlanum læknaváttan, um sjúkan varar longri enn 3 dagar
- boðar Almannastovuni frá, um tú heldur uppat á skúlanum í ótíð
- boðar Almannastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggjarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Ummæli frá skúlanum

Almannastovan fer við jøvnum millumbilum at biðja skúlan um frágreiðing og meting av, hvussu tað gongur hjá tær. Skúlin verður eisini biðin um at boða Almannastovuni frá, um tú ikki fylgir við á skúlanum á nøktandi hátt.

Upphæddir vm.

Lummapeningurin er kr. 2013 um mánaðin. Í styttri tíðarskeiðum, har tú lógliga ert burtur frá skúlanum, verður harumframt - eftir nærri avtalu - kostpeningur útgoldin við kr. 67 um dagin.

Hava tygum spurningar hesum viðvíkjandi eru tygum vælkomin at seta teg í samband við undirritaðu.

Arbeidsmarknaðardeildin ynskir tær góða eydnu við skúlauppihaldinum."

Mín viðmerking:

Eg havi onga viðmerking til at váttanir av eldri dagfesting verða lagdar til grund í hesum máli, av tí at talan er um eitt lívlangt brek. Av tí at nýggjar upplýsingar ikki vórðu innheintaðar til hetta málið, var heimildarvátan viðvíkjandi endurbúgving ikki neyðug. Eg eri samd við Almannastovuni í, at

hetta tilboðið kann nýtast til at finna fram til møguligar vinnumøguleikar hjá umsøkjaranum.

Í hesum máli fær umsøkjarin sett sum treyt, at hann, við sjúku, skal lata skúlanum læknaváttan, um sjúkan varar longri enn 3 dagar. Eftir mínari meting er hetta ein strong treyt at seta við sjúku.

Málsviðgerðartíðin, frá tí at umsókn er send til avgerðarskriv verður sent, er 1 mánaður.

Mál nr. 6

Tann 11. mai 2007 móttukur Almennastovan eina skrivliga umsókn frá 21-ára gamlari kvinnu um stuðul til háskúlaupphald. Kvinnan hevur fyrr fingið játtað stuðul til endurbúgving.

Tann 25. juni 2007 er upprit um endurbúgving skrivað á Almennastovuni. Í uppritinum verður sosiala støðan hjá kvinnuni lýst, har stendur m.a. at kvinnan er foreldraleys, hevur arbeitt við at fóta sær eftir torførarn barn- og ungdóm, har hon hevur mist nærum øll tey mest grundleggjandi tilknýtni. Mælt verður til at játtað framhaldandi endurbúgving av sosialum ávum.

Ein frágreiðing frá sálarfrøðingi, dagfest 2. januar 2006, liggur í málinum. Í frágreiðingini stendur, at kvinnan er rættiliga óbúgvin, smæðin og afturhildin.

Tann 29. november 2005, hevur kvinnan undirskrivað eina heimildarvátan viðvíkjandi innheintan av upplýsingum viðvíkjandi umsókn um upphaldshjálp. Eingin heimildarvátan viðvíkjandi endurbúgving liggur í málinum.

Tann 5. juli 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

“Søkir um Háskúlaupphald, tí hon er, samb. sálarligari meting, rættuliga óbúgvin, og hevur verið fyri ymiskum mótbúrði í uppvøkstrinum. Tí verður hildið, at eitt Háskúlaupphald er hóskandi, sum ein forrevalidering, og tí verður tað játtað.”

Tann 11. juni 2007 verður soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

“Viðvíkjandi umsókn um stuðul til Háskúlaupphald

Víst verður til umsókn tína um stuðul til háskúlaupphald, móttikið á Almennastovuni tann 11.05.2007.

Almennastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til skúlaupphald sambært § 18 í forsorgarlógini.

Veitingin

- játtanin umfatar útreiðslur til
- skúlagjald
- lummapening
- sjúkrakassalimagjald
- kamar

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú

- møtir til undirvísing í nøktandi mun
- boðar skúlanum frá, um tú gerst sjúk
- letur skúlanum læknávátan, um sjúkan varar longri enn 3 dagar
- boðar Almannastovuni frá, um tú heldur uppat á skúlanum í ótíð
- boðar Almannastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggjarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Ummæli frá skúlanum

Almannastovan fer við jøvnum millumbilum at biðja skúlan um frágreiðing og meting av, hvussu tað gongur hjá tær. Skúlin verður eisini biðin um at boða Almannastovuni frá, um tú ikki fylgir við á skúlanum á nøktandi hátt.

Upphæddir vm.

Lummapeningurin er kr. 1.522 um mánaðin. Í styttri tíðarskeiðum, har tú lógliga ert burtur frá skúlanum, verður harumframt - eftir nærri avtalu - kostpeningur útgoldin við kr. 51 um dagin. Sjúkrakassalimavgjald verður flutt beinleiðis til sjúkrakassan."

Mín viðmerking:

Eingin heimildarvátan viðvíkjandi innheintan av upplýsingum í endurbúgvingarmálinum liggur í málinum. Av tí at nýggjar upplýsingar ikki verða innheintaðar, havi eg ikki viðmerkingar til hetta.

Eftir mínari meting er tað ikki nøktandi, at Almannastovan ikki, í samráð við umsøkjaran, ger eina ætlan fyri, hvør endurbúgvingarleiðin skal verða. Hetta soleiðis, at umsøkjarin, tá ið endurbúgvingarleiðin er av, kann gerast sjálvbjargin. Eitt háskúlaupphald er ikki førleikagevandi í sjálvum sær. Háskúlaupphaldið eigur tí at verða ein liður í einari størri endurbúgvingarætlan.

Í hesum málinum fær kvinnan sett sum treyt, at hon, við sjúku, skal lata skúlanum læknávátan, um sjúkan varar longri enn 3 dagar. Eftir mínari meting er hetta ein strong treyt at seta við sjúku.

Málsviðgerðartíðin, frá tí at umsókn er móttikin, til avgerðarskriv verður sent, er ein mánaður.

Mál nr. 7

Við skrivi, dagfest 29. mai 2007, verður ein 43-ára gamal maður boðin til samrøðu á Almannastovuni tann 6. juni 2007. Notat frá samrøðuni, dagfest 6. juni, liggur í málinum. Í notatinum stendur, at maðurin hevur fingið lærupláss, og at hann ætlar at fara í gongd við læruna. Tann 6. juni 2007 hevur Almannastovan eisini móttikið eina umsókn um upphaldshjálp frá manninum. Í umsóknini hevur maðurin sett kross við endurbúgving. Maðurin hevur eisini í hesum sambandi undirskrivað heimildarvátan til innheintan av øllum fyri málsviðgerðina neyðugar upplýsingar um síni viðurskifti.

Upprit viðvíkjandi endurbúgving er gjørt á Almannastovuni tann 25. juni 2007. Í uppritinum stendur m.a. at umsøkjarin hevur havt likamliga krevjandi arbeiði. Fyri nøkrum árum síðani fekk hann ein discus prolaps,

sum hann varð skurðviðgjörður fyri. Eftir skurðviðgerðina, hevur hann havt nógva pínu og hevur verið ofta og leingi sjúkrameldaður. Mælt verður til stuðul til endurbúgving.

Við skrivi, dagfest tann 6. juni 2007, biður Almanastovan um læknávátan frá kommunulækna. Hjálagt skrivinum er loyvi frá umsøkjaranum til innheintan av upplýsingum. Tann 19. juni 2007 móttetur Almanastovan vátan frá kommunulækna. Í læknávátanini stendur m.a. at umsøkjarin er skurðviðgjörður fyri discus prolaps. Hann hevur støðuga pínu og langar periodur við sjúkrameldingum. Læknin metir, at umskúling til minni líkamliga krevjandi starv er ein møguleiki, sum er verdur at troyta.

Tann 5. juli 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

"... søkir endurbúgving til ..., tí hann er skorðin fyri diskus, og hevur aftur fingið ilt. Tær nógvu sjúkraskrivningarnar í seinastuni týða uppá, at støðan er varðandi. Tí er endurbúgvingargrundarlag, og endurbúgvingarvegurin verður hildin at vera hóskandi. Veitt verður ískoyti millum lærlingalønina og minstu lön í yrkinum."

Tann 9. juli 2007 er soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

"Viðvíkjandi umsókn um ískoyti til læruløn frá ... upptil minstuløn innan ... sambært § 18 í Forsorgarlógini.

Víst verður til umsókn tína um stuðul til útbúgving sum ..., móttikin á Almanastovuni tann 06.06.2007.

Almanastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til útbúgving sum ... eftir § 18 í forsorgarlógini.

Praktisk frágreiðing

Høvuðsreglan er, at tú kemur undir vanligar arbeiðsmarknaðarligar treytir í øllum viðurskiftum s.s. skattur, frítíðarløn, lön undir sjúku, vanlukkutrygging (hjálpafólketrygging hjá Føroya Vanlukkutrygging), uppsagnartíð og arbeiðstíð.

Lønin verður í fyrsta umfari útgoldin av ..., og arbeiðsgevarin skal sambært galdandi reglum, hvønn mánað ella 3. hvønn mánað (eftir avtalu) senda inn uppgerð til Almanastovuna í ... yvir útgoldnað lön, frítíðarløn og arbeiðsmarknaðargjöld.

Almanastovan endurrindar so ásetta partin til arbeiðsgevaran, í hesum føri ískoyti til lærulønina upptil minstuløn ... gjøgnum Føroya Gjaldstovu.

Almanastovan, Arbeiðsmarknaðardeildin skal hvørt ár gera eina meting av arbeiðsviðurskiftunum fyri at meta um viðkomandi eigur at halda fram í læruni, ella um frávera og aðrir trupulleikar í arbeiðinum tala fyri, at viðkomandi heldur uppat í læruni og ístaðin evt. skal sækja um fyrítíðarpensjón.

Sáttmálin millum ... og Almanastovuna er ikki hjálágdur til undirskrivningar, sum vanligt er, tí bíða verður eftir avrit av lærusáttmálanum millum teg og Tá hesin fyriliggur, fer Almanastovan at senda arbeiðsgevaranum ein "grein 18 sáttmála" til undirskrivningar í samband við játtanina frá Almanastovuni.

Avrit av hesum brævinum er sent til arbeiðsgevaran.

Eru spurningar til omanfyrirstandandi, eru tygum vælkominn at seta tygum í samband við undirritaðu.

Arbeidsmarknaðardeildin ynskir tær góða eydnu við læruni."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin, frá tí at umsókn er móttikin, til avgerðarskriv verður sent, er umleið 1 mánaður.

Mál nr. 8

Tann 24. mai 2007 er upprit skrivað í málinum. Talan er um eina eina 27 ára gamla kvinnu, sum søkir um framhaldandi endurbúgving til 1 ára útbúgving á Heilsuskúla. Eingin skrivlig umsókn liggur í málinum. Av notati í málinum, dagfest 19. oktober 2004, sæst, at málið er visiterað til Arbeidsmarknaðardeildina í 2004.

Av uppritum í málinum sæst, at umsøkjarin, hevur fingið játtað stuðul til at taka 9. flokk við Áir í 2005. Í 2006 fekk hon játtað víðari endurbúgving til skúlaárið 2006/2007.

Tann 25. juni 2007 er upprit um endurbúgving skrivað á Almanastovuni. Í uppritinum stendur, at kvinnan er sárliga viðbrekin, hevur havt ein truplan uppvekstur, og hevur í vaksna lívi sínum verið illa viðfarin av fyrrverandi manni sínum. Sjálvt um kvinnan hevur fingið tað betur sárliga og er betur fyri fakliga, verður mett at hon framhaldandi hevur tørv á stuðli, um hon skal kunna gjøgnumføra eina útbúgving. Mælt verður tí til at ganga umsóknini á mæti av sosialum ávum.

Tann 15. oktober 2004 hevur umsøkjarin undirskrivað heimildarvátan, har hon loyvir Almanastovuni at útvega sær neyðugar upplýsingar viðvíkjandi viðgerðini av umsóknini um endurbúgving, tað verið seg heilsuligar ella sosialar upplýsingar og/ella inntøku og ognarupplýsingar.

Eingin læknávátan ella vátan frá øðrum fakpersóni liggur í málinum.

Tann 5. juli 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjonsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

"Søkir framhaldandi endurbúgving á Heilsuskúla... Hesin endurbúgvingarvegur verður hildin at vera hóskandi, og tí verður tað játtað."

Tann 13. juli 2007 er soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

"Viðvíkjandi umsókn um stuðul til endurbúgving

Víst verður til umsókn tína um stuðul til framhaldandi endurbúgving á Heilsuskúlanum

...

Almannastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til útbúgving eftir § 18 í forsorgarlógini.

Játtanin

Játtanin umfatar útreiðslur til:

- upphalds - um upphaldsveitingina, sí nærri niðanfyri
- bækur eftir váttafrá útbúgvingarstaðnum/læranum og við innlitan av rokning/kvittan
- ferðaútreiðslur
- kamar ...

Treytir

- Játtanin er treytað av, at tú
- fylgir undirvísingini í nøktandi mun
- boðar útbúgvingarstaðnum frá, um tú gerst sjúk
- boðar Almannastovuni frá um sjúkraleigan er longrivarandi
- boðar Almannastovuni frá, um tú heldur uppat í ótíð við útbúgvingini
- boðar Almannastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Ummæli frá útbúgvingarstaðnum

Almannastovan fer við jøvnum millumbilum at biðja útbúgvingarstaðið um frágreiðing og meting av, hvussu tað gongur fakliga, herundir úrslit av termins- og ársroyndum og próvtøkum annars. Útbúgvingarstaðið verður eisini biðið um at boða Almannastovuni frá, um tú ikki fylgir undirvísingini á nøktandi hátt.

Útbúgvingarstuðul ÚS

Persónar undir endurbúgving skulu søkja ÚS-stuðul frá Stuðulsstovninum. Stuðulin verður hvønn mánaða drigin frá útroknaðu upphaldveitingini.

Upphaldsveitingin

Veitingin til upphalds verður tann sama, sum tygum higartil hava móttikið og verður umsitin av økisdeildini í

Veitingin verður ásett sambært § 9, stk. 2 í forsorgarlógini. Í ásetan av veitingini verður fíggarligi tørvurin fyrst kannaður og umfatar útrokningin hesar útreiðslur:

- grundupphædd til mat, klæði, persónliga røkt o.t. (svarandi til grundupphædd í fólkapensjónini)
- bústaðarútreiðslur
- el- og hitaútreiðslur
- sjúkrakassalimagjald
- og móg. aðrar rímiligar fastar útreiðslur

Vanliga kann stuðulin ikki fara uppum eina upphædd, ið svarar til hægst móguliga dagpeningaútgjaldið sambært lógini um dagpening vegna sjúku vm.

Støðið fyri mánaðarligu veitingini verður tí antin ein upphædd, svarandi til útroknaða tørvin ella svarandi til sjúkradagpeningahámark. Frá hesi upphædd verða drignar allar inntøkur hjá umsøkjaranum og móguligum hjúnafelaga.

Tað er ein fyrirtreyt fyri at fáa upphaldsveiting, at tygum ikki hava ogn, t.v.s. peningaogn ella fastogn, ið kann seljast. Tó undantikið sethús til egnan bústað.

Veitingin verður umsitin av økisdeildini í ... og fáa tygum nærri at vita um útrokningina av tygara upphaldsveiting á økisdeildini."

Mín viðmerking:

Eingin skrivlig umsókn viðvíkjandi framhaldandi endurbúgving liggur í málinum. At málið er visiterað til Arbeidsmarknaðardeildina í 2004, hevur ikki týðning fyri viðgerðina av umsóknini í 2007.

Málsviðgerðartíðin, frá tí at upprit er skrivað, til avgerðarskriv er sent, er umleið 1 ½ mánaður.

Mál nr. 9

Tann 3. juli 2007 er upprit um endurbúgving skrivað á Almanastovuni viðvíkjandi 33-ára gamlari kvinnu, ið søkir um framhaldandi stuðul til endurbúgving. Talan er um eina útlenska kvinnu, ið er einsamøll við trimum børnum. Mælt verður til at ganga umsóknini á mæti av sosialum ávum. Hetta fyri at kvinnan skal hava best møguligar fortreytir fyri at klára seg í Føroyum og fyri, at hon skal kunna stuðla børnunum. Eingin skrivlig umsókn liggur í málinum.

Tann 13. apríl 2004, hevur kvinnan undirskrivað heimildarvátan, ið loyvir Almanastovuni at útvega neyðugar upplýsingar viðvíkjandi umsókn um upphaldshjálp. Eingin heimildarvátan viðvíkjandi umsókn um endurbúgving liggur í málinum.

Tann 5. juli 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

"Søkir framhaldandi endurbúgving til FHS á komandi ári. Tað varð játtað á sosialum grundarlagi."

Tann 12. juli 2007 er soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

"Viðvíkjandi umsókn um stuðul til endurbúgving

Víst verður til umsókn tína um stuðul til FHS á ALV- skúlanum.

Almannastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til útbúgvingina eftir § 18 í forsorgarlógini.

Játtanin

Játtanin umfatar útreiðslur til:

- upphalds - um upphaldsveitingina, sí nærri niðanfyri
- bøkur eftir vátan frá útbúgvingarstaðnum/læraranum og við innlitan av rokning/kvittan
- ferðaútreiðslur (buskort)

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú:

- fylgir undirvísingini í nøktandi mun
- boðar útbúgvingarstaðnum frá, um tú gerst sjúk
- boðar Almanastovuni frá um sjúkraleagan er longrivarandi
- boðar Almanastovuni frá, um tú heldur uppat í ótíð við útbúgvingini
- boðar Almanastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggjarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Ummæli frá útbúgvingarstaðnum

Almannastovan fer við jøvnum millumbilum at biðja útbúgvingarstaðið um frágreiðing og meting av, hvussu tað gongur fakliga, herundir úrslit av termins- og ársroyndum og próvtøkum annars. Útbúgvingarstaðið verður eisini biðið um at boða Almanastovuni frá, um tú ikki fylgir undirvísingini á nøktandi hátt.

Útbúgvingarstuðul ÚS

Persónar undir endurbúgvingu skulu sækja ÚS-stuðul frá Stuðulsstovninum. Stuðulin verður hvønn mánaða drigin frá útroknaðu upphaldveitingini.

Upphaldsveitingin

Veitingin til upphalds verður tann sama, sum tygum higartil hava móttikið og verður umsitin av økisdeildini í ...

Veitingin verður ásett sambært § 9, stk. 2 í forsorgarlógini. Í ásetan av veitingini verður fíggarligi tørvurin fyrst kannaður og umfatar útrokningin hesar útreiðslur:

- grundupphædd til mat, klæði, persónliga røkt o.t. (svarandi til grundupphædd í fólkapensjónini)
- bústaðarútreiðslur
- el- og hitaútreiðslur
- sjúkrakassalimagjald
- og mæg. aðrar rímiligar fastar útreiðslur

Vanliga kann stuðulin ikki fara uppum eina upphædd, ið svarar til hægst møguliga dagpeningaútgjalðið sambært lógini um dagpening vegna sjúku vm.

Støðið fyri mánaðarligu veitingini verður tí antin ein upphædd, svarandi til útroknaða tørvin ella svarandi til sjúkradagpeningahámark. Frá hesi upphædd verða drignar allar inntøkur hjá umsøkjaranum og møguligum hjúnafelegum.

Tað er ein fyrirtreyt fyri at fáa upphaldsveiting, at tygum ikki hava ogn, t.v.s. peningaogn ella fastogn, ið kann seljast. Tó undantikið sethús til egnan bústað.

Veitingin verður umsitin av økisdeildini í ... og fáa tygum nærri at vita um útrokningina av tygara upphaldsveiting á økisdeildini.

Viðvíkjandi stuðli til teldu

Víst verður eisini til umsókn tygara tann 12.01.2007 har søkt verður um stuðul til teldu.

Almannastovan játtar í slíkum føri stuðul til leigu av teldu. Leigugjalðið kann max. vera kr. 500 um mánaðin, og leigumálið er avmarkað til ta tíð útbúgvingin varar.

Tað vil siga at Almannastovan her við játtar stuðul til leigu av teldu max. kr. 500 um mánaðin til og við juni 2008, tó við tí fyrivarni, at um tú gevst við útbúgvingini so fellur stuðulin til leigu av teldu burtur.

Leigusáttmáli frá teldufyrirtekuni, har teldan verður leiga, skal sendast til Almannastovuna og útreiðslan verður so útgoldin saman við mánaðarligu veitingini."

Mín viðmerking:

Eingin skrivlig umsókn um stuðul til endurbúgving liggur í málinum, og tað sæst ikki av málinum, nær málið er visiterað til Arbeidsmarknaðardeildina. Av tí at nýggjar upplýsingar ikki vórðu innheintaðar til hetta málið, var heimildarvátan viðvíkjandi endurbúgving ikki neyðug.

Málsviðgerðartíðin, frá tí at upprit er skrivað, til avgerðarskriv verður sent, er 9 dagar.

Mál nr. 10

Tann 3. juli 2007, er upprit viðvíkjandi endurbúgvingarmáli um 19-ára gamlan mann, ið sækir um framhaldandi endurbúgving, skrivað á Almannastovuni. Umsøkjari hevur verið á eftirskúla í Danmark í 2 ár. Í

hesum tíðarskeiði hevur hann ment seg á nógvum økjum, men hann er enn óbúgvín og slett ikki klárur til at fara á vanliga arbeiðsmarknaðin. Av tí at einki líknandi tilboð er í Føroyum, sum avklárar hann í mun til arbeiðsmarknaðin, verður mælt til at játta stuðul til eitt ár á skúla.

Tað sæst av notati í málinum, at málið er upprættað eftir áheitan frá sosialu deild í Klaksvíkar Kommunu tann 3. mai 2006.

Á heimasíðuni hjá skúlanum stendur soleiðis:

"... tilbyder afklaring, arbejds træning, botræning og undervisning til unge med særlige behov mellem 17 - 25 år. ... har ca. 110 elever og mere end 20 års erfaring.

Vi har forskellige værksteder til vores arbejds træning og erhvervsafklaring: Smedeværksted, tømrerværksted, gartneri, køkken/kantine, serviceværksted, grøn service, jord til bord, projekthold.

Eleverne tilbydes derudover undervisning i dansk, regning og matematik på vores interne skole.

65 elever bor på ... og får botræning i vores huse ... Alle elever har eget værelse og deler stue, toilet og bad.

Hver elev har en kontaktlærer, der følger eleven gennem hele forløbet på ..."

Í málinum liggur ummæli frá tí danska eftirskúlanum frá desember 2005 og 2006. Í málinum liggur eisini ummæli frá sálarfrøðingi, dagfest 6. september 2005. Í ummælinum stendur, at talan er um ein ótryggan, smæðnan drong, sum er komin seint fyri seg. Hann hevur lítið sjálvsálit og er eitt sindur óbúgvín og dugir tí ikki so væl í samskiptinum við onnur. Hann veit sjálvur, at fakliga dugir hann lítið í mun til onnur og vil tí fegin í skúla.

Tann 11. juli 2006 hevur maðurin undirskrivað heimildarvátan, ið loyvir Almanastovuni at útvega neyðugar upplýsingar viðvíkjandi umsókn um upphaldshjálp. Eingin heimildarvátan viðvíkjandi umsókn um endurbúgving liggur í málinum.

Tann 5. juli 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

"19-ára gamal maður, sum hevur gingið á ..., og hevur ymiskar menningartrupulleikar, søkir um 1 ára upphald á ..., til búðvenjing og til greiðslu av vinnumøguleikum. Tað verður játtað."

Tann 16. juli 2007 er soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

"Viðvíkjandi umsókn um stuðul til upphald á ...

Víst verður til umsókn tína um stuðul til upphald á ... skúlaárið 2007-2008.

Almanastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til skúlaupphald sambært § 18 í forsorgarlógini.

Veitingin

Játtanin umfatar útreiðslur til

- skúlagjald
- lummapening
- kostpening (möguliga)
- útreiðslur av ferðing heim 2 ferðir um árið
- útreiðslur av ferðing heim.

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú

- møtir til undirvísing í nøktandi mun
- boðar skúlanum frá, um tu gerst sjúkur
- letur skúlanum læknávátan, um sjúkan varar longri enn 3 dagar
- boðar Almannastovuni frá, um tú heldur uppat á skúlanum í ótíð
- boðar Almannastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggjarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Ummæli frá skúlanum

Almannastovan fer við jøvnum millumbilum at biðja skúlan um frágreiðing og meting av, hvussu tað gongur hjá tær. Skúlin verður eisini biðin um at boða Almannastovuni frá, um tú ikki fylgir við á skúlanum á nøktandi hátt.

Upphæddir vm.

Lummapeningurin er kr. 2.013 um mánaðin. Í styttri tíðarskeiðum, har tú lógliga ert burtur frá skúlanum, verður harumframt - eftir nærri avtalu - kostpeningur útgoldin við kr. 67 um dagin."

Mín viðmerking:

Eingin skrivlig umsókn um framhaldandi endurbúgving liggur í málinum. Av tí at nýggjar upplýsingar ikki vórðu innheintaðar til hetta málið, var heimildarvátan viðvíkjandi endurbúgving ikki neyðug. Eg eri samd við Almannastovuni í, at tilboðið á hesum skúlanum kann nýtast til at finna fram til møguligar vinnumøguleikar hjá umsøkjaranum.

Í hesum málinum fær umsøkjari sett sum treyt, at hann, við sjúku, skal lata skúlanum læknávátan, um sjúkan varar longri enn 3 dagar. Eftir mínari meting er hetta ein strong treyt at seta við sjúku.

Málsviðgerðartíðin, frá tí at upprit varð skrivað til avgerðarskriv var sent, er 13 dagar.

Mál nr. 11

Við skrivi, dagfest 18. juni 2007, hevur leiðarin av viðgerðarstaði í Danmark, sent umsókn til Almannastovuna vegna eina 28-ára gamla kvinnu við anoreksi. Søkt verður um framhaldandi upphald á viðgerðarstaðnum í 1 ár afturat. Í skrivinum stendur, at kvinnan enn hevur stórar trupulleikar við anoreksi, men at hon er í støðugum betringi. Viðgerðarstaði er ikki í iva um, at kvinnan við tíðini kann verða lekt fyri anoreksi og taka eina útbúgving.

Umboðsmaðurin hevur fingið eitt notat á 3 síður frá Almannastovuni viðvíkjandi hesum tilboðnum. Notatið er dagfest 4. mars 2004. Í notatinum er ein lýsing av tilboðnum, har sagt verður at tilboðið er bygt upp í 4 stigum: visitatió/motivatió, útslúsing/innsnúsing, upphaldstíð, og endaliga útslúsingin. Ein gjøllig meting er gjørd av, hvørt hetta ítøkiliga tilboðið er eitt

endurbúgvingartilboð, ið eigur at verða játtað eftir § 18, stk. 1 í forsorgarlógini, ella um hetta er eitt viðgerðartilboð, ið eigur at verða játtað eftir § 15, stk. 2 í forsorgarlógini, um Landssjúkrahúsið ikki rindar. Niðurstøðan er, at stig 1, 2 og 3 í hesum tilboðið í høvuðsheitum miðja eftir at betra um tann sálarliga og sosiala førleikan, við tí fyri eyga at kunna klára seg í gerandisdegnum – alsto viðgerð, meðan stig 4 miðjar ímóti at betra um arbeiðsførleikan – altso endurbúgving.

Tann 3. juli 2007, er upprit viðv. endurbúgving skrivað á Almannastovuni. Í uppritinum verður støðan hjá 28-ára gomlu kvinnuni lýst, og málið verður lagt fyri endurbúgvingar- og pensjónsfund til støðutakan um kvinnan kann fáa játtan til framhaldandi uppihald á viðgerðarstaðnum.

Ein vátan frá serlækna á Ríkissjúkrahúsinum, móttikin á Almannastovuni tann 2. juli 2003, liggur í málinum. Í læknávátanini stendur m.a.:

”Patienten er en nu 24-årig pige, som igennem de sidste 4-5 år har lidt af alvorlig anorexia nervosa.

... Alt i alt er patienten inde i en særdeles positiv udvikling, og der er rigtig gode chancer for at hun kan blive rask og komme til at udnytte sine gode evner i en uddannelse, der gør hende selvforsørgende.”

Aðrar læknávátanir liggja ikki í málinum.

Tann 30. august 2005 hevur umsøkjarin, í samband við eina umsókn um hjálp til stakútreiðslur, givið Almannastovuni loyvi til at útvega sær upplýsingar, sum eru neyðugar fyri málsviðgerðina. Eingin heimildarvátan viðvíkjandi endurbúgvingarmálinum liggur í málinum.

Tann 5. juli 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

”28-ára gomul kvinna søkir um framhaldandi stuðul til anoreksi-viðgerð í 1 ár. Játtað verður stuðul til Grøn-service 1 ár afturat, - sum er síðsta ári, hetta verður játtað”

Tann 1. august 2007 er soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

”Viðvíkjandi umsókn um framhaldandi stuðul til ... (viðgerðartilboð - mín viðm.) og ... (endurbúgvingartilboð – mín viðm.)

Víst verður til umsókn har ... tína vegna søkir um framhaldandi stuðul til at tú kann luttaka í viðgerð vm. á ... (viðgerðartilboð – mín viðm.) og ... (endurbúgvingartilboð – mín viðm.), móttikin á Almannastovuni tann 11.07.2007.

Almannastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til víðari viðgerð í ... (viðgerðartilboð – mín viðm.), sbrt. grein 15, stk. 2 í forsorgarlógini og játta at tú luttekur í ... (endurbúgvingartilboð – mín viðm.), sbrt. grein 18, stk. 1 í forsorgarlógini.

Veitingin

- játtanin umfatar útreiðslur til
- skúlagjald
- grundarupphædd

- útreiðslur av ferðing heim 2 ferðir um árið t/r
- útreiðslur av ferðing heim.

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú

- møtir til undirvísing í nøktandi mun
- boðar skúlanum frá, um tú gerst sjúk
- letur skúlanum læknávátan, um sjúkan varar longri enn 3 dagar
- boðar Almannastovuni frá, um tú heldur uppat á skúlanum í ótíð
- boðar Almannastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggjarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Upphæddir vm.

Grundarupphæddin er 4169,- um mánaðin."

Mín viðmerking:

Av uppriti í málinum, dagfest 4. mars 2004, sæst, at Almannastovan hevur gjørt nógv burturúr at kanna, hvørt viðgerð fyri Anorexia Nervosa er fevnd av § 18, stk. 1 í forsorgarlógini. Eg eri samd við Almannastovuni í tulatingini av, at viðgerð fyri Anorexia Nervosa verður veitt sambært § 15, stk. 2 í forsorgarlógini, ímeðan stuðul til arbeiðsvenjing verður veitt sambært § 18, stk. 1 í forsorgarlógini.

Í málinum liggur bert ein váttan frá serlækna, dagfest í 2003. Síðani hevur bert viðgerðarstovnurin, ið hevur umsøkjaran undir hond, gjørt eina lýsing av støðuni hjá umsøkjaranum. Av tí at sjúkan kann broytast í hesum føri, átti Almannastovan eftir mínari meting at biðið um nýggja læknávátan.

Í fundarnotati, dagfest 5. juli 2007, viðmerkir Endurbúgvingar- og pensjónsfundurin, at hetta verður síðstu ferð, stuðul verður játtaður. Almannastovan eigur í hvørjum einstøkum føri at meta um, hvørt stuðul skal veitast, og ikki frammanundan taka avgerð um, at stuðul ikki skal verða játtaður í framtíðini. Eingin endurbúgvingarætlan er gjørd í málinum.

Í hesum málinum fær kvinnan sett sum treyt, at hon, við sjúku, skal lata skúlanum læknávátan, um sjúkan varar longri enn 3 dagar. Eftir mínari meting er hetta ein strong treyt at seta við sjúku.

Málsviðgerðartíðin, frá tí at umsóknin er send Almannastovuni til avgerðarskriv verður sent kvinnuni, er á 1 ½ mánað.

Mál nr. 12

Við skrivi, dagfest tann 15. juni 2007, hevur eitt viðgerðarstað í Danmark sent eina umsókn vegna 23-ára gamla kvinnu við anoreksi. Søkt verður um framhaldandi stuðul til eitt hálv ár á skúla og til eitt EU-projekt í Fraklandi. Harumframt verður søkt um stuðul til innskot til eina íbúð í Danmark. Í skrivinum er statusfrágreiðing viðvíkjandi kvinnuni.

Tann 3. juli 2007, er upprit viðv. endurbúgving skrivað á Almannastovuni. Í uppritinum verður sosiala og sálarliga støða umsøkjarans lýst. Mælt verður til, at umsóknin viðvíkjandi skúlaupphaldi og egnari íbúð verður játtað. Mælt

verður frá at játta stuðul til luttøku í EU-projekti. Hetta av tí, at projektið ikki er nóg væl upplýst, til at støða kann takast til tað, og mett verður ikki, at hetta er arbeiðs- ella endurbúgvingartiltak.

Ein læknávátan A, dagfest 13. januar 2003, um óarbeiðsføri sambært dagpeningalógini liggur í málinum. Í læknávátanini stendur, at kvinnan er innløgð á Ríkissjúkrahúsinum vegna anorexia. Harumframt liggur eitt skriv frá serlækna frá Ríkissjúkrahúsinum, dagfest 13. august 2003, og skriv frá Ríkissjúkrahúsinum, dagfest 21. oktober 2004, í málinum. Í skrivunum verður sosiala og sálarliga støðan hjá umsøkjaranum lýst. Eisini er lýsing gjørd av tilboðnum.

Aðrar læknávátanir viðvíkjandi endurbúgvingarmálinum liggja ikki í málinum.

Ein heimildarvátan, dagfest 13. november 2003, viðvíkjandi innheintan av upplýsingum viðvíkjandi endurbúgvingarmálinum, liggur í málinum. Heimildarvátanin er tó ikki undirskrivað.

Útskrift av heimasíðuni hjá skúlanum liggur í málinum. Í hesum skjali stendur soleiðis:

"Sádan gør vi

Vores pædagogiske metode kalder vi hjælp til selvhjælp. Det er skolens overbevisning, at ethvert menneske glædes og vokser, når det får mulighed for at skabe og tage ansvar for sit eget liv.

Gennem undervisning, værkstedsarbejde, rådgivning, praktisk hjælp og socialt samvær lærer hver enkelt elev at hjælpe sig selv videre i livet.

..."

Tann 5. juli 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

"Søkt verður um stuðul til ... (viðgerðartilboð – mín viðm.) í juli og til ½ ár uppihald í ... (Endurbúgvingartilboð – mín viðm.) í desember 2007. Hetta, sum uppfylging av etingarólganum. Hetta varð játtað, eins og innskotið til kollegie."

Tann 1. august 2007 er soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

"Viðvíkjandi umsókn um stuðul til endurbúgving

Víst verður til umsókn tína um stuðul til skúlagongd ...

Almannastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul til skúlagongd á ... (endurbúgvingartilboð – mín viðm.) § 18, stk.1 í forsorgarlógini í tíðarskeiðnum frá juli til og við desember í 2007

Játtanin

Játtanin umfatar

- Uppihaldveiting, ið verður útgoldin hvønn mánaða
- Ferðaseðil aftur og fram millum Danmark og Føroyar.

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú

- fylgir undirvísingini í nøktandi mun
- boðar útbúgvingarstaðnum frá, um tú gerst sjúk
- boðar Almannastovuni frá um sjúkraleigan er longrivarandi, meiri enn ?
- boðar Almannastovuni frá, um tú heldur uppá í ótíð við útbúgvingini
- boðar Almannastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Ummæli frá útbúgvingarstaðnum

Almannastovan fer við jøvnum millumbilum at biðja útbúgvingarstaðið um frágreiðing og meting av, hvussu tær gongst fakliga, herundir úrslit av termins- og ársroyndum og próvtøkum annars. Útbúgvingarstaðið verður eisini biðið um at boða Almannastovuni frá, um tú ikki fylgir undirvísingini á nøktandi hátt."

Mín viðmerking:

Í málinum liggja læknávátanir frá 2003 og 2004. Av tí at sjúkan í hesum førinum kann broytast, átti Almannastovan eftir mínari meting at biðið um nýggja læknávátan.

Av tí at Almannastovan ikki hevur innheintað upplýsingar í hesum máli, havi eg tó ikki viðmerkingar til, at eingin heimildarvátan er í hesum málinum.

Málsviðgerðartíðin frá tí, at umsókn er send Almannastovuni, til avgerðarskriv verður sent kvinnuni, er umleið 1 ½ mánaður.

Mál nr. 13

Tann 5. februar 2007 hevur Almannastovan móttikið eina umsókn um uppihaldshjálp frá einari 37-ára gamlari kvinnu. Á umsóknarblaðnum hevur kvinnan sett kross við endurbúgving. Í sambandi við umsóknina hevur kvinnan skrivað undir heimildarvátan viðvíkjandi innheintan av øllum fyri málsviðgerðina neyðugar upplýsingar um síni viðurskifti.

Tann 11. mai 2007 er upprit skrivað í endurbúgvingarmálinum. Í uppritinum stendur, at kvinnan hevur tikið 1. árið á víðari lesna. Hon søkir nú um endurbúgving at gera seg lidnan. Kvinnan er sundurlisin frá manningum, og er einsamallur uppihaldari. Mett verður, at tað er grundarlag fyri at játta endurbúgving av sosialum ávum.

Eingin læknávátan liggur í málinum.

Við skrivi, dagfest 28. apríl 2007, verður kvinnan boðin til samrøðu á Almannastovuni tann 3. mai 2007. Sambært upplýsingum frá Almannastovuni, er samrøðan skrivað inn í skjalið: "Endurbúgvingarmál – lýsing", dagfest 11. mai 2007.

Tann 7. juni 2007 verður málið lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

"Søkir um endurbúgving at halda fram á ... Mett verður, at tað er sosialt endurbúgvingargrundarlag, vegna samlívsslit, eftir at hon var byrjað. Tí verður endurbúgving játtað."

Tann 11. juni 2007 er soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

"Viðvíkjandi umsókn um stuðul til endurbúgving

Almannastovan hefur avgjört at játta tær stuðul til framhaldandi skúlagongd á pedagogskúlanum eftir § 18, stk. 1 í forsorgarlógini.

Játtanin

Játtanin umfatar útreiðslur til

- upphalds - um upphaldsveitingina, sí nærri niðanfyri
- bøkur eftir vátan frá útbúgvingarstaðnum/læranum og við innlatan av rokning/kvittan
- ferðaútreiðslur (buskort)
- undirvísingartilfar (pappír, skriviamboð, o.t.) eftir rokning (í mesta lagi 300 kr./ár)
- skúlatasku (í mesta lagi 300 kr. einuferð)
- roknimaskinu (í mesta lagi 200 kr. einuferð)

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú

- fylgir undirvísingini í nøktandi mun
- boðar útbúgvingarstaðnum frá, um tú gerst sjúk
- boðar Almannastovuni frá um sjúkraleigan er longrivarandi, meiri enn fyra vikur
- boðar Almannastovuni frá, um tú heldur uppat í ótíð við útbúgvingini
- boðar Almannastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Ummæli frá útbúgvingarstaðnum

Almannastovan fer við jøvnum millumbilum at biðja útbúgvingarstaðið um frágreiðing og meting av, hvussu tað gongur fakliga, herundir úrslit av termins- og ársroyndum og próvtøkum annars. Útbúgvingarstaðið verður eisini biðið um at boða Almannastovuni frá, um tú ikki fylgir undirvísingini á nøktandi hátt.

Útbúgvingarstuðul ÚS

Persónar undir endurbúgving skulu søkja ÚS-stuðul frá Stuðulsstovninum. Stuðulin verður hvønn mánaða drigin frá útroknaðu upphaldveitingini.

Upphaldsveitingin

Veitingin til upphalds verður tann sama, sum tygum higartil hava móttikið og verður umsitin av økisdeildini í"

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin, frá tí at umsókn er móttikin, til avgerðarskriv er sent, er umleið 4 mánaðir.

Mál nr. 14

Talan er í hesum máli um eina 18-ára gamla kvinnu, sum er seinment og hefur trupulleikar við anorexi. Ein umsókn frá 22. februar 2006 um eftirskúla til ung við serligum tørvi liggur í málinum, men umsókn um framhaldandi endurbúgving liggur ikki í málinum.

Endurbúgvingar- og pensjónsfundurin hefur fyrr játtað kvinnuni upphald á eftirskúla í Danmark. Endurbúgvingarroyndin miseydnaðist, av tí heilsustøðan hjá kvinnuni versnaði. Á Endurbúgvingar- og pensjónsfundi tann 29. januar 2007, varð avgerð tikin um at biðja um eina

almenmedisinska lýsing frá kommunulækna. Hetta av tí, at heilsustøðan var vánalig bæði við etingarólag og klórumerkjum víða um. Mælt verður ikki til endurbúgvingartiltøk aftur, fyrr enn bøtt er um heilsuligu støðuna. Síðani 1. februar 2006 hevur kvinnan fingið forsorgarhjálp.

Í málinum liggur váttan frá sálarfrøðingi, dagfest 21. februar 2006, læknaváttan frá serlækna, dagfest 13. september 2005, og læknaváttan frá kommunulækna, dagfest 7. juli 2005. Í læknaváttanini stendur, at kvinnan hevur havt trupulleikar við anorexia nervosa síðan 2001. Hevur gingið til sálarfrøðing. Hevur ynski um at fara á skúla í Danmark. Læknin viðmælir hesum. Í serlæknaváttanini stendur m.a., at kvinnan er sálarliga óbúgvín og seinment. Serlæknin metir, at krøvini til hesa seinmentu gentu gjøgnum árinu kunnu hava verið ov stór og nívandi fyri hana, soleiðis at hetta hevur ført til anorexia symptomalogi. Í váttanini frá sálarfrøðingi stendur m.a., at kvinnan intellektuelt fungerar undir normaløkið, er sosialt afturhildin, og gerst lætt kensluliga ávirkað av ókendari støðu. Sálarfrøðingurin viðmælir eisini eftirskúla fyri ung við ávísam menningartrupulleikum.

Ein kommunulæknaváttan, dagfest tann 20. mars 2007, liggur í málinum. Kommunulæknin vísir til tær kanningar, ið fyrr eru gjørdar, og sigur annars, at kvinnan aktuelt er víst til psykiatriska depilin til diagnostiska staðfesting og ráðføring um víðari framferð. Kommunulæknin mælir til framhald av verandi skipan, til svar fyriliggur frá Psykiatriska deplinum.

Í málinum liggur eitt lýsingarhefti frá skúlanum. Í hesum hefti stendur m.a.:

”Erhvervsafklaring:

Med udgangspunkt i det økologiske gartneri og jordbrug, vedligeholdelse af bygninger, værksteder og skovprojekt afklares den unge i f.eks:

- Produktion, rengøring af salg af grønsager
- Vedligeholdelse af grønne områder
- Pasning af frugttræer
- Betjening og vedligehold. af maskiner
- Vedligeholdelse og renovering af bygninger
- Forskellige håndværk, f.eks, maler, tømrer vvs og smed
- Brug af motorsav, brændeflækker

De fleste starter i vores egen interne praktik, i en periode af ca. 3 måneder. Når den unge er faldet til på stedet, har fået de første grundlæggende færdigheder på plads i forhold til at fungere på en arbejdsplads, og vi har et kendskab til den unges ressourcer, etableres eksterne praktikker.

Vi lægger stor vægt på at praktikophold primært foregår på arbejdspladser ... De fleste af vores unge prøver flere forskellige arbejdsområder af, inden den enkelte har fundet det arbejdsområde, hvor de fremtidige jobmuligheder ligger. Til understøttelse af processen omkring den unges erhvervsvalg og styrkelse af kompetencer, etableres interne og eksterne kortere teoretiske og praktiske forløb.”

Tann 7. juni 2007 verður málið aftur lagt fyri Endurbúgvingar- og pensjónsfund. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

”Søkir um endurbúgvingarstuðul av nýggjum, - hesu ferð á ... Hetta er grundað á heilsuligum trupulleikum, serliga av sálarligum slag. Mett verður, tað er møguligt at

endurbúgva hana til sjálforsyrgils, og at eitt uppihald á ... í 1 ár vil búna hana, soleiðis, at hon mögulega kann koma burtúr sínum sálarligu trupulleikum, íroknað anorexi, tí verður umsóknin játtað."

Einki upprit frá málsviðgera á Almannastovuni sæst verða skrivað til hendan fundin. Almannastovan hefur tó upplýst, at eitt upprit: "Endurbúgvingarmál – lýsing", dagfest 21. juni 2006, var lagt fyri endurbúgvingar- og pensjónsfundin.

Tann 10. juli 2007 er soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

"Vedr. din revalideringssag.

Almannastovan, arbejdsmarkedsafdelingen (AMD) skal herved meddele, at din ansøgning om revalidering efter Lov for Færøerne om offentlig forsorg § 18 stk. 1. har været behandlet på EP-møded.07062007.

Afgørelse:

EP-mødet besluttede at imødekomme din ansøgning om foreløbig 1 års ophold i ...

Revalideringsbevillingen er gældende i henhold til "Lov for Færøerne om offentlig forsorg §§ 18 stk. 1 og 9 stk. 1-2" med henblik på at opnå:

Formål:

at tilbyde dig botræning, uddannelses- og erhvervsafklaring og ikke mindst hjælpe og støtte dig i at udvikle dig såvel personligt som socialt.

Bevillingen omfatter:

Bevillingen omfatter økonomisk støtte til opholdet iht § 18 stk. 1. jfr. samme lovs § 9 stk. 2 i Lov for Færøerne om offentlig forsorg, hvilket omfatter alle rimelige/godkendte udgifter, som er forbundet med opholdet på ..., herunder depositum, bo- og erhvervsafklaringsudgifter, lomme- og tøjpenge, samt betaling af div. godkendt øvrige materialer.

Derudover afholder Almannastovan transportudgifter (bus, færge og flybilletter) i forbindelse med rejser fra Færøerne til ... samt aftalte hjemrejser i ferier.

Revalideringsbevillingen er betinget af, at A deltager i opholdet i ... på en tilfredsstillende måde.

... bedes kontakte Almannastovan, hvis der sker ændringer, der kan påvirke As revalideringsbevilling.

I forbindelse med din bevilling har Almannastovan, AMD d.d. fremsendt kopi af relevante sagsakter til ... Formålet hermed er bl.a. at ... modtager relevante oplysninger, som skal kunne gavne/støtte jeres samarbejde under dit ophold i

... er altid velkommen til at kontakte undertegnede på Almannastovan.

Kopi af denne bevillingsskrivelse er sent til forældre og ..., ... forstander på ...

Ellers ønsker AMD dig held og lykke med opholdet."

Mín viðmerking:

Eingin umsókn um framhaldandi endurbúgving liggur í hesum máli. Til endurbúgvingar- og pensjónsfundin, ið varð hildin tann 7. juni 2007, var

hjálagd ein eldri lýsing av málinum: "Endurbúgvingarmál – lýsing", dagfest 21. juni 2006.

Í málinum liggur eingin heimildarvátan viðvíkjandi innheintan og víðarilatan av upplýsingum til endurbúgvingarmálið. Kortini hevir Almanastovan latið relevantu skjølini í málinum til skúlan. Almanastovan eigur í slíkum førum at innheinta samtykki frá umsøkjaranum, áðrenn skjøl við heilt eymum upplýsingum verða latin víðari, jb. § 10, stk. 1, nr. 1 í lögtingslóg nr. 73 frá 8. mai 2001 um viðgerð av persónsupplýsingum, við seinni broytingum.

Eftir lýsingarheftinum frá skúlanum kann hetta tilboðið nýtast til at finna fram til møguligar framtíðar vinnumøguleikar hjá kvinnuni. Eingin endurbúgvingarætlan er gjørd á Almanastovuni í hesum málinum.

Mál nr. 15

Tann 29. januar 2007 hevir Almanastovan móttikið eina umsókn um upphaldshjálp frá einari 24-ára gamlari kvinnu. Á umsóknarblaðnum hevir kvinnan sett kross við endurbúgving.

Tann 10. mai 2007 hevir kvinnan verið til samrøðu á Almanastovuni við umsókn um endurbúgving at taka 9. flokk á ALV-skúlanum við Áir. Notat er skrivað frá samrøðuni.

Tann 10. mai 2007 er upprit: "Endurbúgvingarmál – lýsing" skrivað av málsviðgera á Almanastovuni. Í uppritinum stendur, at umsøkjarin hevir havt tað trupult í fólkaskúlanum vegna happing. Hon hevir 10. flokk, men kláraði seg illa fakliga. Síðani tannárini hevir hon havt trupulleikar við liðum í hondum og knøum og eisini í rygginum. Er hypermobil, síðan føðing havt astma og tekur dagliga astmaheilivág. Hon ynskir nú at betra sína skúlagongd og søkir tí um endurbúgving at taka 9. flokk á ALV-skúlanum við Áir. Málsviðgerðin metir tað verða av týðningi, at kvinnan fær móguleika at betra um sína skúlagongd. Mælt verður tí til at játta endurbúgving.

Við skrivi, dagfest 10. mai 2007, hevir Almanastovan heitt á kommunulækna um at gera eina meting/kanning í sambandi við, at kvinnan hevir søkt Almanastovuna um fíggarligan stuðul til at taka 9. flokk á ALV-skúlanum við Áir. Eingin læknavátan liggur tó í málinum.

Tann 10. mai 2007 hevir umsøkjarin undirskrivað eina heimildarvátan, har umsøkjarin gevur Almanastovuni loyvi til at útvega sær neyðugar upplýsingar til viðgerð av umsókn hennara um endurbúgving, tað verið seg heilsuligar- ella sosialar upplýsingar og/ella inntøku- og ognarupplýsingar.

Tann 7. juni 2007 hevir málið verið fyri á Endurbúgvingar- og pensjónsfundi. Soljóðandi notat er skrivað frá fundinum:

"Søkir um endurbúgving til 9. flokk við Áir. Tað varð játtað av sosialum og heilsuligum ávum."

Tann 11. juni 2007 er soljóðandi játtanarskriv sent umsøkjaranum:

"Viðvíkjandi umsókn um stuðul til endurbúgving

Almannastovan hevur avgjørt at játta tær stuðul komandi skúlaár at taka 9. flokk á ALV-skúlanum við áir eftir § 18, stk. 1 í forsorgarlógini.

Játtanin

Játtanin umfatar útreiðslur til

- uppihalds - um uppihaldsveitingina, sí nærri niðanfyri
- bøkur eftir vátan frá útbúgvingarstaðnum/læranum og við innlatan av rokning/kvittan
- ferðaútreiðslur (buskort)
- undirvísingartilfar (pappír, skriviamboð, o.t.) eftir rokning (í mesta lagi 300 kr./ár)
- skúlatasku (í mesta lagi 300 kr. einuferð)
- roknimaskinu (í mesta lagi 200 kr. einuferð)

Treytir

Játtanin er treytað av, at tú

- fylgir undirvísingini í nøktandi mun
- boðar útbúgvingarstaðnum frá, um tú gerst sjúk
- boðar Almannastovuni frá um sjúkralegan er longrivarandi, meiri enn 4 vikur
- boðar Almannastovuni frá, um tú heldur uppát í ótíð við útbúgvingini
- boðar Almannastovuni frá, um broytingar annars henda í persónligu og fíggarligu viðurskiftunum, ið kunnu hava við sær broytingar í veitingini.

Ummæli frá útbúgvingarstaðnum

Almannastovan fer við jøvnum millumbilum at biðja útbúgvingarstaðið um frágreiðing og meting av, hvussu tað gongur fakliga, herundir úrslit av termins- og ársroyndum og próvtøkum annars. Útbúgvingarstaðið verður eisini biðið um at boða Almannastovuni frá, um tú ikki fylgir undirvísingini á nøktandi hátt.

Útbúgvingarstuðul ÚS

Persónar undir endurbúgving skulu søkja ÚS-stuðul frá Stuðulsstovninum. Stuðulin verður hvønn mánaða drigin frá útroknaðu uppihaldveitingini.

Uppiholdsvéitingin

Veitingin verður ásett sambært § 9, stk. 2 í forsorgarlógini. Í ásetan av veitingini verður fíggarligi tørvurin fyrst kannaður og umfatar útrokningin hesar útreiðslur:

- grundupphædd til mat, klæði, persónliga røkt o.t. (svarandi til grundupphædd í fólkapensjónini)
- bústaðarútreiðslur
- el- og hitaútreiðslur
- sjúkrakassalimagjald
- og mæg. aðrar rímilligar fastar útreiðslur

Vanliga kann stuðulin ikki fara uppum eina upphædd, ið svarar til hægst móguliga dagpeningaútgjaldið sambært lógini um dagpening vegna sjúku vm.

Støðið fyri mánaðarligu veitingini verður tí antin ein upphædd, svarandi til útroknaða tørvin ella svarandi til sjúkradagpeningahámark. Frá hesi upphædd verða drignar allar inntøkur hjá umsøkjaranum og móguligum hjúnafelaga.

Tað er ein fyrirtreyt fyri at fáa uppihaldsvéiting, at tygum ikki hava ogn, t.v.s. peningaogn ella fastogn, ið kann seljast. Tó undantikið sethús til egnan bústað.

LØGTINGSINS UMBOÐSMAÐUR

Veitingin verður umsitin av økisdeildini í ..., og fáa tygum nærri at vita um útrokningina av tygara upphaldsveiting á økisdeildini."

Mín viðmerking:

Málsviðgerðartíðin, frá tí at umsøkjari hevur sent umsókn til avgerðarskriv er sent, er umleið 5 mánaðir.

d. Niðurstøða viðvíkjandi 15 endurbúgvingarmálum

Tá ið Almanastovan viðger endurbúgvingarmál, er uppgávan hjá Almanastovuni, at:

1. fáa umsókn um stuðul til endurbúgving, ella taka málið upp av egnum ávum,
2. fáa heimildarvátan frá umsøkjara til innheintan av upplýsingum, jb. § 10, stk. 1, nr. 1 í lögtingslóg nr. 73 frá 8. mai 2001 um viðgerð av persónsupplýsingum, við seinni broytingum,
3. lýsa málið á nøktandi hátt, soleiðis at nøktandi grundarlag er fyri at taka avgerð í málinum, herundir læknarvátanir, upplýsing um sosialu støðuna hjá umsøkjaranum, um endurbúgvingartilboðið v.m.,
4. notera upplýsingar av týðningi fyri málið, jb. § 6, stk. 1 í innlitslógini,
5. fremja partshoyring, um upplýsingar um veruligu umstøðurnar í málinum ikki eru til fyrimuns fyri umsøkjara, jb. § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini,
6. fáa samtykki frá umsøkjara, um viðkvæmar upplýsingar skulu latast víðari, jb. § 10, stk. 1, nr. 1 í lögtingslóg nr. 73 frá 8. mai 2001 um viðgerð av persónsupplýsingum, við seinni broytingum,
7. meta um, við støði í innkomnu upplýsingum, hvørt endurbúgvingargrundarlag er, og hvørt talan er um eitt endurbúgvingartilboð sambært § 18, stk. 1 í forsorgarlógini; taka avgerð og fráboða umsøkjaranum avgerðina,
8. grundgeva og veita kæravegleiðing, um avgerðin ikki til fulnar gongur umsøkjaranum á mæti, jb. §§ 21 og 24 í fyrisingarlógini, og
9. hava rímiliga málsviðgerðartíð.

Eg havi gjørt viðmerkingar undir hvørjum máli sær, sí omanfyri undir gjøgnumgongdini av málunum, men fari niðanfyri at taka saman um viðmerkingarnar, samanborið við omanfyrirstandandi uppgávur.

1. Viðvíkjandi umsóknum til endurbúgving

Eg havi spurt Almanastovuna, hví skrivligar umsóknir um endurbúgving ikki vóru í øllum málunum, ið eg havi fingið til láns frá Almanastovuni.

Almanastovan sigur í hoyringsskrivi sínum, dagfest 21. mai 2008, at hetta partvíst skyldast, at Almanastovan arbeiðir við elektroniskum málum, og at nøkur av teimum elektroniskt skrásettu skjølunum ikki verða skrivað út og lægd í fysiska málið. Hetta biður Almanastovan um umbering fyri.

Almanastovan ásannar, at tað er óheppið og ikki nøktandi, at ein skrivlig umsókn ikki liggur í teimum málum, har søkt verður um endurbúgving. Í teimum førum, har málið er visiterað frá øðrum deildum á Almanastovuni, átti hetta at framgingið av einum uppriti í tí einstaka málinum, og heimildarvátan verið undirskrivað.

Tá ið søkt verður um endurbúgving eigur umsökjari at lata Almannastovuni umsókn. Í 9 av teimum málum, ið eg havi fingið til láns frá Almannastovuni, er umsókn móttikin. Í 6 av málunum er eingin umsókn til ítøkiliga málið í journalini. Í málum nr. 2 og 9 sæst ikki, at málið er visiterað til Arbeidsmarknaðardeildina, í málum nr. 4, 8 og 10 er málið visiterað til Arbeidsmarknaðardeildina í ávikavist 2001, 2004 og 2006. Langt áðrenn hesi ítøkiligu málini um framhaldandi endurbúgving byrjaðu. Í máli nr. 14 liggur bert ein gomul umsókn, eingin umsókn er til hetta ítøkiliga málið um framhaldandi endurbúgving. Tað sæst heldur ikki av málinum, nær søkt verður um endurbúgving, og um umsøkjarin hevur váttað, at Almannastovan kann innheinta upplýsingar um umsøkjaran. Hetta er ikki nøktandi. Harumframt fari eg at viðmerkja, at Almannastovan eigur at hava eina fullfíggaða journal, soleiðis at øll skjøl eru í ítøkiliga málunum.

2. Viðvíkjandi heimildarvátan

Í fleiri av teimum málum, ið eg havi fingið til láns, er eingin heimildarvátan til innheintan av upplýsingum viðvíkjandi endurbúgvingarmálinum. Í fleiri av málunum eru nýggjar, viðkvæmar upplýsingar ikki innheintaðar, og í hesum førum er ikki neyðugt við heimildarvátan, men tað kann undra, at Almannastovan ikki hevur eina fasta mannagongd, soleiðis at allir umsøkjarar, ið søkja um endurbúgvingarstuðul, skriva undir heimildarvátan viðvíkjandi innheintan av upplýsingum. Sostatt høvdu treytirnar í § 10, stk. 1, nr. 1 í persónsupplýsingarlógini í øllum førum verið loknar.

Eg spurdi Almannastovuna, hví fólk, ið søkja um endurbúgvingarstuðul, ikki altíð geva skrivlig samtykki til innheintan av upplýsingum.

Almannastovan hevur í hoyringsskrivi sínum ásanna, at mannagongdirnar viðvíkjandi heimildarvátanum ikki eru greiðar nokk, og fer at stramma upp hesum viðvíkjandi. Almannastovan upplýsir, at arbeitt verður við at gera nýtt umsóknarblað til endurbúgving og vart starv. Í tí sambandi verður umrøtt, um hesi eisini skulu nýtast í teimum førum, tá viðkomandi verður visiteraður frá øðrum deildum á Almannastovuni, og vil ein tílík mannagongd gera, at tað altíð verður undirskrivað ein heimildarvátan.

Á fundi við umboðsmannin, tann 26. mai 2008, handaði Almannastovan mær eitt nýtt umsóknarblað viðvíkjandi endurbúgving, sum Almannastovan hevur tilevnað, og sum skal nýtast til endurbúgvingarmál.

Eg havi tikið hetta til eftirtektar.

3. Viðvíkjandi skylduni at lýsa málið

Sambært fyrisingarrættinum er tað ein meginregla, at almennir myndugleikar hava skyldu til at lýsa eitt mál á nøktandi hátt, áðrenn avgerð verður tikin. Hetta fyri at tryggja, at avgerðin verður tikin á einum lógligum og sakligum grundarlagi, og til tess at fyribyrge tilvildarligum og ófullfíggaðum avgerðum. Meginreglan hoyrir til tær sonevndu "garantiforskriftirnar"; tað vil siga, at er málið ikki lýst á nøktandi hátt, kann hetta føra við sær, at avgerðin verður ógildað.

Í 8 av teimum málum, ið eg havi kannað, liggur ein kommunulæknaváttan, í 8 málum liggja serlæknaváttanir ella váttanir frá sálarfrøðingi, í 5 málum er eingin læknaváttan ella váttan frá sálarfrøðingi. Eg spurdi Almannastovuna um, hvørja mannagongd stovnurin hevur viðvíkjandi innheintan av læknaváttanum og øðrum váttanum til endurbúgvingarmál.

Almannastovan hevur í hoyringsskrivi sínum greitt mær frá, at tá ið talan er um heilsuliga grundaðar skerjingar, verður kommunulæknaváttan innheintað. Serlæknaváttan verður innheintað, um læknaáðgevin á endurbúgvingarfundinum metir tørvur er á tí. Kannað verður eisini, um umsøkjari hevur onnur mál á Almannastovuni, og um læknaváttanir í hesum málum kunnu nýtast í endurbúgvingarmálinum. Sum útgangsstøði er ikki tørvur á læknaváttan í málum, har endurbúgving kann játtast av sosialum ávum.

Eg taki hesa frágreiðing Almannastovunar til eftirtektar, og geri ikki meira við hetta.

Í málum nr. 11 og nr. 12 meti eg tó, at Almannastovan átti at fingið nýggjar læknaváttanir/váttanir til vega, áðrenn avgerð var tikin í málunum.

Í teimum flestu málunum, ið eg havi fingið til láns, sæst ikki, at nøkur samrøða er hildin við umsøkjara fyri at lýsa sosialu støðu hansara/hennara. Í uppriti A og øðrum uppritum í málunum verður sosiala støðan hjá umsøkjaranum lýst, men tað sæst ikki, hvussu hesar upplýsingar eru fingnar til vega. Eg spurdi Almannastovuna, hvørt samrøður verða hildnar við umsøkjaran, og í hvørjum førum Almannastovan tekur umsøkjara í endurbúgvingarmálum inn til samrøðu.

Almannastovan hevur í hoyringsskrivi sínum upplýst, at við fáum frávikum verða allir umsøkjara bodnir til samrøðu skjótast gjørligt eftir, at umsóknin um endurbúgving er móttikin. Endamálið við samrøðuni er at lýsa umsøkjara og avklára hansara støðu nærri. Upplýsingar frá samrøðunum verða skrivaðar niður á uppritarblað, ella um talan er um samrøður, ið verða hildnar, áðrenn málið verður lagt á endurbúgvingarfund, verður samrøðan niðurskrivað á skjalið: "Endurbúgvingarmál – lýsing".

Eg havi onga viðmerking til, hvat skjal ein samrøða verður niðurskrivað á. Tað eigur bert at framganga av málinum, at umsøkjari hevur verið til samrøðu, og nær samrøðan hevur funnið sær stað. Hetta soleiðis at tað eftirfylgjandi kann dokumenterast, at umsøkjari hevur verið til samrøðu, og at notatskyldan verður hildin.

Sambært § 18, stk. 1 í forsorgarlógini er endamálið við endurbúgvingarstuðlinum, at persónurin framyvir skal kunna gerast sjálvbjargin. Í málum nr. 2 og nr. 4 verður stuðul veittur til HF, ið ikki er førleikagevandi í sjálvum sær, uttan at framhaldandi endurbúgvingarætlan verður gjørd. Í máli nr. 6 verður stuðul veittur til háskúlaupphald, ið heldur

ikki er færleikagevandi í sjálvum sær, uttan at framhaldandi endurbúgvingarættlan verður gjörd. Í málum nr. 11, 12 og 14 verður stuðul veittur til arbeiðsvenjing, uttan at framhaldandi endurbúgvingarættlan er gjörd.

Eftir mínari meting eigur Almannastovan í øllum málum, í samráð við umsøkjaran, at lýsa, hvat fyri ynski og færleikar umsøkjarin hevur viðvíkjandi endurbúgving, meta um eina realistiska endurbúgvingleið, og gera eina ættlan fyri endurbúgvingarvegnum. Hetta eisini fyri at tryggja, at umsøkjarin fær rætta tilboðið beinanvegin, soleiðis hann, tá ið endurbúgvingarleiðin er liðug, kann verða sjálvbjargin, og fyri at tryggja, at myndugleikin hevur eina ættlan við, hvat tilboðið skal føra til. Eg spurdi Almannastovuna, hví hetta ikki verður gjört.

Almannastovan er samd við umboðsmanninum í, at tað í hvørjum einstøkum føri átti at verið gjörd ein endurbúgvingarættlan fyri umsøkjaran. Tó metir Almannastovan, at tað ikki altíð er gjørligt at gera endurbúgvingarættlanir, út frá verandi støðu umsøkjarans. Trupulleikin er, at umsøkjarar ofta eru illa fyri heilsuliga, og tí er ikki gjørligt hjá umsøkjaranum at seta orð á tey ynski, tey hava. Sosialráðgevar lýsa støðuna hjá umsøkjaranum, soleiðis at greiða kann fáast á, hvørjar skerjingar umsøkjarin hevur, og hvørji vinnuevni eru eftir. Hetta fyri at tryggja at valda endurbúgvingarleiðin er gjørlig, og at viðkomandi hevur móguleika fyri at gerast sjálvbjargin. Almannastovan fer at eftirmeta, um tað kemur greitt nokk fram undir "lýsing av málinum", hvør ættlanin og málini eru við endurbúgvingini.

Eg fari at biðja Almannastovuna lata meg frætta, hvat víðari hendir á hesum økinum.

4. Viðvíkjandi notatskylduni

Eg havi ikki viðmerkingar viðvíkjandi notatskylduni, jb. § 6, stk. 1 í innlitslógini, í teimum 15 málunum, ið eg havi fingið til láns frá Almannastovuni.

5. Viðvíkjandi partshoyring

Sambært § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini skal ein partur, ið ikki er kunnigur við ávísar upplýsingar um veruligu umstøðurnar í málinum, verða hoyrdur um hesar upplýsingar, áðrenn avgerð verður tikin í málinum. Hetta er bert galdandi, um upplýsingarnar ikki eru til fyrimuns fyri viðkomandi part.

Í máli nr. 1 verður endurbúgvingarstuðul noktaður. Almannastovan hevur innheintað kommunulæknaváttan og síðani fingið serlæknaváttan, tá ið biðið varð um journalina frá Landssjúkrahúsinum. Sambært notati frá Endurbúgvingar- og pensjónsfundi og avgerðarskrivinum, var tað hendan serlæknaváttanin, ið førdi til, at endurbúgvingarstuðul varð noktaður. Tað var tí í stríð við § 18, stk. 1 í fyrisingarlógini, ikki at partshoyra umsøkjaran um hesa læknaváttan.

Í máli nr. 2 verður endurbúgvingarstuðul partvíst noktaður. Av tí at Almanastovan ikki hevur innheintað upplýsingar í hesum málinum, eru ikki trupulleikar viðvíkjandi partshoyring.

6. Viðvíkjandi víðarilatan av upplýsingum

Í máli nr. 14 eru viðkvæmar upplýsingar latnar víðari, uttan at samtykki er fingið til vega frá umsøkjara. Hetta meti eg ikki verða í tráð við § 10 í persónsupplýsingarlógini. Almanastovan eigur í slíkum førum at innheinta samtykki frá umsøkjaranum, áðrenn skjøl við heilt viðkvømtum upplýsingum verða latin víðari.

7. Viðvíkjandi játtan/noktan av endurbúgving, treytum og veiting

Av teimum 15 endurbúgvingarmálunum, ið eg havi havt til láns, undraðist eg á niðurstøðuna í ávísnum málum, sí viðmerkingarnar undir teimum einstøku málunum. Í máli nr. 1 undraðist eg á, hví endurbúgving ikki varð játtað. Í máli nr. 2 undraðist eg á, hví endurbúgving ikki varð játtað fult út, og hví umsøkjari fekk at vita, at framhaldandi endurbúgvingarstuðul ikki fór at verða játtaður. Í máli nr. 11 undraðist eg á, at Endurbúgvingar- og pensjónsfundurin tók avgerð um, at hetta var síðstu ferð, at stuðul til endurbúgving varð játtaður. Eg bað tí Almanastovuna um at útgreina niðurstøðurnar í hesum málum fyri mær.

Í hoyringsskrivi sínum, dagfest 21. mai 2008, greiddi Almanastovan frá orsökini til at kvinnan í máli 1 ikki hevði fingið játtað stuðul til endurbúgving. Endurbúgvingar- og pensjónsfundurin metti, at havandi aldurin hjá umsøkjaranum í huga, var ein endurbúgvingarleið byrjandi við 9. flokki ivasom. Hetta av tí at ein slík endurbúgvingarleið aloftast inniheldur eftirfylgjandi miðnámskúla og eina útbúgving aftaná. Endurbúgvingarleiðin er sostatt 7 ár, og havandi aldurin hjá umsøkjaranum í huga, var spurningurin um ikki eitt styttri arbeiðsmarknaðartiltak hevði verið rættari endurbúgvingarleið.

Eg ivist í, um tað í hesum førinum er sakligt at nokta endurbúgving bert vísandi til aldurin, uttan at mettt er um ítøkiligu umstøðurnar annars hjá umsøkjaranum.

Í máli nr. 2 fær kvinnan í fyrsta umfari játtað endurbúgving til at taka HF uppá 2 ár, hóast hon søkir um endurbúgving yvir 3 ár. Eftirfylgjandi fær hon játtað stuðul í 3 ár vegna plásstrot á skúlanum í Klaksvík. Eg undraðist á, hví kvinnan í fyrsta umfari bert fekk játtað 2 ára HF, serliga sæð í mun til, at hon var einsamøll við einum brekaðum barni. Eg bað tí Almanastovuna um at útgreina hesa niðurstøðuna fyri mær, herundir hvørt onnur tiltøk eru sett í verk fyri at stuðla kvinnuni og brekaða barninum.

Almanastovan greiddi í hoyringsskrivi sínum frá, at umsøkjari fekk játtað HF, men ikki til víðari lestur. Grundgevingin fyri hesum er, at umsøkjari hevur eina avmarkaða skerjing. Umsøkjari hevur eitt brekað barn, sum umsøkjari fær stuðul til. Barnið hevur stuðul í skúlanum og 30 tímar heima. Harumframt verður stuðul játtaður til aðrar útreiðslur til barnið sambært §

17 í forsorgarlógini. Tað at vera stakur upphaldari til brekað barn gevir ikki í sjálvum sær rætt til endurbúgving. Hinvegin hevur umsøkjari verið burtur av arbeiðsmarknaðinum í nógv ár, og tí verður út frá einari sosialfakligari heildarmeting mett ráðiligt at stuðla umsøkjaranum at koma í gongd, soleiðis at hon sjálv er betur før fyri at koma út á arbeiðsmarknaðin.

Eg taki hesa frágreiðing til eftirtektar, og havi tí ikki viðmerkingar til, at kvinnan í fyrsta umfari fekk játtað stuðul í 2 ár til HF.

Tá ið endurbúgving verður játtað, fylgja treytir við. Hetta verður fráboðað umsøkjaranum í avgerðarskrivinum. Í summum av teimum málum, ið eg havi fingið til láns frá Almannastovuni, verða strangari treytir settar enn í øðrum málum. Í málunum nr. 5, 6, 10 og 11 hevur Almannastovan sett sum treyt, at umsøkjari skal lata skúlanum læknávátan, um viðkomandi er longri sjúkur enn 3 dagar. Tað er í lagi, at Almannastovan setir rímligar treytir viðvíkjandi fráboðan av sjúkralegu, men at seta treyt um, at ein umsøkjari skal lata skúlanum læknávátan longu, tá ið viðkomandi hevur verið sjúkur í 3 dagar, meti eg verða ov stranga treyt at seta í einum endurbúgvingarmáli.

Almannastovan hevur í hoyringsskrivi sínum, boða mær frá, at stovnurin sum skjótast fer at rætta standardskrivini soleiðis, at standartreytirnar verða eins í málum viðvíkjandi føroyskum og donskum skúlum.

8. Viðvíkjandi grundgeving og kæruegleiðing

Sambært § 21 og § 24, stk. 1 í fyrisingarlógini skal ein avgerð, ið er fráboðað skrivliga, hava grundgeving og kæruegleiðing uttan so, at hon til fulnar gongur partinum á mæti.

Í máli nr. 1 verður endurbúgvingarstuðul noktaður. Í máli nr. 2 verður endurbúgvingarstuðul partvist noktaður. Eftir mínari meting er grundgevingin í hesum málum fyri at nokta endurbúgving ikki nøktandi.

Í málum nr. 1 og 2 er kæruegleiðing givin. Hetta er í tráð við § 24, stk. 1 í fyrisingarlógini.

9. Viðvíkjandi málsviðgerðartíð

Í teimum málum, sum eg havi kannað, sæst umsókn til ítøkiliga málið at vera móttikin í 9 málum. Í 5 av hesum málum er málsviðgerðartíðin í lagi, men í málum nr. 13 og 15 er málsviðgerðartíðin á ávikavist 4 og 5 mánaðir í longra lagi, og í máli nr. 1 er málsviðgerðartíðin á 1 ½ ár als ikki nøktandi. Av tí at tað í hinum 6 málunum ikki er ein skrivlig umsókn um endurbúgving til ítøkiliga málini, havi eg ikki grundarlag fyri at gera nakra niðurstøðu viðvíkjandi samlaðu málsviðgerðartíðini.

Viðmerking viðvíkjandi hugburði í avgerðarskrivum

Generelt haldi eg, at avgerðarskrivini eru ópersónlig og lítið motiverandi. Tey fólk, ið søkja um endurbúgving hava tørv á at verða motiveraði fyri at fara í gongd við útbúgving. Hóast allar upplýsingar eru við í avgerðarskrivinum, er

möguligt at gera skrivið munandi meira persónligt og jaligt, soleiðis at móttakarin kennir seg motiveraðan at fara undir útbúgving. Í málum nr. 5 og nr. 7 verður ynskt umsøkjaranum góða eydnu við útbúgvingini. Hetta meti eg verða góðan hugburð mótvegis umsøkjaranum. Í máli nr. 14 verður boðað frá, at umsøkjari altíð er vælkominn til at seta seg í samband við málsviðgerðan á Almannastovuni, og málsviðgerðin ynskir til síðst umsøkjaranum góða eydnu við upphaldinum. Hetta er dømi um eitt jaligt og motiverandi avgerðarskriv.

Í hoyringsskrivi sínum harmast Almannastovan um málburðin í máli nr. 2, og er samd við viðmerkingunum hjá umboðsmanninum um, at játtanarskrivini tørva at verða meira jalig og motiverandi. Hetta fer Almannastovan at hava í huga, tá skrivini verða endurskoðað. Eisini fer Almannastovan at heita á starvsfólki um at nýta høviskan málburð í samskifti við viðskiftafólkini.

Eg taki hesar viðmerkingar hjá Almannastovuni til eftirtektar, og fari at biðja Almannastovuna lata meg frætta, hvat víðari hendir viðvíkjandi hesari endurskoðan.

Viðvíkjandi lóggávu

Samanumtikið tykist viðgerðin av endurbúgvingarmálum nakað tilvildarlig, men hetta kann koma av, at so fáar reglur eru á økinum. Eftir mínari meting eigur tað at verða ásett í lóg ella kunngerð, hvat endurbúgvingarstuðul kann veitast til, at myndugleikarnir skulu gera eina ætlan fyri endurbúgvingartilboðnum, hvat stuðulin skal fevna um, hvørjar upphæddir skulu verða galdandi v.m.

Eg fari at heita á Landsstýrismannin í almanna- og heilsumálum um at umhugsa at áseta meira útgreinaðar reglur á endurbúgvingarøkinum.

Sólja í Ólavsstovu
umboðsmaður